

Forrás: <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2022/04/kiss-csilla-miert-es-hogyan-tanitsunk-notortenetet-13-01-06/>

Kiss Csilla

Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

A tanulmány egy bibliográfiát és ehhez egy elméleti bevezetőt tartalmaz. A bibliográfia azokat a tudományos-népszerűsítő folyóiratokban (pl. História, Rubicon, BBC History, Múltkor) és történelmi szakportálokon (pl. Újkor.hu, Napi Történelmi Forrás) megjelent nőtörténeti témájú cikkeket tartalmazza, amelyek a szerző véleménye szerint jól használhatóak a történelemtanításban. A szerző részletesen bemutatja a válogatás szempontjait és a bibliográfia kronologikus-tematikus szerkezetét. Az elméleti bevezetőben felsorolja az okokat, amelyek a nőtörténet iskolai tanításba való beiktatása mellett szólnak, ilyenek például a női látószög, a női értékrend megjelenítése a történelmi események bemutatásánál. Ezt követően javaslatokat tesz arra, hogyan használhatóak a bibliográfiában felsorolt írások a mindennapi tanítási gyakorlatban.

Miért tanítsunk nőtörténetet (is)?

A nőtörténetírás története az 1960-as évek végén kezdődött Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban.¹ Az azóta eltelt időszakban három nagy korszak és irány alakult ki ezen a résztudományterületen:

1. A *kompensációs vagy „szeparatista” iskola* (1970-es–1980-as évek), amely megmutatta, hogy nemcsak „his-story”, hanem „her-story” is van, és amely célul tűzte ki, hogy felhívja a figyelmet a nők történelmi szerepére, „láthatóvá” tegye a nőket is a történelemben. Ebben a korszakban főként híres nők életrajzai kerültek újabb megvilágításba, valamint hangsúlyossá vált azon intézmények történetének kutatása, amelyek elsősorban a nőkhöz voltak köthetők, például iskolák, nőegyletek. A női választójogért folytatott küzdelem történetéről és a női munkavállalás kérdésének történetéről is jelentek meg könyvek, tanulmányok.

2. Az *integrációs iskola* (1980-as évek), amely a társadalomtörténeten belül vizsgálja a nőket mint társadalmi csoportot. Ekkortól válik hangsúlyosabbá a nőtörténeti szakirodalomban a „szerep” fogalom használata.

3. A *társadalmi nem iskolája* („gender studies”; 1980-as évek második felétől), amely azt vizsgálja elsősorban, hogy „melyek azok a férfiak és nők által létrehozott formák, amelyek a különbségeket meghatározzák, és ez hogyan kapcsolódik a hatalomhoz.”²

A hazai nőtörténeti kutatások is az 1960-as évek második felében indultak meg, de a nőtörténetírás az 1990-es évek második felében kapott nagyobb lendületet, és elsősorban a

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

fentebb már említett kompenzációs, illetve integrációs iskola hagyományait követte. A magyar nőtörténeti szakirodalomban kiemelt szerep jut a nőnevelés történetének, az egyes női foglalkozások, valamint a magyarországi nőjogi mozgalmak vizsgálatának.³

A nőtörténeti kutatásoknak és a nőtörténetírásnak köszönhetően Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban a nőtörténeti témák bekerültek a történelemtanításba is: „... *ha az oktatási anyag a történelem vagy a jelen fejlődését mutatja be, vagy művészet, tudomány vagy más terület eredményeit elemzi, akkor a férfiak és a nők hozzájárulását körülbelül egyenlő mértékben kell bemutatni*” – mondta ki irányelvként Kalifornia állam oktatásügyi osztálya.⁴ A nők és a nőtörténeti témák megjelenését a hazai tankönyvekben már többen vizsgálták,⁵ ezek közül a legátfogóbb Szabó Hajnalka Piroska elemzése⁶ volt, aki megállapította, hogy történelmi nőalak kis számban fordul elő az általános iskolai tankönyvekben, és ha igen, akkor is leginkább valamelyik férfialak feleségeként, anyjaként, lányaként. Egész leckében, „saját jogon” csak Mária Terézia szerepel. Paradox módon ráadásul nagyobb arányban kerültek említésre nők az ókor tárgyalásánál, mint a 20. századnál (5,17%, ill. 1,77%), holott az ember azt várná, hogy a jelenkor felé haladva hangsúlyosabbá válik a nők szerepe a politikában és az élet más területein is. Az elemzésből az is kiderült, hogy a nők említése általában nem a tankönyvi leckék „alapszövegében”, hanem az ún. didaktikai szövegek (források, kérdések, feladatok, illusztrációk) keretében történik.⁷

A középiskolában használt tankönyvek nőtörténeti vonatkozásaival Mészáros Erika foglalkozott egy történelem tanári MA szakdolgozat keretében 2014-ben.⁸ Az akkor forgalomban lévő tankönyvcsaládok mindegyikét elemezte, különös tekintettel arra, hogy a 2012-es NAT-ban a történelem tantárgynál a 9-12. évfolyamon az úgynevezett hosszmetzeti témák között megjelent a *Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák* című témakör. Mivel a dolgozata elkészítésekor a 2012-es NAT-ra és kerettantervre épülő tankönyvek közül még csak a 9. és 10. évfolyam, valamint a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok 7. évfolyama számára készített kötete jelent meg, a 11. és 12. évfolyam esetében csak a régebbi, a 2003-as NAT-hoz készült könyveket tudta megvizsgálni. Az elemzés konklúziója az volt, hogy a 2012-es NAT nőtörténettel kapcsolatos elvárásainak leginkább a *Befejezetlen múlt* sorozat⁹ tankönyvei feleltek meg, amelyek akkor már nem szerepeltek a rendelhető tankönyvek listáján.¹⁰

Az ezredforduló környékén két segédkönyv is elérhetővé vált a nőtörténet tanításához, igaz, mindkettőnek fókuszában a 20. századi nőtörténet állt.¹¹ De bármennyire is örömmel üdvözölte a tanárok egy része ezt a kezdeményezést, a nőtörténet ilyen hangsúlyos oktatása nem épült be a történelemtanítás mindennapi gyakorlatába.¹² Akik szerettek volna több nőtörténeti tartalmat belevinni az óráikba, inkább saját maguknak fejlesztettek tananyagot, vagy támaszkodhattak a nőtörténet tanításával kapcsolatos modultervekre, óravázlatokra, jó gyakorlatokra.¹³

A 2020-ban bevezetett NAT és a történelem kerettantervei¹⁴ már nem tartalmazzák a *Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák* hosszmetzeti témát. A középiskolai kerettantervben egyetlen, kifejezetten nőtörténeti altéma van „*A nők helyzetének megváltozása*” címmel „*Az első világháború és hatása*” témán belül, ha csak a „*Mária Terézia: együttműködés és reform*” című témát nem soroljuk ezek közé. Ezen kívül van még néhány olyan téma és altéma, amelyikbe beleérthető a nőkről való gondolkodás is: „*Az ipari*

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

forradalmak társadalmi és környezeti hatása”, „Társadalom és életmód a dualizmus korában”, az „Életmód és társadalom” altéma „Az 1930-as évek Magyarországa” témán belül. Az általános iskolai kerettantervben ennél több, kifejezetten a nőkhöz kötődő témát és altémát találunk: Az „Árpád-kori szentek” téma egyik altémája „Szent Margit”, Mária Terézia esetében pedig „Mária Terézia, a családanya és uralkodó” az altéma címe. A 8. évfolyamos ún. hosszmetzeti témák között pedig szerepel „A női szerepek változásának áttekintése a történelem során”. Ha a kerettantervben előírt lexikát vizsgáljuk, akkor a középiskolai kerettantervben négy nőt (és egy istennőt) találunk: Szent Margit, Mária Terézia, Salkaházi Sára, Slachta Margit (és Pallasz Athéné). Szerepel még a kerettantervben a „pesti srácok” megjelölés is, kérdés, hogy ebbe beletartoznak-e az 1956-ban harcoló „pesti lányok” is vagy sem ... Az általános iskolai lexikában rajtuk kívül szerepel még [Szűz] Mária, Szent Erzsébet és Egerszegi Krisztina.¹⁵ Az új érettségi vizsgaleírásban szereplő emelt szintű „plusz lexika” személynévanyaga 68 férfinévet tartalmaz – ebből öt mitológiai alaké –, női név viszont csak 4 fordul elő, akik kivétel nélkül mitológiai alakok: Ízisz, Aphrodité, Athéné és Héra.¹⁶

„A férfi és nő közötti hatalmi kapcsolatot a politikatörténet, ahogy az a tananyagban megjelenik, nem tudja tematizálni, mert sajátos látószögéből kiesnek a nők. Alárendelt helyzetük nem tud téma lenni, amíg cselekvő személyekként meg nem jelennek. És a dolog így és ettől veszélyes: a nők láthatatlansága lehetetlenné teszi a komoly reflexiót a múltnak erre a dimenziójára, az egyenlőtlenség eszméje észrevétlenül keríti hatalmába az elmét. [...] A történelem iskolai tananyagából kibontakozó világ nemcsak attól férfielvű, hogy férfiak a szereplői, hanem az általa megjelenített értékrendtől is. Nagyon kockázatos dolog sajátos férfi és női értékrendről beszélni, semmiképpen nem akarom az értékeket biologizálni, vagy pláne előírni, hogy hogyan gondolkodjék egy nő vagy egy férfi. Az azonban kétségtelen, hogy bizonyos értékek hagyományosan inkább a nőkhöz, mások inkább a férfiakhoz kötődnek, és alighanem kijelenthetjük, hogy mai történelemtanításunk az utóbbit közvetíti – mind a fiúk, mind a lányok felé. Az utóbbit fogadhatja el mint természetes normát” – írta Knausz Imre 2019-ben.¹⁷

Az alábbi válogatott nőtörténeti bibliográfiával szeretném segíteni mindazon kollégáimat, akik fontosnak tartják a női látószög, a női nézőpont beemelését is a történelemtanításba.

A bibliográfia készítésének szempontjai

A válogatás olyan cikkeket, rövidebb tanulmányokat tartalmaz, amelyeket mind a tanárok, mind pedig a diákok használni tudnak a tanórai készüléshez, a tananyag kiegészítéséhez, kiselőadások, prezentációk tartásához, projektek készítéséhez, valamint esszéjellegű érettségi és versenydolgozatok megírásához. A bibliográfia készítése során a történelmi tudományos-népszerűsítő folyóiratok közül a *História*, a *Rubicon*, a *BBC History*, a *Múlt-kor* és a *Honismeret* 1990. január elsejétől 2021. december 31-ig megjelent számainak teljes áttekintése megtörtént. Azért ezeket a folyóiratokat választottam, mert ezek a legnépszerűbbek, a legismertebbek a történelemtanárok és a történelem iránt érdeklődő diákok körében. És ezek azok a folyóiratok, amelyek nemcsak a közkönyvtárakban érhetőek el, hanem megtalálhatóak a legtöbb iskolai könyvtárban is, illetve minden bizonnyal sok tanár kolléga előfizetője is ezeknek. Az online megjelenő népszerűsítő történelmi szakportálok közül az *Újkor.hu*¹⁸ és a *Napi Történelmi Forrás*¹⁹ cikkeit, tanulmányait dolgoztam fel. Az

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

általános iskolai korosztály számára elsősorban e tudományos-népszerűsítő folyóiratok és szakportálok cikkeit ajánlom feldolgozásra.

A História, a Honismeret, illetve a Rubicon esetében a Matarka²⁰ és az Arcanum Digitális Tudománytár²¹ adatbázisaira is támaszkodni tudtam munkám során. A BBC History azonban nincs hiánytalanul feldolgozva a Matarkán, ráadásul ennél a folyóiratnál a cikkek, tanulmányok címadása azt az igényt próbálja meg kielégíteni, hogy minél inkább felkeltse az olvasók érdeklődését, azaz rövid és frappáns legyen, emiatt a BBC History esetében az eddig megjelent összes számot át kellett lapoznom, nem támaszkodhattam csak a digitális keresőkre. (Például a „Lenin trojkája” címből nem feltétlenül következik, hogy Lenin nővel való kapcsolatát taglalja a cikk, „Az ártatlanság halála” cím egy Catherine Howard – VIII. Henrik ötödik felesége – életéről készült írást takar, „Az éhségstrájk ereje” című cikkben pedig a letartóztatott szüfrazettek börtönbeli kényszertáplálásáról olvashatunk). A Múlt-kor folyóiratnak egyáltalán nincs repertórium, a hozzá kapcsolódó weboldalon²² egy-egy szám tartalomjegyzéke csak korlátozottan, nem az adott szám teljes tartalmát megjelenítve érhető el, így a válogatást ennek a folyóiratnak az esetében is az összes lapszámot kézbe véve kellett elvégezniem.

A bibliográfiában a fenti, a történelem iránt érdeklődő olvasóközönséget megcélzó folyóiratok cikkei mellett megjelennek szakfolyóiratokból (például Korall, Aetas, Századok, Egyháztörténeti Szemle, Budapesti Negyed, Iskolakultúra stb.) származó olyan tanulmányok is, amelyek mind tartalmukat, mind nyelvezetüket illetően alkalmasak arra, hogy a középiskolás korosztály „megbirkózzon” velük.

Helyet kaptak továbbá a válogatásban olyan népszerűsítő, de tudományos igénnyel megírt cikkek is, amelyek különféle weboldalakon, blogokon jelentek meg (például Nőkért.hu, Képmás magazin, Contrapasso blog, Mindennapok története blog). Szintén bekerült a válogatásba néhány olyan írás, amely eredetileg tanulmánykötetben jelent meg, de nőtörténeti szempontból fontos, ugyanakkor a középiskolai tananyaghoz is jól illeszkedő témával foglalkozik, és online is ingyenesen elérhető. Nőtörténettel foglalkozó önálló kötetek viszont nem szerepelnek az összeállításban.

Amennyiben egy-egy cikknek, tanulmánynak volt online elérhetősége, akkor azt feltüntettem a bibliográfiában. Külön jeleztem, ha az online elérés csak fizetős oldalon keresztül lehetséges, mint például az Arcanum vagy a Rubicon online²³ esetében. A Rubicon 2016–2019 között megjelent számainak cikkei az Elektronikus Periodika Archívumban (EPA) ingyenesen elérhetőek, így ezen évfolyamok cikkeinek esetében az EPA-s elérhetőséget adtam meg. A Rubicon online felületén még nem zárult le a korábbi lapszámok anyagainak digitalizálása, emiatt nem minden Rubicon-cikkhez tudtam internetes elérést rendelni. A Múlt-korban megjelent cikkek esetében pedig gyakran előfordult, hogy az online felületen más címmel volt elérhető az adott tartalom – ezeket a különbségeket szintén feltüntettem a bibliográfiában.

A bibliográfiában 12 nagy tematikai egység található, ami szinte teljes egészében igazodik az érettségi témakörök korszakolásához:

- I. Korszakokon átívelő cikkek, tanulmányok
- II. Ókor
- III. Középkori egyetemes történelem (476–1492)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

- IV. Középkori magyar történelem (a kezdetektől 1526-ig)
- V. Kora újkori egyetemes történelem (1492–1789)
- VI. Kora újkori magyar történelem (1526–1790)
- VII. 19. századi egyetemes történelem (1789–1914)
- VIII. 19. századi magyar történelem (1790–1914)
- IX. 1945 előtti egyetemes történelem (1914–1945)
- X. 1945 előtti magyar történelem (1914–1945)
- XI. 1945 utáni egyetemes történelem (1945-től napjainkig)
- XII. 1945 utáni magyar történelem (1945-től napjainkig)

Az egyes nagy korszakokon belül pedig a következő résztémák szerinti csoportosításban lehet megtalálni a cikkeket, tanulmányokat:

- Híres nők
- Anyaság, szülés
- Házasság, család
- Szerelem, szexualitás
- Prostitúció
- Nőnevelés
- A nők társadalmi helyzete, szerepe
- Boszorkányság / Nők és a háborúk
- Divat
- Szépségápolás
- Egyéb

Ha egy cikk vagy tanulmány több témakörbe is beilleszthető volt, ahhoz a témakörhöz soroltam, amelyik a leginkább jellemző volt rá.²⁴

A nőtörténet tanórai és a tanórán kívüli tanításának lehetőségei

A középiskolai történelemtanárok sokszor panaszkodnak amiatt, hogy hatalmas a tananyagmennyiség, amit meg kell tanítani négy év alatt, nem jut idő az elmélyülésre egy-egy témában, arról nem is beszélve, hogy közben képességeket is kellene fejleszteni. Szintén általános tapasztalat, bár tudtommal erről még nem született hivatalos mérés, hogy legkevésbé a 19–20. századi történelemre marad idő, annak ellenére, hogy a kerettanterv²⁵ szerint minimum az időkeret felét erre kellene fordítani, és az érettségi témakörök fele, valamint az írásbeli és szóbeli érettségi feladatok fele is az 1849 utáni történelemre vonatkozik. (Ezen a rendszeren nem változtatott a 2020 szeptemberétől érvényes új kerettanterv és a 2024. májusi vizsgaidőszaktól alkalmazandó új érettségi vizsgaleírás sem.²⁶)

Gyakran hallani kollégáktól azt is, hogy örülnek, ha a „kötelező” tananyagot „le tudják darálni”, nemhogy még nőtörténeti, életmód- és mentalitástörténeti anyagokat vigyenek be „pluszban” a tanórákra. Az általános iskolában kicsivel több idő jut az életmód- és kultúrtörténeti leckékre, különösen az új NAT és kerettanterv mozdult el ebbe az irányba.²⁷ Jelen írásnak nem célja, hogy a tananyag kiválasztásának szempontjairól, a tananyag (át)strukturálásáról beszéljen, de azt mindenképpen fontosnak tartom megjegyezni, hogy a történelemórán nem a tankönyvet kell megtanítani A-tól Z-ig.²⁸

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

A kiinduló kérdéshez visszatérve: hogyan lehet az érdekességeket, jelen esetben a nőtörténeti, illetve némileg tágabban értelmezve az életmód- és mentalitástörténeti tartalmakat „becsempészni” a mindennapi gyakorlatba úgy, hogy ne vegyenek/vigyenek el túl sok időt és energiát? Mivel hatosztályos gimnáziumban tanítok, könnyen érhet az a vád, hogy könnyű helyzetben vagyok, hiszen nekem hat évem van arra, amire másnak csak négy, ráadásul az „elitiskolában” csupa motivált tanuló van. Ez részben igaz, de nem teljesen. A 2003-as NAT és kerettanterv lehetőséget adott arra, hogy a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok is választhassák a kétciklusú történelemtanítást, azaz 7. és 8. évfolyamon általános iskolai, 9-12. évfolyamon pedig gimnáziumi tananyagot taníthassanak. Nálunk, az ELTE Trefort Ágoston Gyakorlógimnáziumban ezt úgy valósítottuk meg, hogy 1,5 év + 4,5 év felosztásban tanítottunk. Az általános iskolai tananyag esetében elsősorban a magyar történelemre koncentráltunk, így tudtuk csökkenteni a tananyag mennyiségét. Persze a középiskolai tananyagra így is fél évvel több jutott, mint a négy évfolyamos rendszerben, de mivel nálunk a gyakorlóiskolában állandó a tanárjelölti jelenlét, csoportjainkat szeptember közepétől december elejéig, majd február közepétől május elejéig tanárjelöltek tanítják hosszabb-rövidebb ideig, ez a féléves „plusz” nem jelent olyan hatalmas különbséget a többi iskolához képest. Öt osztályt érettségiztettem le ebben a rendszerben, így van némi tapasztalatom arról, hogy milyen az, amikor négy (és fél) év alatt kell megtanítani a teljes középiskolai tananyagot. A 2012-es NAT és a hozzá kapcsolódó kerettanterv nem hagyott a tanárok számára választási lehetőséget, a hat- és nyolcosztályos gimnáziumokban kötelező lett az egyciklusú, hatéves történelemtanítás. A 2020-as NAT és a hozzá tartozó kerettanterv újra változtatott ezen, a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok számára kétciklusú, 1+5 éves történelemtanítást írt elő.²⁹ Az első évben az általános iskolai 7–8. évfolyamos tananyag szűkített, magyar történelemre fókuszáló tanítása történik, míg 8–12. évfolyamon a középiskolai tananyag feldolgozása zajlik, a tehetséggondozást középpontba állítva, így „*korrigálásra kerültek a korábbi, egyciklusú modell hibái.*”³⁰

Saját gyakorlatomban a nőtörténeti, életmód- és mentalitástörténeti tartalmakat a következő módszerekkel illeszttem be a tanítás menetébe:³¹

1. *Önálló tanóra/tanórák*: kedvenc témáim esetében szívesen rászánok egy vagy több tanórát is arra, hogy ezekről beszéljünk, filmet nézzünk, projektet csináljunk, vagy tanulói kiselőadásokat hallgassunk meg. Mivel ez a forma a legidőigényesebb, az így „elhasznált” időt máshol kell „megspórolni”. (Én általában az ókor és a középkor esetében „húzó” a tananyagból és válogatok bátran, hogy a 19–20. századra bőven maradjon idő; nem megyek bele részletesen olyan témákba, amelyek sem a közép-, sem az emelt szintű érettségiben nem kerülnek elő. Természetesen, ha valakinek az ókor a kedvence, akkor arra szánjon plusz időt, és a későbbi korok tananyagából „húzzon”). Az alábbi témák feldolgozására szokott sor kerülni önálló tanóra/tanórák keretében:³² 1. Híres nők az ókorban. 2. Nők a középkorban. 3. Árpád-házi női szentek és boldogok. 4. Kora újkori magyar nagyasszonyok. 5. Női sorsok 1848–49-ben. 6. A női szerepek változásai a hosszú 19. században. 7. 19. századi divattörténet. 8. A nők és a Nagy Háború. 9. A női szerepek változásai a két világháború között. 10. Nők a második világháborúban. 11. Női jogok és feminizmus a 20. század második felében. 12. „Kádár leányai”.

2. *Tanórai résztéma*: ha kevesebb idő áll rendelkezésre, vagy tudatosan nem akarok valamire egy teljes órát szánni, akkor csak az óra egy részében foglalkozunk vele, például úgy, hogy egy történelmi esemény női szereplői kerülnek előtérbe. A holokauszt idején zajló

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

embermentéshez kapcsolódóan Raoul Wallenberg, Angelo Rotta, Carl Lutz, Giorgio Perlasca, Sztého Gábor neve „csak” felkerül a táblára, míg Slachta Margit, Salkaházi Sára vagy éppen Karády Katalin embermentő tevékenységéről részletesebben beszélünk, ezekhez kapcsolódó képi és szöveges forrásokat dolgozunk fel. Vagy a második ipari forradalom témakörénél a tudósok, felfedezők kapcsán nem Edisonról vagy Henry Fordról beszélünk részletesebben, hanem Marie Curie-ről.

3. *Házi feladat*: sokszor élek ezzel a lehetőséggel, a diákoknak el kell olvasniuk hosszabb-rövidebb cikkeket (mint amilyenek a mellékelt bibliográfiában is találhatóak), meg kell nézniük egy film- vagy videórészletet, vagy rá kell keresniük valamire. Feladatuk lehet prezentáció vagy plakát készítése egyénileg vagy csoportban, a képi vagy szöveges forrásokhoz kapcsolódó kérdések megválaszolása otthon vagy a következő órai szóbeli feleletben. A témától és/vagy a szövegek jellegétől és hosszától is függ, hogy a feladat mindenki számára kötelező vagy csak szorgalmi jellegű, és ez határozza meg azt is, hogy egyik óráról a másikra kell-e elvégezni, vagy hosszabb idő van rá.³³ Ha a tanórán valamilyen téma, történelmi helyzet, személy stb. felkelti a gyerekek érdeklődését, szívesen adok fel nekik plusz olvasnivalót ezekkel kapcsolatban.³⁴

4. *Kötelező olvasmányok*: saját gyakorlatomban szívesen élek ezzel az eszközzel – ebben az esetben nyilván számít, hogy olyan gimnáziumban tanítok, ahová a tanulás iránt motivált diákok járnak. Általában minden tanévben egy, esetleg két ilyen kötelező olvasmány van. Ezekre a tanórákon is építek, illetve szoktam íratni belőlük olvasmány-ellenőrző dolgozatot, amelyre ötöst, semmit vagy elégtelent lehet kapni.³⁵ Kifejezetten nőtörténeti vonatkozású kötelező olvasmány kettő van: 11. évfolyamon Hunyady Sándor *Bakaruhában* című novellája³⁶, 12. évfolyamon pedig Polcz Alaine *Asszony a fronton* című memoárja.³⁷ Fakultációs csoportokban hosszabb részleteket szoktam kiadni Kánya Emília,³⁸ Andrassy Katinka³⁹ és Edelsheim-Gyulai Ilona⁴⁰ emlékirataiból, valamint Andrassy Ilona⁴¹ első világháborús, Horthy Miklósné⁴² 1944-1945-ben írt és Pallavicini-Andrassy Borbála kitelepítési és 1956-os naplójából.⁴³

A mélységelvű történelemtanítás fontosságáról már több mint húsz évvel ezelőtt írt Bihari Péter és Knausz Imre.⁴⁴ A 2020-as NAT és kerettanterv pedig kötelezően előírja, hogy minden évfolyamon kerüljön sor bizonyos témák ún. mélységelvű tanítására. „Nagyon izgalmas, új kísérletnek ígérkezik a tantárgyi bevezetőben leírt mélységelvű témák javaslata. Ennek értelmében a helyi tantervben szabályozva, évi két témát 6–10 órában kell feldolgozni. Ez lehetőséget teremt valódi mélyfúrásokra, projektmunkák végrehajtására, akár helytörténeti vonatkozások fokozottabb beemelésére.”⁴⁵ Bátran használjuk ki ennek a lehetőségét a munkánk során!⁴⁶

Remélem, hogy a mellékelt bibliográfiát haszonnal tudják forgatni a történelemtanárok, a történelem szakos tanárjelöltek és a történelem iránt érdeklődő diákok egyaránt.

MELLÉKLET

Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

I. Korszakokon átívelő cikkek, tanulmányok

BÓDINÉ BELIZNAI Kinga (2012): **Árulkodó viseletek** [ruházkodási szokások]. *BBC History*, 2. évf. 7. sz. 62-67.

BOGOS Zsuzsanna (2013): **A magyar múlt bája. Fogyasztásra nem javallott szerelmi szerek.** *Múlt-kor*, 4. évf. 4. sz. 128-130.

CLEGHORN, Elinor (2021): **A nők előítéletes gyógyítása.** *BBC History*, 11. évf. 11. sz. 38-43.

DAVIES, Owen (2013): **Boszorkányok a bíróság előtt [1441-1875].** *BBC History*, 3. évf. 10. sz. 48-53.

DOOLAN, Paul (2010): **Anyatejút. A szoptatás kultúrtörténete.** *Múlt-kor*, 1. évf. 4. sz. 34-39.

FOREMAN, Amanda (2015): **Történelemformáló nők** [Enhéduanna, Wu Zetian császárnő, Muraszaki Sikibu udvarhölgy, Christine de Pizan, Núr Dzshán]. *BBC History*, 5. évf. 12. sz. 46-49.

FORRAI Judit (1998): **A bujakór története.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 21-23.

KÉRI Katalin (1998): **Nők a csillagászat történetében.** *Valóság*, 41. évf. 2. sz. 84-98.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_1998/?query=n%C5%91k&pg=217&layout=s
(előfizetés kell hozzá!)

MACCULLOGH, Diarmaid (2015): **Perben-haragban: a kereszténység és a szexualitás.** *BBC History*, 5. évf. 7. sz. 24-27.

MEZEY Barna (1998): **Büntetőjog és szexualitás Magyarországon. A nemi bűncselekmények megítélésének változásai.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 31-32.

VELICH Andrea (2010): **Háztól házig. Angol királyi családok és házassági szokásaik.** *Múlt-kor*, 1. évf. 1. sz. 14-25.

WORSLEY, Lucy (2011): **Történelmi tükörben a haj [haj-történelem].** *BBC History*, 1. évf. 4. sz. 48-52.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

II. Ókor

Híres nők

DE LA BÉDOYÈRE, Guy (2020): **Az antik Róma nagyasszonyai.** *BBC History*, 10. évf. 10. sz. 26-29.

FARKAS Ildikó (2003): **Nofretete.** *História*, 25. évf. 7. sz. 24-25.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2003/?pg=249&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

FLETCHER, Joann (2015): **Fáraónők az ókori Egyiptomban.** *BBC History*, 5. évf. 7, 41-44.

HEGYI W. György (2020): **Császár férjéhez mérhető taktikus volt Livia Drusilla, a „végzetes mostoha”.** <https://mult-kor.hu/csaszar-ferjehez-merheto-taktikus-volt-livia-drusilla-avegzetes-mostoha-20200924>

HEGYI W. György (2017): **Róma mindenható matrónája. Livia Drusilla, Európa első császárnéja.** *Múlt-kor*, 7. évf. 2. sz. 80-85.; online: HEGYI W. György (2021): **Mindig meglátta a lehetőséget saját és gyermekei érdekeinek érvényesítésére „Róma mindenható matrónája”.** <https://mult-kor.hu/mindig-meglatta-a-lehetoseget-sajat-es-gyermekei-erdekeinek-ervenyesitesereroma-mindenható-matronaja-20210704>

HEGYI W. György (2017): **„Szent göggel állok nagy Róma elébe” – Cornelia, a Gracchusok anyja.** *Múlt-kor*, 8. évf. 1. sz. 80-85. <https://mult-kor.hu/szent-goggel-allok-nagy-roma-elebe-cornelia-a-gracchusok-anyja-20211021>

HUGHES, John (2015): **Egyiptom szakállas királynője** [Hatsepszut]. *Múlt-kor*, 5. évf. 4, 28-33. online: HUGHES, John (2020): **Egyiptom szakállas királynőjének még az emlékét is igyekezett eltörölni mostohafia.** <https://m.mult-kor.hu/egyiptom-szakallas-kiralynojenek-meg-az-emleket-is-igyekezett-kitrlni-mostohafia-20200802?pldx=1&fbrkMR=mobile>

HUGHES-HALLETT, Lucy (2015): **A szexfüggő fáraónő** [Kleopátra] *BBC History*, 5. évf. 7. sz. 50-51.

JONES, Peter (2015): **A sokarcú Kleopátra.** *BBC History*, 5. évf. 7. évf. 46-49.

KÁKOSY László (2001): **Egyiptom királynői.** *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 4-6.

NÉMETH György (2008): **Kleopátra. Triumvirek asszonya.** *Rubicon* 19. évf. 4. sz. 54-59.

Anyaság, szülés

GRADVOHL Edina (2004): **Születésszabályozás a görög világban.** *Rubicon*, 15. évf. 12. sz. 39-42.

LANG Tünde (2020): **Gyermekekitevés és abortusz a Római Birodalomban.** <https://ujkor.hu/content/gyermekekiteves-es-abortusz-romai-birodalomban>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

PUSKÁS Ildikó (1997): **Fohász fiúgyermekért. Az ind civilizáció gyermekei.** *História*, 19. évf. 5-6. sz. 6-9. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=149&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Házasság, család

KALLA Gábor (2013): **Házasság Mezopotámiában.** *BBC History*, 3. évf. 1. sz. 64-69.

ROTH, Martha T. (2012): **Házasság, válás és prostitúció az ókori Mezopotámiában.** *Ókor*, 11. évf. 3. sz. 25-34. (https://okorportal.hu/wp-content/uploads/2013/02/okor_2012_3_nyomdanak_025.pdf)

ROBERTS, Paul (2013): **Rómaiak a négy fal között.** *BBC History*, 3. évf. 5. sz. 34-39.

Szerelmem, szexualitás

Erosz játszmái – házaselet és szexualitás az ókori Görögországban <https://multkor.hu/erosz-jatszmai--hazaselet-es-szexualitas-az-okori-gorogorszagban-20151109?pldx=1>

HEGYI W. György (2014): **Isteni beavatkozás. Szexualitás a görög és római vallásokban.** *Múlt-kor*, 5. évf. 2. sz. 38-45.

NÉMETH György (2010): **Szerelmi mágia.** *Rubicon*, 21. évf. 7. sz. 16-19. <https://rubicon.hu/cikkek/szerelmi-magia> (előfizetés kell hozzá!)

NÉMETH György (2010): **Venus ezer játéka.** *Rubicon*, 21. évf. 7. sz. 26-29. <https://rubicon.hu/cikkek/venus-ezer-jateka-1> (előfizetés kell hozzá!)

TEGYEI Imre (1994): **Aphrodité játéka.** *Rubicon*, 5. évf. 6. sz. 4-7.

T. SZABÓ Csaba (2018): **Szexualitás az ókori Rómában.** *Erdélyi Krónika*, máj. 5. <https://erdelyikronika.net/2018/05/05/szexualitas-az-okori-romaban/>

Prostitúció

FÖLDI András (1998): **Prostitúció és a római jog.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 15-17.

GESZTELYI Tamás (1994): **A gyönyörök forrása. Pompeji erotikus emlékei.** *Rubicon*, 5. évf. 6. sz. 12-15.

GESZTELYI Tamás (1998): **Örömtanyák az antik Rómában.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 12-14.

HOFFMANN Zsuzsanna (1995): **Prostitúció az ókori Rómában.** *História*, 17. évf. 7. sz. 15-17. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1995/?pg=225&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

NÉMETH György (1998): **A hetairák szabadsága. Prostitúció Hellaszban.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 8-11.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

ROTH, Martha T. (2012): **Házasság, válás és prostitúció az ókori Mezopotámiában.** *Ókor*, 11. évf. 3. sz. 25-34. https://okorportal.hu/wp-content/uploads/2013/02/okor_2012_3_nyomdanak_025.pdf

Nőnevelés

PUKÁNSZKY Béla: Leányok nevelése az ókorban. In: PUKÁNSZKY Béla (2013): **Bevezetés a nőnevelés történetébe** (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel): http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/1_lenyok_nevelse_az_korban.html

PUKÁNSZKY Béla: Korai kereszténység és nőnevelés. In: PUKÁNSZKY Béla: **Bevezetés a nőnevelés történetébe** (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel): http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/2_korai_keresztynsg_s_a_nnevels.html

A nők társadalmi helyzete

ALBERT Orsolya (2000): **Nők a római társadalomban.** *Sic Itur Ad Astra*, 12. évf. 1-2. sz. 203-218. https://epa.oszk.hu/01000/01019/00030/pdf/EPA01019_sic_itur_ad_astra_2000_01-02_203-218.pdf

DEMBITZ Gabriella (2016): **Hereré, Nodzsmet és Henuttaui: az előkelő nők társadalmi szerepe az ókori Egyiptomban a késő Ramesszida kor és a XXI. dinasztia idején.** *Korall*, 17. évf. 63. sz. 22-43. http://epa.oszk.hu/00400/00414/00054/pdf/EPA00414_korall_63_022-043.pdf

HORVÁTH Zoltán (2020): **Nők és nemi szerepek az ókori Egyiptomban.** *BBC History*, 10. évf. 4. sz. 35-40.

KÖLNEI Lívía (2019): **7 kevésbé ismert tény a nők vezető szerepéről a korai keresztény gyülekezetekben.** *Képmás magazin*, 18. évf. nov. 22. <https://kepmas.hu/hu/7-kevesse-ismert-teny-a-nok-vezeto-szereperol-a-korai-kereszteny-gyulekezetekben>

NÉMETH György (2001): **A nők erényei. Női szerepek az ókori Rómában.** *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 7-10.

NÉMETH György (2015): **Erős asszonyok a görög világban.** *Rubicon*, 26. évf. 8. sz. 4-9. <https://rubicon.hu/cikkek/eros-asszonyok-a-gorog-vilagban> (előfizetés kell hozzá!)

NÉMETH György (2007): Modern nő az ókorban: Szapphó: Egy költő három arca. *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 78-80.

Divat

Divat az ókori Egyiptomban. *Contrapasso*, 2017. nov. 10. https://contrapasso2.blog.hu/2017/11/10/divat_az_okori_egyiptomban

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

HUGHES, John (2021): **Smink, parfüm és csillogás: divatdiktátorok az ókori Rómában.** *Múlt-kor*, okt. 2. <https://mult-kor.hu/smink-parfum-es-csillogas-divatdiktatorok-az-okori-romaban-20211002>

P. SZEOKE Judit (2003): **Római császárkori viselet és divat.** *Ókor*, 2. évf. 4. sz. 23-30. https://okorportal.hu/wp-content/uploads/2012/12/2003_4_p_szeoke.pdf

Szépségápolás

KALLA Gábor (2003): **Mezopotámiai öltözködés.** *Ókor*, 2. évf. 4. sz. 13-22. https://okorportal.hu/wp-content/uploads/2012/12/2003_4_kalla.pdf

T. BÍRÓ Mária (2003): **A római szépségápolás.** *Ókor*, 2. évf. 4. sz. 38-44. (https://okorportal.hu/wp-content/uploads/2012/12/2003_4_biro.pdf)

ZRUFKÓ Réka (2018): **Szépségápolás az ókori Egyiptomban.** *Napi Történelmi Forrás*, febr. 2. <https://ntf.hu/index.php/2018/02/02/szepsegapolas-az-okori-egyiptomban/>

Egyéb

Hét meglepő tény a római nőkről. *Múltkor*, 2019. dec. 16. <https://mult-kor.hu/het-meglepo-teny-a-romai-nokrol-20191216>

II. Középkori egyetemes történelem (476-1492)

Híres nők

BURGHARDT, Alex (2012): **Aethelflaed, az első Vaslady.** *BBC History*, 2. évf. 11. sz. 74-77.

CASTOR, Helen (2015): **„Az igazi Jeanne d’Arc ugyanolyan rendkívüli volt, mint az alakja köré szőtt mítosz”.** *BBC History*, 5. évf. 3. sz. 64-68.

DEVRIES, Kelly (2012): **A Szűz életének helyszínei [Jeanne d’Arc].** *BBC History*, 2. évf. 6. sz. 72-77.

EDWARDS, John (2020): **A középkori Vaslady [Aragóniai Katalin].** *BBC History*, 10. évf. 6. sz. 61-64.

GRANT, Lindy (2016): **A legbefolyásosabb királyné [Aquitániai Eleonóra].** *BBC History*, 6. évf. 12. sz. 56-61.

GRISTWOOD, Sarah (2018): **A meghurcolt Erzsébet királyné [Woodville Erzsébet, VIII. Henrik nagyanyja].** *BBC History*, 8. évf. 7. sz. 59-63.

HODGMAN, Charlotte (2012): **Jeanne D’Arc.** *BBC History*, 2. évf. 6. sz. 72-77.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

JAKAB Péter (2021): **Két démon harcolt benne. Lucrezia Borgia mítosza.** *Múlt-kor*, 12. évf. 2. sz. 54-61.

RÁKÓCZI István (2018): **Síron túli szenvedés, és szenvedély. Don Pedro és Inês de Castro.** *Múlt-kor*, 9. évf. 2. sz. 44-51.

RAMIREZ, Janina (2018): **A királynő, aki tönkrevverte a vikingeket** [Aethelflaed, Mercia úrnője]. *BBC History*, 8. évf. 7. sz. 70-73.

RAMIREZ, Janina (2016): **Az első angol írónő** [Norwichi Julianna]. *BBC History*, 6. évf. 11. sz. 74-77.

ROACH, Levi (2017): **Királyné vagy királynő?** [Aelfthryth] *BBC History*, 7. évf. 11. sz. 65-67.

Rosamunda, a bosszúálló királyné, avagy miért nem érdemes a feleségedet az apósod koponyájából megitatni? *Napi Történelmi Forrás*, 2017. jún. 12.

<https://ntf.hu/index.php/2017/06/12/rosamunda-a-bosszuallo-kiralyne-avagy-miert-nem-erdemes-a-felesegedet-az-aposod-koponyajabol-megitatni/>

WEIR, Alison (2018): **A harcos normann királyné** [Boulogne-i Matilda]. *BBC History*, 8. évf. 8. sz. 38-41.

WHEELWRIGHT, Julie (2012): **Jeanne d'Arc.** *BBC History*, 2. évf. 6. sz. 78-80.

WHEELWRIGHT, Julie (2012): **Szent Johanna kálváriája.** *BBC History*, 2. évf. 6. sz. 78-80.

WILSON-LEE, Kelcey (2019): **Hercegnők, akik állták a sarat** [középkori Ny-Európa]. *BBC History*, 9. évf. 10. sz. 42-45.

Anyaság, szülés

BRENNER, Elma (2021): **Középkori útmutató szülő anyáknak.** *BBC History*, 11. évf. 3. sz. 51-55.

DRASKÓCZY Eszter (2017): **A bábák feladatai. Szülészeti traktátusok a középkori Nyugat-Európában.** *Élet és Tudomány*, 72. évf. 34. sz. 1075-1077.

https://www.eletestudomany.hu/szuleszeti_traktatusok_a_kozepkori_nyugat-europaban

Házasság, család

KATUS László (2009): **A középkori házasság.** *Rubicon*, 20. évf. 10. sz. 57-61.

KATUS László (1994): **Megvan az ideje az ölelésnek. A házaselet egyházi előírásai a kora középkorban.** *Rubicon*, 5. évf. 6. sz. 20-24.

KATZ, Jakov (2008): **Ifjúkori házasság a középkori zsidó kultúrában.** *História*, 30. évf. 1. sz. 18-21. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2008/?pg=17&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Sokszor még a valóban „érintetlen” nőknek sem volt esélyük átmenni a középkori szüzességi teszteken. *Múlt-kor*, 2021. máj. 30. <https://mult-kor.hu/sokszor-meg-a-valobanerintetlen-noknek-sem-volt-eselyuk-atmenni-a-kozepkori-szuzessegi-teszteken-20210530>

Szerelem, szexualitás

CZÓKOS Gergő (2020): **Szexmentes hetek, bordélyházak, bujaság és böjt – a középkori szexualitás titkai.** *Múlt-kor*, <https://mult-kor.hu/szexmentes-hetek-bordelyhazak-bujasag-es-bjt-a-kzepkori-szexualitas-titkai-20200502>

CZÓKOS Gergő (2017): **Vágy és vezeklés. Szextilalomtól a bordélyházakig.** *Múlt-kor*, 8. évf. 3. sz. 60-67.

HARVEY, Katherine (2018): **Szexuális élet a középkorban.** *BBC History*, 8. évf. 5. sz. 37-38.

KLANICZAY Gábor (1994): **Az égi szerelem. Misztika és erotika a középkorban.** *Rubicon*, 5. évf. 6. sz. 16-19.

KNIGHT, Kimberley-Joy (2018): **Így vallottunk szerelmet a középkorban.** *BBC History*, 8. évf. 8. sz. 42-45.

Tilalmak és pajzanság: ilyen lehetett a középkori emberek szexuális élete. *Múlt-kor*, 2021. febr. 16. <https://mult-kor.hu/milyen-volt-a-kzepkori-emberek-szexualis-elete-20210216>

PAPP Gábor (2015): **Az újraéledt szerelem. Szexualitás a reneszánsz korában.** *BBC History*, 5. évf. 7. sz. 28-35.

PAPP Gábor (2018): **Reneszánsz szerelem.** *BBC History*, 8. évf. 5. sz. 22-29.

PÓSÁN László (1994): **A középkori lovagi szerelem.** *Rubicon*, 5. évf. 6. sz. 25-26.

TÓTH Judit (2014): **„Krisztus urunk, csukd be füled, hunyd le szemed!” Középkori kísértések [szexualitás].** *Múlt-kor*, 5. évf. 2. sz. 46-53.

Prostitúció

Ahol a püspök felügyelte a legjobb bordélyházakat: a középkori London alvilága. *Múlt-kor*, 2018. okt. 16. <https://mult-kor.hu/ahol-a-puspk-felugyelte-a-legjobb-bordelyhazakat-a-kzepkori-london-alvilaga-20181016>

Hatóságilag támogatott prostitúcióval küzdött a „szodómia” ellen a Velencei Köztársaság. *Múlt-kor*, 2019. jan. 22. <https://mult-kor.hu/hatosagilag-tamogatott-prostitucioval-kuzdtt-a-szodomia-ellen-a-velencei-ktarsasag-20190122?fbrkMR=desktop&pldx=1>

MAGYAR László András (1998): **Bordélyélet a reneszánsz Itáliában.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 18-20.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

SALLÓ László (1995): **Himlő, bujakór, pestis a középkorban.** *História*, 17. évf. 7. sz. 10-11.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1995/?pg=220&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Nőnevelés

PUKÁNSZKY Béla: A középkori nők nevelése. In: PUKÁNSZKY Béla (2013): **Bevezetés a nőnevelés történetébe** (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel):
(http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/3_a_kzpkori_nk_nevelse.html)

PUKÁNSZKY Béla: Humanista nőnevelési programok. In: PUKÁNSZKY Béla: **Bevezetés a nőnevelés történetébe** (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel):
http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/4_humanista_nnevelsi_programok.html

A nők társadalmi szerepe, helyzete

A klarisszák. In: Szerzetesség a koraújkor Magyarországon: női rendek:
<https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/klarissza>

Az ágostonos kanonisszák. In: Szerzetesség a koraújkor Magyarországon: női rendek:
<https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/kanonisszak>

BARRON, Caroline (2014): **Élet a fekete halál után** [a nők helyzete a pestis után]. *BBC History*, 4. évf. 9. sz. 44-47.

Hat kevésbé ismert nő a középkorból, akik nem elégedett meg a neki szánt szereppel [Gandersheimi Hroswita, Beverley Margit, Heloise, Bingeni Hildegárd, Christine de Pisan, Margaret Paston]. *Múlt-kor*, 2018. márc. 9. <https://mult-kor.hu/hat-kevesse-ismert-no-a-kzepekbol-aki-nem-elegetett-meg-a-neki-szant-szereppel-20180309?pldx=1>

KATUS László (2001): **Várúrnők és apácák. Nemesasszonyok a középkorban.** *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 11-15.

KÉRI Katalin (2005): **A nők jogai a középkori iszlámban.** *Jura*, 11. évf. 2. sz. 20-29.
https://jura.ajk.pte.hu/JURA_2005_2.pdf

KÉRI Katalin (1998): **Nők a fátyol mögött. A művelt muzulmán nők a középkori al-Andalúzban.** *Valóság*, 42. évf. 8. sz. 64-70.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_1998/?query=n%C5%91k&pg=989&layout=s
(előfizetés kell hozzá!)

KLANICZAY Gábor (2015): **Nők a középkorban.** *Rubicon*, 26. évf. 8. sz. 10-21.
<https://rubicon.hu/cikkek/nok-a-kozepkorban> (előfizetés kell hozzá!)

RIDEAL, Rebecca (2017): **Nők a pestis idején.** *BBC History*, 7. évf. 9. sz. 50-53.

SÁGHY Marianne (2006): **Nők a keresztes háborúban.** *Rubicon*, 17. évf. 8. sz. 50-53.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Boszorkányság

BENŐ Viktória (2019): **Boszorkánypercek a Német-római Birodalomban.** *Újkor.hu*, szept. 8. <https://ujkor.hu/content/boszorkanypercek-nrb>

CARVER, Martin (2013): **Vajákos asszonyok.** *BBC History*, 3. évf. 1. sz. 85.

KANYÓ Ferenc (2021): **Máglyafüstös századok. Boszorkányok és tortúrák.** *Múlt-kor*, 12. évf. 2. sz. 44-51.

Divat

A középkori nemesasszonynak nem csupán lehetősége, de kötelessége volt az extravagáns öltözködés. *Múlt-kor*, 2021. febr. 11. <https://mult-kor.hu/a-kzepkori-nemesasszonynak-nem-csupan-lehetosege-de-kotelessege-volt-az-extravagans-oltzkodes-20210211>

A vikingek viselt dolgai [öltözködés]: *Contrapasso*, 2017. aug. 21. https://contrapasso2.blog.hu/2017/08/21/a_vikingek_viselt_dolgai

NUTZ, Beatrix (2012): **Középkori alsóneműk.** *BBC History*, 2. évf. 9. sz. 52-55.

Szépségápolás

KANYÓ Ferenc (2017): **A mellek alatt puhított hús, avagy a langobárdok bűdös asszonyai.** *Napi Történelmi Forrás*, jún. 8. <https://ntf.hu/index.php/2017/06/08/a-mellek-alatt-puhított-hus-avagy-a-langobardok-budos-asszonyai/>

KURUCZ Barbara (2021): **Bizarr módon szépültek a nők a középkorban: a higany szinte a napi rutin része volt.** *Retikul*, febr. 3. <https://www.retikul.hu/kencefice/kozepkori-szepsegapolas/>

Egyéb

NAGY Emőke (2020): **Jézus nagy családja. Szent Anna kultusza a késő középkorban.** *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 92-97.

IV. Középkori magyar történelem (a kezdetektől 1526-ig)

Híres nők

BAGI Dániel (2016): **Hedvig királynő. Az Anjou-ház trónöröklési joga Lengyelországban.** *Rubicon*, 27. évf. 5-6. sz. 10-13. http://epa.oszk.hu/03100/03122/00011/pdf/EPA03122_rubicon_2016_5-6_010-013.pdf

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

BAK János (2001): **Királynék bűnbak szerepben a középkori Magyarországon.** *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 16-19.

BERÉNYI Iván (2009): **Károly Róbert feleségei.** *Rubicon*, 20. évf. 10. sz. 17-19.

CSÁKÓ Judit (2019): **Jámbor királyné vagy „rosszakarat mérgével teli vipera”? Gizella királyné eltérő megítélései a krónikáshagyományban.** *Újkor.hu*, jún. 14.
<https://ujkor.hu/content/jambor-kiralyne-vagy-rosszakarat-mergevel-teli-vipera-gizella-kiralyne-eltero-megiteleseikronikashagyomanyban>

CSIFÓ Tamás (2018): **A „hős asszony” – horogszegi Szilágyi Erzsébet élete.** *Újkor.hu*, jún. 1. <https://ujkor.hu/content/hos-asszony-horogszegi-szilagyi-erzsebet-elete>

CSORBA László (2002): **Konstancia koronája.** *História*, 24. évf. 3. sz. 28-29.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2002/?pg=99&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

CSUKOVITS Enikő – BALOGH Margit (2000): **Magyar szentek és boldogok.** *História*, 22. évf. 5-6. sz. 35-37. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2000/?pg=182&layout=s (előfizetés kell hozzá)

FARKAS Ildikó (2007): **Árpád-házi Szent Erzsébet: Királyné és legendája.** *História*, 29. évf. 5-6. sz. 55-58. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2007/?pg=205&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

FONT Márta (2009): **A Ruszból származó királynék.** *Rubicon*, 20. évf. 10. sz. 10-13.

HORVÁTH Richárd (2018): **„Szerelmes könnyével azt is telesírta”. Kormányzóné, anyakirálynő, hercegi nagymama: Szilágyi Erzsébet.** *Múlt-kor*, 9. évf. 1. sz. 54-61.

KÁDÁR Tamás (2013): **Gertrúd királyné, a „meráni asszony”.** *Honismeret*, 41. évf. 6. sz. 3-7. https://honismeret.hu/sites/default/files/media/document/2017/09/17/honismeret_2013-6.pdf

KÁDÁR Tamás (2019): **Jolánta, az elfeledett magyar királyné.** *Honismeret*, 43. évf. 1. sz. 77-83. https://epa.oszk.hu/03000/03018/00254/pdf/EPA03018_honismeret_2019_1_077-083.pdf

KANYÓ Ferenc (2017): **A boldog Erzsébet. Egy zárdából megszöktetett Árpád-házi hercegnő kalandos élete** [V. István és Kun Erzsébet leánya]. *Múlt-kor*, 8. évf. 2. sz. 92-97.

KANYÓ Ferenc (2016): **A csalfa magyar királyné.** *Napi Történelmi Forrás*, okt. 22.
<https://ntf.hu/index.php/2016/10/22/a-csalfa-magyar-kiralyne/>

KANYÓ Ferenc (2017): **A dinasztia szolgálatában. Árpád-házi királyné messzi földön.** *Múlt-kor*, 8. évf. 3. sz. 98-105.

KANYÓ Ferenc (2020): **Anjou Mária, a középkori Magyarország egyetlen királynője.** *Újkor.hu*, szept. 17. <https://ujkor.hu/content/anjou-maria-a-kozepkori-magyarorszag-egyetlen-kiralynoje>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

- KANYÓ Ferenc (2018): **Árpád-házi királylányok a császári trónon.** *Index*, jan. 23. https://index.hu/tudomany/tortenelem/2018/01/23/arpad-hazi_kiralylanyok_a_csaszari_tronon/
- KANYÓ Ferenc (2017): **“Nem vagyok én apáca” – a zárdából megszöktetett királyleány [V. István lánya, Erzsébet].** *Napi Történelmi Forrás*, jan. 25. <https://ntf.hu/index.php/2017/01/25/nem-vagyok-en-apaca-a-zardabol-megszoktetett-kiralyleany/>
- Kanyó Ferenc: **„Nőuralom” a magyar trónon – Mária, az egyetlen középkori magyar királynőnk** <https://wmn.hu/kult/52853-nouralom-a-magyar-tronon--maria-az-egyetlen-kozepkori-kiralynonk>
- KANYÓ Ferenc (2020): **Tüntető távollét nélkül. Mátyás király anyja és feleségei.** *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 42-49.
- KLANICZAY Gábor (2007): **Szent Erzsébet a középkori Európában.** *História*, 29. évf. 5-6. sz. 59-63. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2007/?pg=205&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- KÖRMENDI Tamás (2009): **Meráni Gertrúd.** *Rubicon*, 20. évf. 10. sz. 14-16.
- KRISTÓ Gyula (2000): **Az első magyar királynék.** *História*, 22. évf. 1. sz. 10-12. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2000/?pg=9&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- PÁLOSFALVI Tamás (2006): **Borbála és a Cilleiek.** *História*, 28. évf. 2. sz. 6-7. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2006/?pg=53&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- RAINER Pál (2013): **Gizella királyné kultusza.** *Honismeret*, 41. évf. 5. sz. 33-38. https://honismeret.hu/sites/default/files/media/document/2017/09/17/honismeret_2013-5.pdf
- SÁGHY Marianne (2017): **Adelheid királyné. A lovagkirály felesége.** *Rubicon*, 38. évf. 9. sz. 38-39. http://epa.oszk.hu/03100/03122/00017/pdf/EPA03122_rubicon_2017_9_038-039.pdf
- SÁGHY Marianne (2009): **Királylányok messze földről.** *Rubicon*, 20. évf. 10. sz. 4-9.
- SÁGHY Marianne (2014): **Szent Piroska – Eiréné. Magyar királylányból bizánci császárné.** *Rubicon*, 25. évf. 12. sz. 43-45. <https://rubicon.hu/cikkek/szent-piroska-eirene> (előfizetés kell hozzá!)
- SUDÁR Balázs (2018): **Sarolt, az ismeretlen. Géza méltó társa, szent királyunk anyja.** *Múlt-kor*, 9. évf. 1. sz. 46-53.
- SZENDE László (2011): **Mindennapi csodái. Szent Kinga legendái nyomában.** *Múlt-kor*, 2. évf. 2. sz. 44-47.
- Sz. JÓNÁS Ilona (2008): **Árpád-házi Szent Erzsébet három legendája.** *Debreceni Szemle*, 16. évf. 2. sz. 196-203. https://szemle.unideb.hu/wordpress/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/373_2014-08-19.PDF

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

VESZPRÉMY László (2003): **Német királylányból magyar szent. Gizella-émlékek Metztől Passauig.** *História*, 25. évf. 10. sz. 33-35.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2003/?pg=367&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

ZSOLDOS Attila (2005): **Magyar királynék az Árpád-korban.** *História*, 27. évf. 6-7. sz. 30-32.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2005/?pg=220&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Anyaság, szülés

CSUKOVITS Enikő (1997): **Gyermek a középkori Magyarországon.** *História*, 19. évf. 5-6. sz. 16-18.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=159&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

KUBINYI András (1999): **Törvénytelen gyermekek a magyar középkorban.** *História*, 21. évf. 7. sz. 20-22.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1999/?pg=231&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

ZSOLDOS Attila (1997): **Az Árpádok-gyermekei.** *História*, 19. évf. 5-6. sz. 13-15.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=156&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Házasság, család

BÓDINÉ BELIZNAI Kinga (2018): **„Feljelentést teszek boldogságom tönkretévője ellen”. A házasságtörés megítélése és büntetése** [középkori és kora újkorai magyar történelem].

BBC History, 8. évf. 5. sz. 30-36.

CSUKOVITS Enikő (1996): **Necpáli Zsófia házassága. Lányszöktetés a középkori Magyarországon.** *História*, 19. évf. 1. sz. 30-31.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1996/?pg=29&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

ERDÉLYI Gabriella (2008): **„Nem szerelemből, hanem földi javak végett”. Házasságok kétféle modellje a késő középkorban.** *Rubicon*, 19. évf. 5. sz. 72-77.

KANYÓ Ferenc (2017): **Nők elleni erőszak és házasságtörés a középkori Budán.** *Napi Történelmi Forrás*, júl. 17.

<https://ntf.hu/index.php/2017/07/17/nok-elleni-eroszak-es-hazassagtores-a-kozepkori-budan/>

KAPRONCZAY Károly (2011): **Szövetségbe forrt magyar-lengyel kapcsolatok az Árpád-háziak és az Anjouk-korában.** *Múlt-kor*, 2. évf. 2. sz. 38-43.

Szende László (2020): **A házasság, amely megalapozta a magyarországi Anjou-nagyhatalmat** [Károly Róbert és Lokietek Erzsébet]. *Újkor.hu*, júl. 6.

<https://ujkor.hu/content/hazassag-amely-megalapozta-magyarorszag-i-anjou-nagyhatalmat>

Szerelem, szexualitás

FEDELES Tamás (2009): **Mátyás király és a szebbik nem.** *Rubicon*, 20. évf. 10. sz. 20-23.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

KOVÁCS Viktória (2019): **A szolgálólány meséje** [egy 1383-as nemi erőszak története]. *MTA BTK TTI*, ápr. 30. <https://tti.abtk.hu/kutatasok/lendulet/kozepekori-gazdasagtortenet/havi-szines/3644-a-szolgalolany-meseje>

PETNEKI Ádám (1998): **Venus játéka – ördög kísértése. Régi magyar források szexuális praktikákról.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 28-30.

A nők társadalmi szerepe, helyzete

BACHUSZ Dóra (2020): **Női jogképesség a 11-14. századi Magyar Királyságban.** *Újkor.hu*, jan. 17. <https://ujkor.hu/content/noi-jogkepessseg-11-14-szazadi-magyar-kiralysagban>

BENDA Judit (2015): **A csendes háttér: a nők munkalehetőségei a középkori Budán.** *Korall*, 16. évf. 60. sz. 11-40.
http://epa.oszk.hu/00400/00414/00051/pdf/EPA00414_korall_60_011-040.pdf

KOLTAI András (2016): **A klarisszák.** In: Szerzetesség a kora újkori Magyarországon. *Hypotheses*, szept. 11. <https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/klarissza>

KOLTAI András (2016): **A kanonisszák.** In: Szerzetesség a kora újkori Magyarországon *Hypotheses*, szept. 11. <https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/kanonisszak>

KŐFALVI Tamás (2004): **A hatalmaskodás bűne és a nők a középkori Magyarországon.** *Palimpszeszt*, 9. évf. 21. sz. http://magyar-irodalom.elte.hu/palimpszeszt/21_szam/10.html

SZENDE Katalin (1995): **A női munka a középkori gazdaságban.** *Aetas*, 10. évf. 1-2. sz. 179-193. (http://acta.bibl.u-szeged.hu/49477/1/aetas_1995_001_002_179-193.pdf)

Boszorkányság

FEHÉRTÓI Katalin (1993): **Boszorkányok, varázslók, jósok a 15. században.** *História*, 15. évf. 4. sz. 10-13. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1993/?pg=153&layout=s
(előfizetés kell hozzá!)

Divat

TÓTH Csaba (2019): **Anjou-kori úri divat – az aranyforintok tanúsága.** *MTA BTK TTI*, szept. 25. <https://tti.abtk.hu/kutatasok/lendulet/kozepekori-gazdasagtortenet/havi-szines/3811-anjou-kori-uri-divat>

Szépségápolás

Egyéb

NAGY Emőke (2019): **A Nagy Szent Család. Szent Anna kultusza a késő középkori Magyarországon.** In: *Mindennapok története, hvg blog*, márc. 2.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

https://mindennapoktortene.hvgblog.hu/2019/03/02/a_nagy_szent_csalad_szent_anna_kultusza_a_keso_kozepkori_magyarorszagon/

V. Kora újkori egyetemes történelem (1492-1789)

Híres nők

ÁGOSTON Gábor (2013): **Szulejmán asszonya: Hurrem. Erotika és intrika a szultáni háremben.** *Rubicon*, 24. évf. 2-3. sz. 4-17. <https://rubicon.hu/cikkek/szulejman-asszonya-hurrem> (előfizetés kell hozzá!)

BEBESI György (2018): **Kegyencek királynője. Nagy Katalin szerelmei.** *Múlt-kor*, 9. évf. 2. sz. 60-71. online cím: **Kegyencek cárnője: Nagy Katalin szerelmei, szeretői és sohasem titkolt kapcsolatai** <https://mult-kor.hu/kegyencek-carnoje-nagy-katalin-szerelmei-szeretoi-es-sohasem-titkolt-kapcsolatai-20200723>

BORMAN, Tracy (2018): **Gyilkos királyné?** [Anna dán hercegnő, I. Jakab felesége]. *BBC History*, 8. évf. 8. sz. 58-62.

CASTILLO STREET, Susan (2014): **Az igazi Pokahontasz nyomában.** *BBC History*, 4. évf. 7. sz. 29-32.

DEVIERS, Kelly (2012): **A Szűz életének helyszínei** [Jeanne d'Arc]. *BBC History*, 2. évf. 6. sz. 72-77.

FODOR Mária (2018): **A vásárlási lázba hajszoló Madame Deficit. Marie Antoinette megteremtői.** *Múlt-kor*, 9. évf. 2. sz. 126-133.

GRISTWOOD, Sarah (2017): **Királynők, királynék, régensnők.** *BBC History*, 7. évf. 2. sz. 39-41.

GUERRIER, Simon (2016): **Cromwell rejtélyes asszonya.** *BBC History*, 6. évf. 10. sz. 84-86.

HAHNER Péter (2000): **Johanna, a szűz.** *Rubicon*, 11. évf. 1-2. sz. 18-21.

MÉSZÁROS Márton (2015): **Johanna, az örületes nő. Szerelem, téboly és hataloméhség.** *Múlt-kor*, 6. évf. 4. sz. 112-117.

POÓR János (1989): **Szoknyás zsarnok vagy művelt nagyasszony?** *História*, 11. évf. 1-2. sz. 23-25.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1989/?query=po%C3%B3r%20j%C3%A1nos&pg=22&layout=s

PORTER, Linda (2014): **Stuart Mária skót királynő bukása.** *BBC History*, 4. évf. 7. sz. 82-87.

RYŠANEK SCHMIEDTOVA, Jana (2015): **Madame Deficit, a büszke bécsi szajha. Az asszony, akit egész Franciaország utált** [Marie Antoinette]. *Múlt-kor*, 6. évf. 2. sz. 32-37.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÓTH István György (1991): **A 17. század legnagyobb botránya. Királynő korona nélkül** [Krisztina svéd királynő]. *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 26-27.

V. MOLNÁR László (1999): **Észak Szemirámisza, II. Katalin**. *Rubicon*, 10. évf. 3. sz. 20-21.

WHEELWRIGHT, Julie (2012): Jeanne d'Arc. *BBC History*, 2. évf. 6. sz. 78-80.

A Tudorok

BALDWIN, David (2015): **VIII. Henrik hetedik felesége?** [Katherine Willoughby]. *BBC History*, 5. évf. 5. sz. 37-39.

BERNARD, George (2015): **Koronára vágyott-e Boleyn Anna?** *BBC History*, 5. évf. 8. sz. 70-73.

BORMAN, Tracy (2012): **A bosszúálló szűz királynő**. *BBC History*, 2. évf. 1. sz. 30-34.

BORMAN, Tracy (2015): **A legsikeresebb királyné** [Cleves-i Anna]. *BBC History*, 5. évf. 10. sz. 84-88.

CASTOR, Helen (2018): **A kifürkészhetetlen királynő** [I. Erzsébet]. *BBC History*, 8. évf. 6. sz. 35-38.

DOLMAN, Brett (2013): **Henrik asszonyai**. *BBC History*, 3. évf. 4. sz. 66-67.

DORAN, Susan (2011): **I. Erzsébet**. *BBC History*, 1. évf. 8. sz. 50.

DORAN, Susan (2015): **Magánügyek Erzsébet udvarában**. *BBC History*, 5. évf. 5. sz. 77-81.

EDWARDS, John (2020): **A középkori Vaslady** [Aragóniai Katalin]. *BBC History*, 10. évf. 6. sz. 61-64.

JONES, Michael (2017): **A Tudorok anyja** [Beaufort Margit]. *BBC History*, 7. évf. 3. sz. 51-55.

LIPSCOMB, Suzannah (2013): **Boleyn Anna – Miért kellett meghalnia?** *BBC History*, 3. évf. 9. sz. 24-30.

MACKAY, Lauren (2014): **Aki látta VIII. Henrik mind a hat feleségét** [Eustace Chapuys követ a hat királynéről]. *BBC History*, 4. évf. 5. sz. 83-87.

MÁRTONFFY András (2018): **Az elfojthatatlan tehetség története – Artemisia Gentileschi**. *Képmás*, 17. évf. 12. sz. 78-80. <https://kepmas.hu/hu/az-elfojthatatlan-tehetseg-tortenete-artemisia-gentileschi>

NÁZER Ádám (2008): **Véres Mária. Egy bigott királynő Anglia trónusán**. *Rubicon*, 19. évf. 4. sz. 60-63.

PORTER, Linda (2014): **Az elfeledett Tudor** [Tudor Margit, VIII. Henrik nővére]. *BBC History*, 4. évf. 10. sz. 37-41.

TALLIS, Nicola (2016): **Kilenc végzetes nap a trónon** [Lady Jane Grey]. *BBC History*, 6. évf. 12. sz. 74-79.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÓTH István György (1991): **Stuart Mária**. *Rubicon*, 2. évf. 4. sz. 3-6.

WEIR, Alison (2016): **A hercegnő, akit a szerelem juttatott a Towerba** [Margaret Douglas, I. Jakab nagyanyja]. *BBC History*, 6. évf. 1. sz. 82-84.

WEIR, Alison (2014): **A legsikeresebb királyné** [Yorki Erzsébet, VIII. Henrik anyja]. *BBC History*, 4. évf. 9. sz. 40-43.

WHITELOCK, Anna (2013): **A királynő az álarc mögött** [I. Erzsébet]. *BBC History*, 3. évf. 10. sz. 48-53.

WHITELOCK, Anna (2011): **I. Mária**. *BBC History*, 1. évf. 8. sz. 49.

WHITELOCK, Anna (2016): **Rivális királynők** [I. Erzsébet és Stuart Mária]. *BBC History*, 6. évf. 4. sz. 74-79.

WHITELOCK, Anna (2015): **Véres Mária**. *BBC History*, 5. évf. 2. sz. 83-87.

WILKINSON, Josephine (2016): **Az ártatlanság halála** [Howard Katalin, VIII. Henrik ötödik felesége]. *BBC History*, 6. évf. 5. sz. 76-78.

WILLIAMS, Kate (2020): **Ki árulta el Stuart Máriát?** *BBC History*, 10. évf. 11. sz. 51-56.

WORSLEY, Lucy (2017): **Női portrék új megvilágításban** [VIII. Henrik feleségei]. *BBC History*, 7. évf. 4. sz. 78-81.

Anyaság, szülés

A királynéi lét ismeretlen árnyoldala: a nyilvános szülés. *Múlt-kor*, 2019. dec. 29.
<https://mult-kor.hu/a-kiralynei-let-ismeretlen-arnyoldala-a-nyilvanos-szules-20191229>

EVANS, Jennifer (2021): **Kívánósság a kora újkorban**. *BBC History*, 11. évf. 3. sz. 56-59.

FOYSTER, Elizabeth (2018): **Hogyan legyünk tökéletes szülők? Útmutató a 18. századból**. *BBC History*, 8. évf. 7. sz. 79-83.

KÉRI Katalin (2003): **Női egészség, női gyógyítók az aztékoknál**. *Egészségnevelés*, 44. évf. 4. sz. 180-183.

KNOT, Sarah (2019): **Az anyaság forradalma**. *Újkor.hu*, jún. 13. [https://ujkor.hu/content/az-
anyasag-forradalma](https://ujkor.hu/content/az-anyasag-forradalma)

POÓR János (1998): **Születés és halál a kora újkorban**. *Rubicon*, 9. évf. 7. sz. 26-30.

Házasság, család

ADKINS, Roy – ADKINS, Leslie (2013): **Házasság a György-kori Angliában**. *BBC History*, 3. évf. 9. sz. 47-51.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

BASTL, Beatrix (1994): **Öröklés, házasság, gyermek a 16. és 17. századbeli Habsburg Birodalomban.** *História*, 16. évf. 5-6. sz. 13-14.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1994/?pg=156&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

SZEKERES Zoltán (2020): **A „Sas és a Liliom szövetsége”. Marie Antoinette és Lajos Ágost házassága.** *Újkor.hu*. máj. 15. <https://ujkor.hu/content/a-sas-es-a-liliom-szovetsege-marie-antoinette-es-lajos-agost-hazassaga>

ZSIDAI Réka (2017): **A magánlevelezések tanulsága I. – Női élet a 18. században.** *Napi Történelmi Forrás*, nov. 29. <https://ntf.hu/index.php/2017/11/29/a-maganlevelezesek-tanulsaga-i-noi-élet-a-18-szazadban/>

Szerelem, szexualitás

ÁGOSTON Gábor (1998): **A régi Konstantinápoly erkölcse.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 24-27.

GRANASZTÓI Olga (2014): **Tud-e lőni a király? Politikai gúnyirat-irodalom a XVIII. század végi Franciaországban** [XVI. Lajos és Marie Antoinette]. *Múlt-kor*, 5. évf. 2. sz. 54-61.

HAHNER Péter (1994): **A királyné szüzessége** [Marie Antoinette]. *Rubicon*, 5. évf. 6. sz. 33-34.

JOHNSON, Lauren (2016): **Kora újkori szexuális útmutató.** *BBC History*, 6. évf. 6. sz. 63-66.

MANKTELOW, Emily (2011): **Hittérítők párkapcsolatai** [az angol misszionáriusok és a bennszülöttek közti szexuális párkapcsolat a 18-19. században]. *BBC History*, 1. évf. 8. sz. 70-76.

TÓTH István György (1994): **Gáláns kalandok. Királyi szeretők a francia udvarban.** *Rubicon*, 5. évf. 6. sz. 27-32.

Tüzességük és tapasztaltságuk miatt a 18. századi férfiak inkább az érett nőket kedvelték. *Múlt-kor*, 2020. jún. 10. <https://mult-kor.hu/a-18-szazadi-ferfiak-az-erettebb-noket-kedveltek-jobban-20200610>

Prostitúció

Nőnevelés

KÉRI Katalin (2004): **Leánynevelés az aztékok körében.** *Neveléstörténet*, 1. évf. 1. sz. 92-109.

http://www.kodolanyi.hu/nevelestortenet/index.php?act=menu_tart&rovat_mod=archiv&eid=24&rid=1&id=209

PUKÁNSZKY Béla (2013): **Reformáció és nőnevelés.** In: PUKÁNSZKY Béla: Bevezetés a nőnevelés történetébe (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel)

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/5_reformci_s_nnevels.html

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

PUKÁNSZKY Béla (2013): **Katolikus női tanítórendek**. In: PUKÁNSZKY Béla: Bevezetés a nőnevelés történetébe (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel)

http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/6_katolikus_ni_tantrendek.html

PUKÁNSZKY Béla (2013): **Nőkről alkotott kép és nőnevelés a korai újkorban**. In:

PUKÁNSZKY Béla: Bevezetés a nőnevelés történetébe (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel)

http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/7_nkrl_alkotott_kp_s_nnevels_a_korai_ukorban.html

PUKÁNSZKY Béla (2013): **Nőnevelés a 18. századi Európában**. In: PUKÁNSZKY Béla:

Bevezetés a nőnevelés történetébe (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel)

http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/8_nnevels_a_18_szzadi_eurpban.html

A nők társadalmi szerepe, helyzete

CHILDS, Jessie (2013): **Engedetlen asszonyok** [a Tudor-kori Angliában]. *BBC History*, 3. évf. 9. sz. 35-37.

ELTON, Matt (2014): **Miért öltöttek egyes nők férfiruhát a 16. században?** *BBC History*, 4. évf. 7. sz. 10-11.

GREIG, Hannah (2019): **Nőuralom a 18. századi Angliában**. *BBC History*, 9. évf. 3. sz. 39-43.

HAHNER Péter (2008): **A francia forradalom és a nők**. *Rubicon*, 19. évf. 4. sz. 64-69.

KOLTAI András (2016): **Az ágostonos kanonisszák Miasszonyunk kongregációja**. In: Szerzetesség a kora újkori Magyarországon. *Hypotheses*, szept. 11.

<https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/miasszonyunk-kongregacio>

KOLTAI András (2016): **Az Erzsébet-nővérek**. In: Szerzetesség a kora újkori Magyarországon. *Hypotheses*, szept. 11. <https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/erzsebet>

KOLTAI András (2016): **Az orsolyiták**. In: Szerzetesség a kora újkori Magyarországon. *Hypotheses*, szept. 11. <https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/orsolyita>

LIPSCOMB, Suzannah (2019): **Kardos menyecskék a reformáció idején**. *BBC History*, 9. évf. 5. sz. 42-45.

STOYLE, Mark (2019): **Férfinak öltözött nők a polgárháborúban** [17. századi Anglia]. *BBC History*, 9. évf. 11. sz. 54-58.

Boszorkányság

Cawthorne, Ellie (2021): **Amikor Salemet megszállta az ördög**. *BBC History*, 11. évf. 10. sz. 55-61.

DAVIES, Owen (2013): **Boszorkányok a bíróság előtt**. *BBC History*, 3. évf. 10. sz. 75-80.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

MAGYARICS Tamás (2008): **A salemi boszorkányok.** *Rubicon*, 19. évf. 5. sz. 66-69.

Divat

Malomkerék-gallér és a merev spanyol divat. Divatirányzat a XVI. században.

Contrapasso, 2017. aug. 28.

https://contrapasso2.blog.hu/2017/08/28/merev_divat_a_spanyol_etikethez

REINKE-WILLIAMS, Tim (2011): **Öltözzünk, hogy tetsszünk!** [a női divat változásai a 17. században]. *BBC History*, 1. évf. 9. sz. 38-41.

Valóban olyan deltás fickó volt VIII. Henrik? Mit viselt a ruhája alatt I. Erzsébet?

Nemesi viselet a Tudor-kori Angliában. *Contrapasso*, 2018. máj.

9.https://contrapasso2.blog.hu/2018/05/09/valoban_olyan_deltas_ficko_volt_viii_henrik_mit_viselt_a_ruha_alatt_i_erzsebet

Szépségápolás

Egyéb

PÉTER Róbert (2020): **Az első női rituálék. Mikor nyíltak az első, nőket (is) befogadó szabadkőműves páholyok?** *Rubicon*, 31. évf. 10. sz. 40-45. <https://rubicon.hu/cikkek/az-első-noi-ritualek> (előfizetés kell hozzá!)

VI. Kora újkori magyar történelem (1526-1790)

Híres nők

BÁNKI Judit (1994): **Brandenburgi Katalin az Erdélyi Fejedelemségben.** *Történelmi Szemle*, 36. évf. 3-4. sz. 311-326.

http://epa.oszk.hu/00600/00617/00081/pdf/EPA00617_tortenelmi_szemle_1994_3-4_311-326.pdf

BARNA Attila (2015): **Lócse fehér asszonya. Korponay Jánosné felségárulási pere.** *Rubicon*, 26. évf. 10. sz. 67-73. <https://rubicon.hu/cikkek/locse-feher-asszonya> (előfizetés kell hozzá!)

BENDA Borbála (2007): **Rákóczi Erzsébet, a birtokos és gazdálkodó.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés- és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 19-28.

https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

FÜLÖP László (2019): **Wesselényi Pálné Béli Zsuzsanna életéről.** In: *Művelődés*, 72. évf. 8. sz. 7-10. <https://muvelodes.net/emlek-lapok/wesselenyi-palne-beldi-zsuzsanna-eleterol>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

JANKOVICS József (2019): **A történelemalakító nő. Széchy Mária szerepe a „Wesselényi-összeesküvés” felemelkedésében és bukásában.** *Műhely*, 42. évf. 1. sz. 56-67.

http://epa.oszk.hu/02900/02978/00066/pdf/EPA02978_muhely_2019_1_056-067.pdf

KELÉNYI György (2017): **A művészetpártoló Mária Terézia.** *BBC History*, 7. évf. 5. sz. 38-41.

Lengyel Tünde (2007): **Az írástudatlantól a főispánig. Thurzó Györgyné, coborszentmihályi Czobor Erzsébet.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés- és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 139-159.

https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

MÁTAY Mónika – SÖPTEI Imre – BOKÁNYI Péter (2019): **Széchy Mária, a murányi Vénusz.** *Újkor.hu*, okt. 11. <https://ujkor.hu/content/szechy-maria-muranyi-venusz>

MÉSZÁROS Kálmán – SERES István (2014): **Zrínyi Ilona.** *Rubicon*, 25. évf. 2. sz. 20-29.

<https://rubicon.hu/cikkek/zrinyi-ilona> (előfizetés kell hozzá!)

M. PÁZMÁNY Kata (2010): **A csejtei vár foglya – Báthory Erzsébet.** *Honismeret*, 38. évf. 1. sz. 43-45. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00216/pdf/EPA03018_honismeret_2010_01_043-045.pdf

OBORNI Teréz (2020): **Izabella királyné megaláztatása. A kiszolgáltatott királyné kiűzetése.** *Rubicon*, 31. évf. 1. sz. 68-77. <https://rubicon.hu/cikkek/izabella-kiralynemegalaztatasa> (előfizetés kell hozzá!)

OBORNI Teréz (2008): **Principissa. Fejedelmi feleségek Erdélyben.** *Rubicon*, 19. évf. 4. sz. 70-79.

PÉTER Katalin (2009): **Báthory Erzsébet – valóság és fantázia. Magányos özvegy vagy szadista gyilkos?** *História*, 31. évf. 1. sz. 25-27.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2009/?pg=28&layout=s (előfizetés kell hozzá)

SZÁDECZKY-KARDOSS Irma (1997): **Mi az igazság Báthory Erzsébet ügyében?** *HISTÓRIA*, 19. ÉVF. 8. sz. 20-22. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=267&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

VAJNÁGI Márta (2018): **Negyvenkét év szerelem. Mária Terézia és Lotaringiai Ferenc.** *Múlt-kor*, 9. évf. 2. sz. 52-59. Online cím: **Valódi szerelem fűzte Mária Teréziát a legszegényebb kérőjéhez, Lotaringiai Ferenchez.** <https://mult-kor.hu/valodi-szerelem-fuzte-maria-tereziat-a-legszegenyebb-kerojehoz-lotaringiai-ferenchez-20210814?pldx=1>

VÁRKONYI Gábor (2015): **A sárkány árnyékában. Vizsgálat Báthory Erzsébet ügyében.** *BBC History*, 5. évf. 7. sz. 56-60.

VÁRKONYI Gábor (2021): **Karaktergyilkosság a kora újkorban. A vérszomjas grófnő legendája [Báthory Erzsébet].** *Múlt-kor*, 12. évf. 2. sz. 64-71.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

VÁRKONYI Gábor (2002): **Rákóczi Erzsébet élete férjéhez írott leveleinek tükrében.** *Palócföld*, 48. évf. különszám, 430-441.

http://epa.oszk.hu/03200/03286/00047/pdf/EPA03286_palocfold_2002_salgotarjan_430-441.pdf

V. LÁSZLÓ Zsófia (2008): **Daniel Polixéna, a „Magyar Minerva”:** egy 18. századi **nemesasszony élete és példája a halotti beszédek tükrében.** *Sic Itur Ad Astra*, 19. évf. 1. sz. 149-175.

https://epa.oszk.hu/01000/01019/00006/pdf/Sicitudastra_2008_19evf_58sz_149176_VLZs.pdf

ZIKA Klára (2000): **A fejedelemasszony: 400 esztendeje született Lorántffy Zsuzsanna.** *Honismeret*, 28. évf. 2. sz. 10-14.

https://epa.oszk.hu/03000/03018/00153/pdf/EPA03018_honismeret_2000_02_010-020.pdf

Anyaság, szülés

DEÁKY Zita – KRÁSZ Lilla (2005): **A várandós nő.** *História*, 27. évf. 9. sz. 20-24.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2005/?pg=310&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

ERDÉLYI Gabriella (2020): **Anyaság a kora újkorban. Várdai Kata és lányai kapcsolata.** *Korall*, 21. évf. 82. sz. 5-38.

https://epa.oszk.hu/00400/00414/00073/pdf/EPA00414_korall_2020_82_005-038.pdf;

rövidített változat: <https://mindennapoktorteneje.hvgblog.hu/2021/01/14/anyasag-a-kora-ujkorban/>

K. MARKALY Aranka (2018): **„Isten soha ne adjon anyának jobb gyermekeket, mint ezek még ez ideig voltak”.** Zrinyi Ilona, Európa legbátrabb asszonya. *Múlt-kor*, 9. évf. 1. sz. 62-69.

KRÁSZ Lilla (2012): **Bábák és boszorkányok a kora újkori Magyarországon.** *Rubicon*, 23. évf. 1. különszám, ill. 2005. 16. évf. 7. sz. 37-40. <https://rubicon.hu/cikkek/babak-es-boszorkanyok-a-kora-ujkori-magyarorszagon> (előfizetés kell hozzá!)

KRÁSZ Lilla (2007): **„... és világra jött a gyermek...” A bábamesterség mint női hivatás a 18. századi Magyarországon.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés- és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 69-88. https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

PÉTER Katalin (2002): **Gyermekélet, gyermekhalál a 16-17. századi Magyarországon.** *Rubicon*, 23. évf. 3. sz. 25-27.

PÉTER Katalin (1997): **Így fogantak...** *História*, 19. évf. 2. sz. 14-15.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=49&layout=s előfizetés kell hozzá!)

Soós István (1997): **Cigánygyerekek sorsa a 18. században.** *História*, 19. évf. 5-6. sz. 25-27. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=168&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÓTH István György (1994): **„Komám nincs és feleségem vagyok”**. Meddőség és fogamzásgátlás a 18. századi magyar parasztságnál. *História*, 16. évf. 4. sz. 16-18.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1994/?pg=123&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Házasság, család

BALÁZS KOVÁCS Sándor (2015): **A nők szerepe a sárközi nagycsaládban**. *Honismeret*, 43. évf. 3. sz. 40-43.
<https://honismeret.hu/sites/default/files/media/document/2017/06/06/honismeret-2015-3.pdf>

BÁLINT Petra (2020): **Árvák, mostohák és érzelmek. Konfliktusok 18-19. századi parasztcsaládokban**. In: FÓNAGY Zoltán: *A hétköznapi élet története* blog. Mindennapok története, febr. 4.
https://mindennapoktortenete.blog.hu/2020/02/04/arvak_mostohak_es_erzelmek_konfliktusok_18-19_szazadi_parasztcsaladokban

BÓDAI Dalma (2021): **„...mikor sok kérői voltak leányának”. Menyasszonyok és hozományok a Thurzó családban**. In: FÓNAGY Zoltán: *A hétköznapi élet története* blog. Mindennapok története, máj. 6. <https://mindennapoktortenete.hvgblog.hu/2021/05/06/mikor-sok-keroi-voltanak-leanyanak-menyasszonyok-es-hozomanyok-a-thurzo-csaladban/>

BÓDINÉ BELIZNAI Kinga (2018): **„Feljelentést teszek boldogságom tönkretevője ellen”. A házasságtörés megítélése és büntetése** [középkori és kora újkori magyar történelem]. *BBC History*, 8. évf. 5. sz. 30-36.

FÜLÖP László (2012): **Egy grófkisasszony hozománya 1689-ben**. *Honismeret*, 40. évf. 1. sz. 45-48. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00229/pdf/EPA03018_honismeret_2012_01_045-048.pdf

GÉRA Eleonóra (2021): **Három nővér a 18. század eleji Budáról**. *Per Aspera Ad Astra*, 8. évf. 1, 72-84.
https://epa.oszk.hu/02600/02696/00014/pdf/EPA02696_per_aspera_2021_1_072-084.pdf

HORN Ildikó (2021): **Házasságok és harcok a kora újkorban**. *BBC History*, 11. évf. 5, 11-15.

HUDI József (2003): **Együttélés – különélés: házassági konfliktusok a XVIII. században**. In: LÁ CZAY Magdolna (szerk.): *Nők és férfiak..., avagy a nemek története*. Rendi társadalom – Polgári társadalom. Hajnal István Kör, Nyíregyháza, 260-268.

KÁRMÁN Gábor (2015): **Egy diplomáciai zsákutca: Bethlen Gábor házasságkötése Brandenburgi Katalinnal**. *Aetas*, 30. évf. 3. sz. 9-36.
http://epa.oszk.hu/00800/00861/00070/pdf/EPA00861_aetas_2015-03_009-036.pdf

PÉTER Katalin (2008): **Házassághalmozók. Előkelő nők házasságai a kora újkori Magyarországon**. *Rubicon*, 19. évf. 5. sz. 72-76.

PÉTER Katalin (2008): **Házassági piac a 16-17. században**. *História*, 30. évf. 8. sz. 19-21.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2008/?pg=263&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

ROMSICS Ignác (2017): **Főúri életmód a kora újkori Magyarországon.** *BBC History*, 7. évf. 11. sz. 58-64.

TÓTH István György (1992): **Férj, feleség, gyerek a 18. századi parasztcsaládban.** *História*, 14. évf. 2. sz. 30-31.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1992/?pg=69&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

TÓTH István György (1992): **Hogyan élt a 17. század embere?** *Rubicon*, 3. évf. 1. sz. 13-17.

VÁRKONYI Gábor (1991): **Egy fejedelmi esküvő** [II. Rákóczi György és Báthory Zsófia]. *Rubicon*, 2. évf. 9. sz. 30-33.

Szerelem, szexualitás

Baros-Gyimóthy Eszter (2020): **„A vének bujaságra – a leánykák erszényre néznek”.** **Özvegyorsok a XVIII. században.** *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 98-103.

<https://mindennapoktorteneje.hvgblog.hu/2018/10/29/mert-a-venek-bujasagra-a-leanykak-erszenyre-neznek-ozvegyek-es-valasztottjaik/>

PAPP Gábor (2017): **Házastársi örök szerelem. Nádasdy Tamás és Kanizsai Orsolya levelezése.** *BBC History*, 7. évf. 3. sz. 44-50.

Prostitúció

Nőnevelés

KÉRI Katalin (2014): **„Nők csak mértékkel olvassanak...”.** **Adalékok a hazai női olvasóközönség 18-19. századi formálódásának történetéhez.** In: *Pedagógia, oktatás, könyvtár: ünnepi tanulmányok F. Dárdai Ágnes tiszteletére.* Szerk.: CSÓKA-JAKSA Helga – SCHMELCZER-POHÁNKA Éva – SZEBERÉNYI Gábor. PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, Pécs, 319-341. <https://lib.pte.hu/sites/docs/polc/documents/Csoka-Schmelczer-Szeberenyi-Pedagogia-oktatas-konyvtar-Pecs-PTEEEKTK-2014/pdf/Csoka-Schmelczer-Szeberenyi-Pedagogia-oktatas-konyvtar-Pecs-PTEEEKTK-2014-319-341.pdf>

LÁSZLÓ Zsófia (2007): **„Aszszony-népnek meg-kivántató tudomány...”** **Női életvezetési tanácsadó könyvek a 18. századi Magyarországon.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés- és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 227-245.

https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

POGÁNY György (2008): **Nézetek a női olvasásról Magyarországon a felvilágosodás első szakaszában.** *Könyvtári Figyelő*, 54. évf. 3. sz. 450-461.

<https://epa.oszk.hu/00100/00143/00068/138.htm>

PUKÁNSZKY Béla (2013): **Nőnevelés a 18. századi Magyarországon.** In: PUKÁNSZKY Béla: *Bevezetés a nőnevelés történetébe* (a fejezet végén ellenőrző kérdésekkel).

http://www.jgyph.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/84_magyarorszg.html

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÓTH István György (1990): **Írni tanuló nagyasszonyok.** *Rubicon*, 1. évf. 5. sz. 14-15.

A nők társadalmi szerepe, helyzete

BALOGH Judit (2016): **Fejedelemasszony-szerepek Erdélyben a 17. században.** In: BALOGH Judit – PAPP József: *Nemesi és polgári szerepek, reprezentáció és interpretáció.* Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó, Eger, 33-48. http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/5561/1/33_48_Balogh.pdf

BORGOS Zsuzsanna (2018): **A nemesasszony tudástára** [gr. Rhédey Zsigmondné br. Wesselényi Kata szakácskönyve]. *Múlt-kor*, 9. évf. 1. sz. 128-129.

FISCHER Viktória (2020): **Főúri asszonyok a kora újkori társasági életben.** *Újkor.hu*, nov. 4. <https://ujkor.hu/content/fouri-asszonyok-a-kora-ujkori-tarsasagi-eletben>

FISCHER Viktória (2020): **Magyarországi nagyasszonyok: valós tevékenység vagy kreált fogalom?** *Újkor.hu*, jan. 3. <https://ujkor.hu/content/magyarorszagi-nagyasszonyok>

GAÁL Izabella (2006): **A nők szerepe a reformáció terjesztésében Magyarországon, különös tekintettel Debrecen városára.** *Egyháztörténeti Szemle*, 7. évf. 1. sz. 189-197. <https://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/gaalizabella.htm>

HORN Ildikó (1992): **Csáky Franciska és a pozsonyi klarisszák.** *Aetas*, 7. évf. 3. sz. 28-43. https://adt.arcanum.com/hu/view/Aetas_1992/?query=poppel%20%C3%A9va&pg=297&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

HORVÁTH Ágnes (2007): **Főnemesi özvegyasszonyok a 16-17. századi Magyarországon.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa.* Művelődés- és társadalomtörténeti tanulmányok. Argumentum Kiadó, Budapest, 247-267. https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

KINCSES Katalin (1993): **Gyógyítás Poppel Éva udvarában.** *Korunk*, (III. folyam 4.) 8. sz. 105-111. https://adt.arcanum.com/hu/view/Korunk_1993/?query=%22batthy%C3%A1ny%20borb%C3%A1la%22&pg=1030&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

KOLTAI András (2016): **Az ágostonos kanonisszák Miasszonyunk kongregációja.** In: A szerzetesség a koraújkori Magyarországon. *Hypotheses*, szept. 11. <https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/miasszonyunk-kongregacio>

KOLTAI András (2013): **Az Erzsébet-nővérek.** In: A szerzetesség a koraújkori Magyarországon. *Hypotheses*, szept. 11. <https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/erzsebet>

KOLTAI András (2013): **Az orsolyiták.** In: A szerzetesség a koraújkori Magyarországon. *Hypotheses*, szept. 11. <https://szerzetes.hypotheses.org/noi-rendek/orsolyita>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

PÁLFFY Géza (2017): **A magyar királynék koronázása Mohács után.** *Rubicon*, 28. évf. 1-2. sz. 24-29. http://epa.oszk.hu/03100/03122/00002/pdf/EPA03122_rubicon_2017_1-2_024-029.pdf

PÉTER Katalin (2001): **Nők önállósága, férfiak önállósága a társadalomban.** *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 20-24.

TOPOR István (2017): **Kereskedők asszonyai, kereskedőasszonyok a 16-18. századi Magyarországon.** *Napi Történelmi Forrás*, ápr. 12. <https://ntf.hu/index.php/2017/04/12/kereskedok-asszonyai-kereskedoasszonyok-a-16-18-szazadi-magyarorszagon/>

VÁRKONYI Gábor (2007): **„Nekem azt kell tennem, amit mások akarnak...” Arisztokrata nők és közélet a kora újkori Magyarországon.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa.* Művelődés és társadalomtörténeti tanulmányok. Argumentum Kiadó, Budapest, 123-137.

https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

Boszorkányság

GYÖRFFY Iván (2011): **A legnagyobb magyar boszorkányper.** *BBC History*, 1. évf. 8. sz. 80-85.

KISS András (2005): **Kádár Kata megégetése. „Böjtelői colosvári spektakulum” 1734-ben.** *Rubicon*, 16. évf. 7. sz. 34-36. <https://rubicon.hu/cikkek/kadar-kata-megegetese> (előfizetés kell hozzá)

NAGY Pál (2017): **Cigány boszorkányok.** *Napi Történelmi Forrás*, nov. 3. <https://ntf.hu/index.php/2017/11/03/cigany-boszorkanyok/>

Divat

Bagyinszky Marianna (2011): **Ruha teszi az embert. Magyar viseletek a XVIII. század közepétől a reformkorig.** *Honismeret*, 39. évf. 2, 47-50.p.) http://epa.oszk.hu/03000/03018/00224/pdf/EPA03018_honismeret_2011_02_047-050.pdf

Tóth István György (1998): **Magyaros viselet és nájmódi öltözködés a kora újkorban.** *Rubicon*, 9. évf. 7. sz. 13-16. <https://rubicon.hu/cikkek/magyaros-viselet-es-najmodi-oltozkodes-a-kora-ujkorban-2> (előfizetés kell hozzá!)

Szépségápolás

Egyéb

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

VII. A „hosszú 19. század”, egyetemes történelem (1789-1914)

Híres nők

ÁDÁM Péter (2017): **A szabadság megszállottja** [Madame de Staël]. *BBC History*, 7. évf. 7. sz. 72-75.

BALÁZS-PIRI Krisztina (2019): **A számok slampos grófnője. Ada Lovelace a romantika és a racionalitás határán.** *Múlt-kor*, 10. évf. 3. sz. 162-167. <https://mult-kor.hu/a-szamok-slampos-grofnoje-ada-lovelace-a-programozas-es-a-sulyos-rkseg-20201105?pldx=2>

BALÁZS-PIRI Krisztina (2019/2021): **Az ellenállhatatlan póktáncosnő. Lola Montez, a botrányhős.** *Múlt-kor*, 10. évf. 4. sz. 98-103. Online cím: **Mindössze egyetlen biztos adat tudható a szélhámos csábító, Lola Montez életéből.** *Múlt-kor*, aug. 31. <https://mult-kor.hu/mindossze-egyetlen-biztos-adat-tudhato-a-szelhamos-csabito-lola-montez-eletebol-20210829>)

BALÁZS-PIRI Krisztina (2021): **Édesanyja terelte a tudományok felé Ada Lovelace-t, hogy minél kevésbé hasonlítson botrányhős apjára.** *Múlt-kor*, júl. 24. <https://mult-kor.hu/edesanyja-terelte-a-tudomanyok-fele-ada-lovelace-t-hogy-minel-kevesbe-hasonlitson-botranyhos-apjara-20210724>

BALÁZS-PIRI Krisztina (2021): **Új műfajt teremtett leleplező riportjaival az első száguldó riporter, Nellie Bly.** *Múlt-kor*, szept. 2. <https://mult-kor.hu/uj-mufajt-teremtett-leleplezo-riportjaivalaz-első-szaguldo-riporter-nellie-bly-20210902>

BEBESI György (2020): **Oroszország anyácskái. Az utolsó cárnék.** *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 62-71.

Bejárta Kolumbusz útját és az etióp császárral is találkozott a női felfedező útöröje [Harriet Chalmers Adams]. *Múlt-kor*, 2020. márc. 19. <https://mult-kor.hu/bejarta-kolumbusz-utjat-es-az-etioip-csaszarral-is-talalkozott-a-noi-felfedezok-uttroje-20200319>

COLEVILLE, Quintin (2017): **Nelson félreismert szeretője** [Emma Hamilton]. *BBC History*, 7. évf. 1. sz. 48-52.

CZEFERNER Dóra (2020): **Florence Nightingale és a modern nővéri hivatás kezdetei.** *Újkor.hu*, máj. 12. <https://ujkor.hu/content/florence-nightingale-es-a-modern-noveri-hivatas-kezdetei>

HAHNER Péter (2005): **Mata Hari.** *Rubicon*, 16. évf. 9. sz. 51-53.

KATONA Csaba (2017): **„Mata Hari, szeress belém”! Mata Hari alakjának jelentésváltozásai.** *Újkor.hu*, okt. 20. <https://ujkor.hu/content/mata-hari-alakjanak-jelentesvaltozasai>

KÉRI Katalin (1996): **A Belle époque Párizsa és Párizs Bella Oterója.** *Valóság*, 39. évf. 12. sz. 61-64. https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_1996/?pg=1515&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

KOVÁCS Márta (2018): **A tróntól a csatáig: A szipojlázadás legismertebb nőalakjai.** *Újkor.hu*, nov. 25. <https://ujkor.hu/content/trontol-csaterig-szipojlazadas-legismertebb-noalakjai>

MÁRTONFFY András (2016): **Egy tudós nő 200 évvel ezelőtt: Mary Anning élete.** *Képmás*, 15. évf. 9. sz. 86-87. <https://kepmas.hu/hu/a-szuvenirarus-kislany-aki-az-oskovuletek-tudosnoje-lett-mary-anning-elete>

MÁRTONFFY András (2016): **Mibe került a női választójog? – Emmeline Pankhurst élete.** *Képmás*, 15. évf. 11. sz. 72-73. <https://kepmas.hu/hu/mibe-kerult-a-noi-valasztojog-emmeline-pankhurst-elete>

Öt női veterán, aki megérdemelné, hogy támaszpont viselje nevüket. *Múlt-kor*, 2020. aug. 5. <https://mult-kor.hu/t-peldamutato-no-az-amerikai-hadsereg-trtenelmebol-20200805>

PAPP Gábor (2012): **Viktória királynő, Európa nagyanyja.** *BBC History*, 2. évf. 3. sz. 28-35.

PETITFILS, Jean-Christian (2010): **A névtelen grófnő rejtélye** [Madame Royale, XVI. Lajos és Marie Antoinette lánya]. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 30-33.

PURVIS, June (2014): **A szüffrazsett mártír** [Emily Davison]. *BBC History*, 4. évf. 3. sz. 72-75.

RADNÓTI Katalin (2021): **A legsúlyosabb árat fizette úttörő kutatásaiért Marie Curie.** *Múlt-kor*, okt. 31. <https://mult-kor.hu/a-legsulyosabb-arat-fizette-uttoro-kutatasaiert-marie-curie-20210731>

SCHULLER Gabriella (2007): **A világot jelentő deszkák: Sarah Bernhardt, Isadora Duncan, Josephine Baker.** *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 52-55.

SKATES, Paul (2016): **Táncosnő, kurtizán, bűnbak. Mata Hari útja a párizsi éjszakától a vesztőhelyig.** *Múlt-kor*, 7. évf. 2. sz. 30-35.

SZUNOMÁR Szabolcs (2021): **Viktória királynőre emlékezve.** *Újkor.hu*, jan. 22. <https://ujkor.hu/content/viktoria-kiralynore-emlekezve>

TÖRÖK Zsuzsa (2015): **Korona és lant. Carmen Sylva és a szerzőség modern létmódja a 19. századi magyar sajtóban** [Erzsébet román királyné]. *Médiakutató*, 16. évf. 1. sz. 31-46. http://epa.oszk.hu/03000/03056/00058/pdf/EPA03056_mediakutato_2015_tavasz_031-046.pdf

Vida István Kornél (2010): **Elnök úré lesz a kezem. Mary Lincoln tragédiákkal terhelt, ellentmondásos élete.** *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 58-63.

WILLIAMS, Kate (2012): **Hogyan küzdött meg Viktória a trónért?** *BBC History*, 2. évf. 2. sz. 36-40.

WORSLEY, Lucy (2019): **Viktória királynő különös ifjúkora.** *BBC History*, 9. évf. 12. sz. 84-89.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Anyaság, szülés

KNOTT, Sarah (2019): **Az anyaság forradalma.** *Újkor.hu*, jún. 13. <https://ujkor.hu/content/az-anyasag-forradalma>

Házasság, család

Bebesi György (2017): **Mindhalálíg egymásba kapaszkodva. Alexandra és II. Miklós.** *Múlt-kor*, 8. évf. 2. sz. 50-57.

PROBERT, Rebecca (2012): **Bűnben éltek?** [a házasság nélküli együttélés a viktoriánus Angliában]. *BBC History*, 2. évf. 9. sz.

PROBERT, Rebecca (2019): **Hogyan akadjunk horogra viktoriánus módon?** *BBC History*, 9. évf. 2. sz. 84-89.

RAPPAPORT, Helen (2012): **A haláleset, amely megrázta a monarchiát** [Albert herceg halála]. *BBC History*, 2. évf. 3. sz. 22-26.

RIDLEY, Jane (2017): **Egy furcsa pár: Viktória és Albert.** *BBC History*, 7. évf. 10. sz. 48-52.

Szerelem, szexualitás

ADAMS, Jad (2012): **Mikroorganizmusok, bűvös golyók és az erkölcs** [a szifilisz ellenszerének felfedezése]. *BBC History*, 2. évf. 3. sz. 67-69.

LAW, Susan (2015): **Arisztokraták szexbotrányai** [18-19. századi Anglia]. *BBC History*, 5. évf. 5. sz. 40-43.

MANKTELOW, Emily (2011): **Hittérítők párkapcsolatai** [az angol misszionáriusok és a bennszülöttek közti szexuális párkapcsolat a 18-19. században]. *BBC History*, 1. évf. 8. sz. 70-76.

PÁSZTOR Kristóf (2018): **Heves és tragikusan rövid. Viktória királynő és Albert herceg 21 esztendeje.** *Múlt-kor*, 9. évf. 2. sz. 72-81.

TARNÓC András (2010): **Szerelmek a Fehér Ház árnyékában. Válogatás amerikai elnökök szerelmi és magánéletéből** [Thomas Jefferson és Sally Hemmings, Andrew Jackson és Rachel Donelson, Grover Cleveland és Maria Halpin]. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 64-70.

SZEGHŐ Patrik (2018): **Szerelmesek egykor és most: a randevú története.** *Újkor.hu*, ápr. 29. <https://ujkor.hu/content/szerelmesek-egykor-es-randevu-tortenete>

Prostitúció

COLLINS, Edward (2016): **Párizs, a bűn fővárosa. Bordélyok, tiszavirág-életű karrierek, korbácsok és a szerelemszék.** *Múlt-kor*, 7. évf. 4. sz. 32-37.

LAFFERTON Emese (1998): **A bukott nő a viktoriánus képzeletvilágban.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 37-43.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

VADÁSZ Sándor (1998): **Párizs örömlányai.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 33-36.

Valóságos bordélyvárossá alakult Párizs a 19. század második felében. *Múlt-kor*, 2021. máj. 18. <https://mult-kor.hu/valosagos-bordelyvarossa-alakult-parizs-a-19-szazad-masodik-feleben-20210518>)

ZIMMERMANN, Susan (1998): **Nemiség, tisztesség és szegénység. A nőekkel és a prostitúcióval kapcsolatos vita Bécsben és Budapesten a századfordulón.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 44-47.

Nőnevelés

MÜLLER Ildikó (2001): **A nőoktatás helyzete Ausztriában az Osztrák-Magyar Monarchia idején.** *Aetas*, 16. évf. 3-4. sz. 84-102.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Aetas_2001/?query=n%C5%91k&pg=561&layout=s
(előfizetés kell hozzá!)

PUKÁNSZKY Béla (2013): **A „hosszú 19. század” nőnevelési irányzatai.** In: PUKÁNSZKY Béla: Bevezetés a nőnevelés történetébe.

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/9_a_hossz_tizenkilencedik_szzad.html

A nők társadalmi helyzete, szerepe

ADAMS, Jad (2016): **Az első női elnökjelölt** [Victoria Woodhull]. *BBC History*, 6. évf. 7. sz. 82-83.

BORUS Judit (2018): **Az oszmán nők a 19. századi angol utazónők szemével.** *Rubicon*, 29. évf. 11-12. sz. 136-139.

http://epa.oszk.hu/03100/03122/00031/pdf/EPA03122_rubicon_2018_11-12_136-139.pdf

EVENS, Elizabeth (2021): **Sherlock Holmes szoknyában. Az első rendőrnők.** *BBC History*, 11. évf. 6. sz. 43-47.

JONES, Karen R. (2020): **Hogyan vették be a nők a vadnyugatot?** *BBC History*, 10. évf. 3. sz. 38-42.

KÉRI Katalin (1999): **Bús donnák és más csodák. Magyar utazók írásai a spanyol nőkről (1808-1911).** *Valóság*, 42. évf. 7. sz. 58-64.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_1999/?query=n%C5%91k&pg=849&layout=s
(előfizetés kell hozzá!)

KÉRI Katalin (1997): **Női időtöltések száz évvel ezelőtt.** *Valóság*, 40. évf. 3. sz. 36-43.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_1997/?query=n%C5%91k&pg=301&layout=s
(előfizetés kell hozzá!)

MAJOROS István (1997): **A nő a XIX. században.** *Valóság*, 40. évf. 7. sz. 99-109.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_1997/?query=n%C5%91k&pg=892&layout=s
(előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Saját szavaikkal mesélnek a tengeri hajózás hőskorának rettenthetetlen asszonyai. *Múlt-kor*, 2019. nov. 26.) <https://mult-kor.hu/sajat-szavaikkal-meselnek-a-tengeri-hajozas-hoskoranak-rettenthetetlen-asszonyai-20191126>

SZALISZNYÓ Lilla (2010): **Született politikusfeleségek. Lady Palmerston és Lieven hercegnő.** *Aetas*, 25. évf. 3. sz. 129-142.
http://epa.oszk.hu/00800/00861/00050/pdf/aetas_2010-03_129-142.pdf

VAS Réka (2010): **Nők változóban. Nőideál a 19. század közepén a sajtó és a tanácsadó irodalom tükrében.** *Transindex*, okt. 9. <https://eletmod.transindex.ro/?cikk=12636>

ZIMMERMANN, Susan (1994): **Női szerepek a 20. század elején.** *História*, 16. évf. 5-6. sz. 36-39. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1994/?pg=179&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Nőemancipáció

BUSH, Julia (2013): **Nők a választójog ellen.** *BBC History*, 3. évf. 7. sz. 62-63.

GODFREY, Emelyne (2013): **Harcművész szüffraszettek.** *BBC History*, 3. évf. 7. sz. 58-61.

HAJDU Gabriella Edit (2021): **Nőmozgalmak a Német Császárságban.** *Újkor.hu*, aug. 16. <https://ujkor.hu/content/nomozgalmak-a-nemet-csaszsarsagban>

KILLYÉNI András (2015): **Harc az egyenjogúságért – nők a kormánykerék mögött.** *Művelődés*, 68. évf. 8. sz. 20-21. <https://muvelodes.net/enciklopedia/harc-az-egyenjogusagert-nok-a-kormanykererek-mogott>

KRISTÓF Ildikó (1991): **Polgárkisasszonyok és feministák. A francia nő és környezete a Belle Époque idején.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 17-19.

LÓRÁND Zsófia (2013): **Nők a választójog ellen.** *BBC History*, 3. évf. 7. sz. 64-69.

NÁZER Ádám (2007): **Szüffraszettek. Harc a női egyenjogúságért.** *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 40-45.

POTENCSEK Erika (1991): **Szüffraszettek Angliában.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 5.

PURVIS, June (2013): **Az éhségstrájk ereje [szüffraszettek harca].** *BBC History*, 3. évf. 7. sz. 52-56.

PURVIS, June (2015): **Képeslap-háború a szüffraszettek ellen.** *BBC History*, 5. évf. 1. sz. 84-88.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Boszorkányság

Divat

A sportban, a divatban és a filmiparban is maradandót alkotott a „tökéletes nő”, Annette Kellermann. *Múlt-kor*, 2020. márc. 2. <https://mult-kor.hu/a-sportban-a-divatban-es-a-filmiparban-is-maradandot-alkotott-a-tkeletes-no-annette-kellermann-20200302>)

BUDAI Lotti (2016): **Az implantátumok előtt: a női test (de)formálásának története I-II.** *Blog*, nov. 18. és dec. 16.

https://rizsporoshetkoznapok.blog.hu/2016/11/18/az_implantatumok_kora_elott_a_noi_test_d_e_formalasanak_tortenete_i_és

https://rizsporoshetkoznapok.blog.hu/2016/12/16/az_implantatumok_kora_elott_a_noi_test_d_e_formalasanak_tortenete_i_238

F. DÓZSA Katalin (1991): **Az első divatdiktátorok.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 11.

F. DÓZSA Katalin (1991): **Egy kis divattörténelem.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 12-13.

F. DÓZSA Katalin (2015): **Hagyomány és modernitás. Divat a hosszú 19. században, 1789-1914.** *Rubicon*, 26. évf. 8. sz. 22-37. <https://rubicon.hu/cikkek/hagyomany-es-modernitas> (előfizetés kell hozzá!)

Mit viselt Miss Benett és Mr. Darcy? Jane Austen korának divatja. *Contrapasso*, 2017. ápr. 2.

https://contrapasso2.blog.hu/2017/04/02/egy_rovid_korszak_amikor_a_nok_fuzo_nelkul_jart_ak)

Szépségápolás

Egyéb

VIII. A „hosszú 19. század, magyar történelem (1790-1914)

Híres nők

ANKA László (2012): **Férje kultuszának mellékszereplőjévé avatták. Tisza Istvánné.** *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 32-37.

BAJI Etelka (2011): **Fényképező főhercegasszony, Habsburg Izabella.** *Rubicon*, 21. évf. 8. sz. 26-27.

BALÁZS-PIRI Krisztina (2018): **Hölgy pisztollyal és napernyővel. Magyar hajnalcsillag Afrika egén** [Sass Flóra]. *Múlt-kor*, 9. évf. 2. sz. 148-153. Online cím: BALÁZS-PIRI Krisztina (2021): **Jóban-rosszban végigjárta a világ legvadabb tájait felfedező férjével Sass**

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Flóra. *Múlt-kor*, jún. 30. <https://m.mult-kor.hu/joban-rosszban-vegigjarta-a-vilag-legvadabb-tajait-felfedezo-ferjevel-sass-flora-19700101>

BÖSZÖRMÉNYI István (1996): **Emlékeztünk Veres Pálnéra.** *Honismeret*, 24. évf. 2. sz. 34-36. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00129/pdf/EPA03018_honismeret_1996_02_034-036.pdf

CSÁSZTVAY Tünde (2015): **A Szendrey Júlia – jelenség.** *Rubicon*, 16. évf. 7. sz. 46-56. <https://rubicon.hu/cikkek/a-szendrey-julia-jelenseg> (előfizetés kell hozzá!)

CSEH Gizella (2019): **„Bálványozott bábok voltunk, legyünk emberekké” – Teleki Blanka (1806–62), a magyar nőnevelés úttörője.** *Nőkért.hu*, jan. 2. <https://nokert.hu/wed-20190102-0000/950/435/balvanyozott-babok-voltunk-legyunk-emberekke-teleki-blanka-1806-62-magyar>

FRIEDRICH Endre (1998): **Gróf Batthyány Lajosné.** *Vigília*, 63. évf. 10. sz. 754-763. http://www.epa.hu/02900/02970/00698/pdf/EPA02970_vigilia_1998_10_754-763.pdf

GERŐ András (1999): **A királyné szerepe. A magyarok és Erzsébet.** *Rubicon*, 10. évf. 9-10. sz. 49-51.

GRÁBERNÉ BŐSZE Klára (2016): **Veres Pálné Beniczky Hermin emlékezete.** *Honismeret*, 44. évf. 6. sz. 5-7. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00241/pdf/EPA03018_honismeret_%202016_6_005-007.pdf

GRÓZ Andrea (2011): **Hugonnay Vilma, az első magyar orvosnő.** *Neveléstörténet*, 8. évf. 1-2. sz. 142-149. https://adt.arcanum.com/hu/view/Nevelestortenet_2011/?query=n%C5%91k&pg=143&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

HERNÁDY Zsolt (2010): **„Te mindig jó angyalom voltál”.** Gróf Batthyány Lajosné élete. *Múlt-kor*, 1. évf. 3. sz. 69-73.

JABLONCZAY Tímea (2010): **Petőfi jól választott** [Szendrey Júlia]. *Múlt-kor*, 1. évf. 3. sz. 84-88.

JEAN Orsolya (2019): **Egy kolozsvári szépasszony élete és feltámadása** [br. Szilvássy Carola]. *Képmás*, jan. 28. <https://kepmas.hu/hu/egy-kolozsvari-szepasszony-elete-es-feltamadasa>

DR. KATONA Györgyné Tornay Judit (2017): **„Boldog voltam, ha egy könnyet letörülhettem”.** Meszlényi Rudolfné Kossuth Zsuzsanna. *Magas-les*, <http://www.ropteto.hu/magasles/lapszamok/kozosseg-szive-no-2017/boldog-voltam-ha-egy-konnyet-letorolhettem-meszlényi-rudolfne-kossuth-zsuzsanna-1817-baratszere-1854-new-york-dr-katona-gyorgyne-tornay-judit.html>

DR. KATONA Györgyné Tornay Judit (2017): **Calvin buzgó követője. Wesselényi Polixéna.** *Magas-les*, <http://www.ropteto.hu/magasles/lapszamok/kozosseg-szive-no-2017/calvin-buzgo-kovetonoje-wesselényi-polixena-1801-1878-aranyosgyeres-dr-katona-gyorgyne-tornay-judit.html>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

DR. KATONA Györgyné Tornay Judit (2017): „**Mindent másokért, semmit sem magamért**”. **Teleki Blanka**. *Magas-les*, <http://www.ropteto.hu/magasles/lapszamok/kozosseg-szive-no-2017/mindent-masokert-semmit-sem-magamert-teleki-blanka-1806-hosszufalva-1862-parizs-dr-katona-gyorgyne-tornay-judit.html>

KOVÁCS Emőke (2010): **Jókainé Laborfalvi Róza**. *Múlt-kor*, 1. évf. 3. sz. 90-92.

MÁRIÁN Dorina – MÁRIÁN Zoltán (2004): **Magyar grófnő volt a Nílus királynője. Szendrői Török Marianna May, Djavidan hanum**. *História*, 15. évf. 4. sz. 26-29.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2004/?pg=137&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

MARÓTI Zsolt Viktor (2015): **Borzalmas lelet a Duna partján – A hírhedt Mánás-gyilkosság** [Mánás Elza]. *Újkor.hu*, máj. 30. <https://ujkor.hu/content/borzalmas-lelet-a-duna-partjan-a-hirhedt-magnas-gyilkossag>

MÁTAY Mónika (2009): **Egy nődandy karrierje: képek Batthyány Apraxin Júlia életéből**. *Médiakutató*, 10. évf. 4. sz. 81-86.

https://mediakutato.hu/cikk/2009_04_tel/06_dandy_batthyany_apraxin_julia

MESSIK Miklós (2008): **Teleki Blanka elítélésének emlékezete**. *Honismeret*, 36. évf. 5. sz. 17-19. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00208/pdf/EPA03018_honismeret_2008_05_017-019.pdf

M. LOVAS Krisztina (2010): **A végzetes vonzerejű asszony. Gróf Károlyi György felesége, gróf Zichy Karolina**. *Múlt-kor*, 1. évf. 3. sz. 74-79.

M. LOVAS Krisztina (2010): **Széchenyi özvegye, Crescence**. *Múlt-kor*, 1. évf. 3. sz. 58-62.

M. LOVAS Krisztina (2007): **Október 6-a egy asszony szemével** [gr. Batthyány Lajosné]. *Múlt-kor*, okt. 5.) <https://mult-kor.hu/cikk.php?id=18507>

M. LOVAS Krisztina (2010): **Őfelsége III. Lajosné: Meszlényi Terézia**. *Múlt-kor*, 1. évf. 3. sz. 64-68.

NYÁRI Gábor (2017): „**Női holttest az utazókosárban**” – **Mánás Elza-gyilkosság a korabeli sajtóban**. *Napi Történelmi Forrás*, aug. 24. <https://ntf.hu/index.php/2017/08/24/noi-holttest-az-utazokosarban-magnas-elza-gyilkossag-a-korabeli-sajtoban/>

NYÁRI Krisztián (2017): „**A művelődés szörnyeteggé változtatja a nőket?**” [Bédy-Schwimmer Róza]. *BBC History*, 7. évf. 6. sz. 48-52.

NYÁRY Krisztián (2015): **A veszedelmes lázasztónő** [Varga Katalin és a császári hatóságok az 1840-es években]. *BBC History*, 5. évf. 12. sz. 72-75.

OROSZ László: **Sass Flóra – A Hold leánya**.

http://lazarus.elte.hu/~zoltorok/Discovery/sass_flora/honlap/foindex.htm

TORNAY Krisztina (2017): **Kalotaszeg nagyasszonya. Gyarmathy Zsigáné Hóry Etelka**. *Magas-les*, <http://www.ropteto.hu/magasles/lapszamok/kozosseg-szive-no-2017/kalotaszeg-nagyasszonya-gyarmathy-zsigane-hory-etelka.html>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÓTH Dezső (2016): **Kétszáz éve született gróf Batthyány Lajosné Zichy Antónia.** *Újkor.hu*, nov. 10. <https://ujkor.hu/content/ketszaz-eve-szulett-grof-batthyany-lajosne-zichy-antonia> és *Honismeret*, 44. évf. 5. sz. 14-16.
http://epa.oszk.hu/03000/03018/00240/pdf/EPA03018_honismeret_%202016_5_014-016.pdf

Erzsébet királyné

F. DÓZSA Katalin (2007): **A világ legszebb asszonya** [Erzsébet királyné]. *Rubicon*, 18. évf. 2. különszám, 50-59.

F. DÓZSA Katalin (2007): **Erzsébet és a bécsi udvar.** *Rubicon*, 18. évf. 2. különszám, 30-35.

F. DÓZSA Katalin (2007): **Erzsébet társasága.** *Rubicon*, 18. évf. 2. különszám, 44-49.

F. DÓZSA Katalin (1999): **„Iszonyú magyar honvágyam van”. Erzsébet és a magyarok.** *Rubicon*, 10. évf. 9-10. sz. 46-48.

FIZIKER Róbert (2018): **Erzsébet királyné halála.** *BBC History*, 8. évf. 1. sz. 52-56.

LADOS Tamás (2018): **A vérző szívű császárné. Sisi utolsó napjai.** *Múlt-kor*, 9. évf. 4. sz. 50-57.

M. LOVAS Krisztina (2007): **Sisi kulcsszerepet játszott a magyar kiegyezésben.** *Múlt-kor*, szept. 25. (<https://mult-kor.hu/cikk.php?id=18390>)

NIEDERHAUSER Emil (2007): **A magányos menekülő** [Erzsébet királyné]. *Rubicon*, 18. évf. 2. különszám, 22-29.

NIEDERHAUSER Emil (2007): **A méltatlan vég** [Erzsébet királyné]. *Rubicon*, 18. évf. 2. különszám, 60-65.

NIEDERHAUSER Emil (2007): **Erzsébet és a magyarok.** *Rubicon*, 18. évf. 2. különszám, 36-43.

NIEDERHAUSER Emil (1999): **Erzsébet királyné.** *Rubicon*, 10. évf. 7. sz. 57-62.

NIEDERHAUSER Emil (1998): **Erzsébet királyné élete és halála.** *História*, 20. évf. 7. sz. 31-34. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1998/?pg=242&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

PÁLINKÁS Patrícia (2021): **Kísértette a halál gondolata, szenvedések nélkül távozott a túlvilágra Sisi, a magyarok kedvenc királynéja.** *Múlt-kor*, szept. 10. <https://mult-kor.hu/kisertette-a-halal-gondolata-szenvedesek-nelkul-tavozott-a-tulvilagra-sisi-a-magyarok-kedvenc-kiralyneja-20210910>

PALLAGI Mária (2021): **Erzsébet királyné lánya, Mária Valéria főhercegnő és Rónay Jácint I-II.** *Honismeret*, 49. évf. 1. sz. 45-50.
(https://epa.oszk.hu/03000/03018/00266/pdf/EPA03018_honismeret_2021_01_045-050.pdf)
és *Honismeret*, 49. évf. 2. sz. 65-69.
http://epa.oszk.hu/03000/03018/00267/pdf/EPA03018_honismeret_2021_02_065-069.pdf)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

PÉTERNÉ FEHÉR Mária (2001): **Kecskeméti nemes hölgy a bécsi Burgban. Erzsébet királyné és Ferenczy Ida.** Honismeret, 29. évf. 4. sz. 85-89.
http://epa.oszk.hu/03000/03018/00162/pdf/EPA03018_honismeret_2001_04_085-089.pdf

VÉR Eszter Virág (2020): „**A koronázás napja még nincsen elhatározva...**” Erzsébet és a magyarok 1. rész (1867. január–május). *Újkor.hu*, jún. 8.
<https://ujkor.hu/content/koronazas-napja-meg-nincsen-elhatározva-erzsebet-es-magyarok-1-resz-1867-január-május>

VÉR Eszter Virág (2017): **Erzsébet királynéra emlékezve.** *Napi Történelmi Forrás*, szept. 10. https://ntf.hu/index.php/2017/09/10/erzsebet_kiralynera_emlekezve/

VÉR Eszter Virág (2019): **Traumák és örömök** [Erzsébet királyné]. *BBC History*, 9. évf. 2. sz. 42-46.

Anyaság, szülés

Állam és gyermekvédelem, 1891-1918. *História*, 1997. 19. évf. 5-6. sz. 36-39.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=144&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

BURUCS Kornélia (1995): **Városi háztartás a századfordulón.** *História*, 17. évf. 7. sz. 13-14.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1995/?pg=223&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

F. DÓZSA Katalin (2007): **Megértő feleség és szenvedélyes anya** [Erzsébet királyné]. *Rubicon*, 18. évf. 2. különszám, 12-21.

FÓNAGY Zoltán (2015): **A nőiesség története: az anyaság.** *BBC History*, 5. évf. 5. sz. 54-57.

FÓNAGY Zoltán (2014): „**A szelíd, okos lélek**” – Fény- és árnyképek az anyaság történetéből. *Mindennapok története*, máj. 4.
https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/05/04/anyasag_tortenete

FÓNAGY Zoltán (2015): „**Szülőim puritán szigort gyakoroltak**”. A gyermek a hagyományos társadalomban a századfordulón. *BBC History*, 5. évf. 9. sz. 78-81. és *Mindennapok története*, 2014. febr. 14.
https://mindennapoktortenete.hvgblog.hu/2014/02/17/gyermekkor_hagyomanyos_tarsadalom/

FÓNAGY Zoltán (2021): „**Vérzik szívem értetek, de jobban vérzik hazámért**”. Anyák a szabadságharcban: nyilvános elvárások és magánérzelmek. *Mindennapok története*, márc. 15. <https://mindennapoktortenete.hvgblog.hu/2021/03/15/anyak-a-szabadsagharcban/>

Gyermek, gyermekmunka, nevelés az ipari forradalom korában. *História*, 1997. 19. évf. 28-31., 56. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=171&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

SZIKLAY Cs. Mónika (2018): „**Élete szomorú, talán ok nélkül az...**” Erzsébet királyné anyasága. *Múlt-kor*, 9. évf. 1. sz. 70-77.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÁTRAI Zsuzsanna (1997): **Falusi gyermekélet Magyarországon, 1867-1948.** *História*, 18. évf. 5-6. sz. 40-43. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=183&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

VÉR Eszter Virág (2021): „... **a kislányért is nagyon hálás vagyok Istennek**” – Mária Valéria főhercegnő budai születése (1868). *Napi Történelmi Forrás*, ápr. 22. <https://ntf.hu/index.php/2021/04/22/a-kislanyert-is-nagyon-halas-vagyok-istennek-maria-valeria-fohercegno-budai-szuletese-1868/>

Házasság, család

BORÓVI Dániel – VÉR Eszter Virág (2017): „**Édes, szeretett lelkem**”. Ferenc József és Erzsébet. *Múlt-kor*, 8. évf. 2. sz. 44-49.

FÓNAGY Zoltán (2015): „**A férj családfői hatalma nem terjed ki arra**” – Mozaikok a családon belüli erőszak történetéből. 2. rész. *Mindennapok története*, márc. 8. https://mindennapoktortenete.blog.hu/2015/03/08/eroszak_hazassag_csalad_496#more7251323

FÓNAGY Zoltán (2015): **A polgár otthona a boldog békeidőkben: ideál és valóság.** *BBC History*, 5. évf. 10. sz. 40-43. és *Mindennapok története*, febr. 8. https://mindennapoktortenete.blog.hu/2015/02/08/polgari_otthon

FÓNAGY Zoltán (2016): „**Bántani nem bántott, csak néha megvert**” – Mozaikok a családon belüli erőszak történetéből 1. rész. *BBC History* 8. évf. 10. sz. 58-62. és *Mindennapok története*, 2014. dec. 30. https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/12/30/eroszak_hazassag_csalad

FÓNAGY Zoltán (2016): „**Első kötelessége a házibéke biztosítása**” – A nő a polgári családban. *BBC History*, 6. évf. 3. sz. 80-83. és *Mindennapok története*, 2014. márc. 8. https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/03/08/noi_szerepek_740

FÓNAGY Zoltán (2015): „**Nőkírást körünkben meg ne szíveljünk!**” – Mozaikok a családon belüli erőszak történetéből. 3. rész. *Mindennapok története*, ápr. 12. https://mindennapoktortenete.blog.hu/2015/04/12/eroszak_hazassag_csalad_617

FÓNAGY Zoltán (2014): „**Szerelem nélkül is köttethetők boldog házasságok**” – Párválasztás a polgárosodás korában. *Mindennapok története*, jan. 12. https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/01/12/a_szerelmi_hazassag

HERNÁDY Zsolt (2010): „**Gondolatban szorosan magamhoz öllelek...**” Az aradi vértanúk özvegyei. *Múlt-kor*, 1. évf. 3. sz. 42-55.

KISS Csilla (2017): **Színésznői házasságkötések és válások a hosszú 19. században.** *Korall*, 18. évf. 69. sz. 5-23. http://epa.oszk.hu/00400/00414/00060/pdf/EPA00414_korall_2017_69_005-023.pdf

KOVÁCS Gergely (2018): **Akik egymást segítették az égbe. IV. Károly és Zita.** *Múlt-kor*, 9. évf. 2. sz. 82-89. <https://mult-kor.hu/akik-egymast-segitettek-az-egbe-iv-karoly-es-zita-holtig-tarto-szerelme-20200606>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

KOZÁRI Monika (2020): **Állt a bál. Zsófia főhercegné és Sisi csetepatéi a Burgban.** *Múltkor*, 11. évf. 4. sz. 52-59.

KUCSERKA Zsófia (2020): „**Kit úgy szeretek, hogy ki nem mondhatom**” – Nővériség egy **19. századi grófkissszony naplójában.** *Mindennapok története*, aug. 24.
https://mindennapoktortenete.blog.hu/2020/08/24/noveriseq_egy_19_szazadi_grofkissszony_naplojaban

NAGY Sándor (2019): **A vértanú leánya. Schweidel Marie házassága és válása.** *Mindennapok története*, okt. 5.
https://mindennapoktortenete.blog.hu/2019/10/05/a_vertanu_leanya_schweidel_marie_haza_ssaga_es_valasa_az_1850-es_evekben

NIEDERHAUSER Emil (2007): **Ferenc József és Erzsébet.** *Rubicon*, 18. évf. 2. különszám, 4-11.

ORGONA Angelika (2019): **Vér és arany. Egy magyar gróf és egy amerikai milliomos lány házassága** [gr. Széchenyi László és Gladys Vanderbilt]. *Mindennapok története*, dec. 19.
https://mindennapoktortenete.blog.hu/2019/12/19/ver_es_arany_egy_magyar_grof_es_egy_amerikai_milliomos_lany_hazassaga#more15358596

SZIKLAY Cs. Mónika (2018): „**Inkább siratlanul meghalni, mint megsiratva élni**”. **Szendrey Júlia, a boldogtalan sorsú özvegy.** *Múltkor*, 9. évf. 4. sz. 12-17. Online cím: **Nem talált boldogságra második férje oldalán sem Szendrey Júlia, a meg nem értett özvegy.** *Múltkor*, 2021. jún. 12. <https://mult-kor.hu/nem-talalt-boldogsagra-masodik-ferje-oldalan-sem-szendrey-julia-a-meg-nem-ertett-ozvegy-20210612>

TÖTŐS Áron (2021): „**Senkinek gyanúsága se lehessen hibás életükről**” – **Házassági krízisek a 18-19. századi Szilágyságban.** *Mindennapok története*, okt. 19.
<https://mindennapoktortenete.hvgblog.hu/2021/10/19/hazassagi-krizisek-a-18-19-szazadi-szilagysagban/>

URBÁN Aladár (2019): **Az özvegy és a történelem. 130 éve halt meg gróf Zichy Antónia, Batthyány Lajos miniszterelnök özvegye.** *Századok*, 153. évf. 1. sz. 151-164.
https://szazadok.hu/doc/szazadok_2019_01_DIGITALIS.pdf

VÍGH Barbara (2020): „**A kapun sem engedtek ki egyedül**” – **Családi élet és magánélet egy debreceni polgárlány naplójában.** *Mindennapok története*, jún. 5.
https://mindennapoktortenete.blog.hu/2020/06/05/csaladi_let_es_maganelet_egy_debreceni_polgarlany_naplojaban

Szerelem, szexualitás

FÓNAGY Zoltán (2016): „**A botrányt kerülni kellett**” – **Szexualitás és prűdéria a boldog békeidőkben.** *BBC History*, 6. évf. 7. sz. 66-69. és *Mindennapok története*, 2014. máj. 25.
https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/05/25/erkolcs_pruderia_viktorianus

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

FÓNAGY Zoltán (2014): „**Egy-egy mosoly, egy-egy kacsintás**” – Szerelem, házasság és szexualitás a paraszti világban. *Mindennapok története*, febr. 23.

https://mindennapoktortene.blog.hu/2014/02/23/szerelem_szexualitas_parasztsag

KATONA Csaba (2014): **Az erkölcsös polgárlányok és a polsztri. Mindennapi szexcsaták a XIX. században.** *Múlt-kor*, 5. évf. 2. sz. 62-69.

KOZÁRI Monika (2019): **Szerelem? Barátság?** [Erzsébet és Andrássy]. *BBC History*, 9. évf. 2. sz. 34-41.

URBÁN Aladár (2007): **Batthyányné Zichy Antónia grófnő áldozatos szerelme: Az első magyar miniszterelnök feleségének sorsa.** *História*, 29. évf. 8. sz. 31-35.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2007/?query=zichy%20ant%C3%B3nia&pg=289&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

VISSI Zsuzsanna (1995): **Széchenyi szerelmei.** *Rubicon*, 6. évf. 1-2. sz. 15-17.

Prostitúció

BURUCS Kornélia (1995): **Prostitúció Magyarországon.** *História*, 17. évf. 8. sz. 20.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1995/?pg=266&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

CSÁSZTVAY Tünde (2011): **Bordélyvilág a békebeli Budapesten.** *Rubicon*, 22. évf. 1. sz. 42-55. <https://rubicon.hu/cikkek/bordelyvilag-a-bekebeli-budapesten> (előfizetés kell hozzá!)

FORRAI Judit (1996): **Kávéházak és kéjnők.** *Budapesti Negyed*, 4. évf. 2-3. sz. 110-120.

<http://epa.oszk.hu/00000/00003/00011/forrai1.htm>

FORRAI Judit (1991): **Kufárok és kurtizánok: A hazai leánykereskedelem virágkora.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 20.

JAMRIK Levente (2012): **Konstantinápoly Budapesten. A főváros legrövidebb életű**

vigalmi negyedének története. *Múlt-kor*, 3. évf. 1. sz. 116-121. https://mult-kor.hu/20120319_konstantinapoly_budapesten

KALLA Zsuzsa (2011): **Prostitúció a reformkori Pesten.** *Rubicon*, 22. évf. 1. sz. 56-57.

<https://rubicon.hu/cikkek/prostitutio-a-reformkori-pestem> (előfizetés kell hozzá!)

KATONA Csaba (2010): **Rosszéletű nők kalandjai a szabadságharc idején.** *Múlt-kor*, 1. évf. 3. sz. 94-97.

SZÉCSÉNYI Mihály (1993): **A bordélyrendszer Budapesten.** *Rubicon*, 4. évf. 8-9. sz. 58-63.

SZÉCSÉNYI Mihály (2010): **Egy pesti garniszálló 1891-ben. A garniszállók működése és a prostitúció a 19. század végétől a 20. század első feléig.** *Budapest*, 33. évf. 8. sz. 7-9.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Budapest_2010/?query=n%C5%91k&pg=316&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

SZÉCSÉNYI Mihály (1998): **Garniszállók és kéjnőtelepek.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 48-50.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÖTŐS Áron (2017): „**Erkölcseleg igen romlottak**”. Kéjnők a dualizmuskori Magyarországon. *Erdélyi Krónika*, jún. 27. <https://erdelyikronika.net/2017/06/27/kejnok-a-dualizmus-kori-magyarorszagon/>

TÖTŐS Áron (2017): **Prostitúció Magyarországon a dualizmus korában**. *Erdélyi Krónika*, júl. 5. <https://erdelyikronika.net/2017/07/05/prostitutio-magyarorszagon-a-dualizmus-koraban/>

VÖLGYI Réka (2020): **Prostituáltak által elkövetett bűncselekmények a századfordulós Budapesten**. *Újkor.hu*, febr. 21. <https://ujkor.hu/content/prostitualtak-altal-elkovetett-buncselekmenyek-szazadfordulos-budapesten>

Nőnevelés

BICSKEI Éva (2003): **Műkedvelés és professzionalizáció között. A nők képzőművészeti oktatásának intézményesülése az első világháborúig**. *Korall*, 4. évf. 13. sz. 5-29. <http://epa.oszk.hu/00400/00414/00009/pdf/01bicskeieva.pdf>

DERGEZ Ildikó (2020): **Wlassics Gyula 1895-ös rendelete és a női felsőoktatás kiszélesedése Magyarországon**. *Újkor.hu*, dec.30. <https://ujkor.hu/content/wlassics-gyula-1895-os-rendelete-es-noi-felsooktatas-kiszelesedese-magyarorszagon>

FEHÉR Katalin (2000): **Pest-Buda sajtója a leányok neveléséről a XIX. század elején**. *Honismeret*, 28. évf. 1. sz. 43-50. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00152/pdf/EPA03018_honismeret_2000_01_043-050.pdf

FEITH Helga Judit – BALÁZS Péter (2004): **Kékharisnyák szorításában** [a nők és a felsőfokú oktatás]. *Valóság*, 47. évf. 10. sz. 44-56. https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_2004/?query=n%C5%91k&pg=1233&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

GAÁL György (2016): **A leánynevelés erdélyi úttörője: De Gerando Antonina I-II**. *Művelődés*, 69. évf. 10. sz. 15-18.p. és 11. sz. 17-20. <https://muvelodes.net/enciklopedia/a-leanyneveles-erdelyi-uttoroje-de-gerando-antonina> és <https://muvelodes.net/enciklopedia/a-leanyneveles-erdelyi-uttoroje-de-gerando-antonina-2-resz>

HADAS Miklós (2003): **A nőnevelő tornászati**. *Iskolakultúra*, 13. évf. 1. sz. 12-24. https://epa.oszk.hu/00000/00011/00067/pdf/iskolakultura_EPA00011_2003_01_012-024.pdf

HEGEDŰS Judit (2003): **Tanítónői karriertörténetek a dualizmus korában**. *Iskolakultúra*, 13. évf. 3. sz. 42-52. https://www.epa.hu/00000/00011/00069/pdf/iskolakultura_EPA00011_2003_03_042-052.pdf

KARACS Zsigmond (2018): **A magyar nőnevelés úttörője, az első magyar újságíró, Karacs Ferencné Takáts Éva**. *Neveléstörténet*, 15. évf. 1-2. sz. 110-134. https://adt.arcanum.com/hu/view/Nevelestortenet_2018/?query=n%C5%91k&pg=111&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

KARACS Zsigmond (1993): **Emlékezés Karacs Terézre**. *Honismeret*, 21. évf. 1. sz. 6-9. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00107/pdf/EPA03018_honismeret_1993_01_006-009.pdf

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

KERESZTY Orsolya (2009): **A polgári leányiskolák szerepe a magyar nemzetépítésben a dualizmus kori Magyarországon.** *Neveléstörténet*, 6. évf. 1-2. sz. 68-85.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Nevelestortenet_2009/?query=n%C5%91k&pg=69&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

KÉRI Katalin (2014): **„Nők csak mértékkel olvassanak...” Adalékok a hazai női olvasóközönség 18-19. századi formálódásának történetéhez.** In: *Pedagógia, oktatás, könyvtár: ünnepi tanulmányok F. Dárdai Ágnes tiszteletére.* Szerk.: CSÓKA-JAKSA Helga – SCHMELCZER-POHÁNKA Éva – SZEBERÉNYI Gábor. PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, Pécs, 319-341. <https://lib.pte.hu/sites/docs/polc/documents/Csoka-Schmelczer-Szeberenyi-Pedagogia-oktatas-konyvtar-Pecs-PTEEKTK-2014/pdf/Csoka-Schmelczer-Szeberenyi-Pedagogia-oktatas-konyvtar-Pecs-PTEEKTK-2014-319-341.pdf>

KÉRI Katalin (2020): **Tornázó lányok, sportoló nők a 19-20. század fordulóján Magyarországon.** *Per Aspera Ad Astra*, 7. évf. 2. sz. 31-53. <https://per-aspera.pte.hu/archivum/2020-2-szam-15.html>

KOVÁCS Anikó (2012): **Nők a hazai felsőoktatásban.** *Nőkért.hu*, márc. 27.
<https://nokert.hu/tue-20120327-2300/804/425/nok-hazai-felsooktatasban>

MANN Miklós (1995): **Nők az egyetemen.** *História*, 17. évf. 4. sz. 19-21.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1995/?query=n%C5%91k&pg=125&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

MOLNÁR Márta (2000): **Brunszvik Teréz emlékezete.** *Honismeret*, 28. évf. 5. sz. 24-28.
http://epa.oszk.hu/03000/03018/00156/pdf/EPA03018_honismeret_2000_05_024-028.pdf

MÜLLER Ildikó (2000): **Az alap- és középfokú lányoktatás Magyarországon a dualizmus időszakában.** *Sic Itur Ad Astra*, 12. évf. 3. sz. 131-204.
https://epa.oszk.hu/01000/01019/00031/pdf/EPA01019_sic_itur_ad_astra_2000_03_131-204.pdf

NAGY Adrienn (2011): **Női kereskedelmi iskolák a dualizmus kori Magyarországon.** *Neveléstörténet*, 8. évf. 1-2. sz. 100-116.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Nevelestortenet_2011/?query=n%C5%91k&pg=101&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

NÉMETH Ildikó (2013): **Tiszti leánynevelő intézetek az Osztrák-Magyar Monarchiában.** *Neveléstörténet*, 10. évf. 3-4. sz. 83-96.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Nevelestortenet_2013/?query=n%C5%91k&pg=262&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

PÁLMAI Dóra (2015): **Vélemények és gondolatok a nők egyetemi képzéséről a 19. és 20. század fordulóján.** *Per Aspera Ad Astra*, 2. évf. 2. sz. 25-39. <https://per-aspera.pte.hu/archivum/2015-2-szam-4.html>

PUKÁNSZKY Béla (2013): **Nőnevelés Magyarországon a „hosszú” 19. században.** In: PUKÁNSZKY Béla: *Bevezetés a nőnevelés történetébe.*
http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/93_nnevels_magyarorszgon_a_hossz_19_szzadban.html

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

STUMMER Krisztina (2020): **A női felső kereskedelmi iskolák létrejötte és alakulása 1948-ig.** *Újkor.hu*, jún. 23. <https://ujkor.hu/content/a-noi-felső-kereskedelmi-iskolak-letrejte-es-alakulasa-1948-ig>

VIRÁG Irén (2010): **Nőnevelés – arisztokrata tradíciók.** *Iskolakultúra*, 20. évf. 3. sz. 58-73. <https://epa.oszk.hu/00000/00011/00146/pdf/2010-03.pdf#page=58>

A nők társadalmi helyzete, szerepe

BATÁRI Gyula (1991): **A pesti nő a sajtó tükrében.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 16.

BOGOS Zsuzsanna (2017): **Harcias magyar hősnők az 1848-49-es szabadságharcban.** *Képmás*, aug. 21. <https://kepmas.hu/hu/harcias-magyar-hosnok-az-1848-49-es-szabadsagharcban>

BOGOS Zsuzsanna (2016): **Micsoda (vállalkozó)nők!** [Szontagh Erzsébet, Szontagh Aranka és Gyarmathy Zsigáné]. *Képmás*, febr. 8. <https://kepmas.hu/hu/micsoda-vallalkozonok>

BORBÍRÓ Fanni: **„A nő szüli ugyan a férfiút, de a férfi alkotja a törvényt”. A nők helyzete és a nőkérdés alakulása a 19. századi Magyarországon.** *Árkádia*, <http://arkadiafolyoirat.hu/index.php/4-a-no/127-a-no-szuli-ugyan-a-ferfiut-de-a-ferfi-alkotja-a-torvenyt-a-nok-helyzete-es-a-nokerdes-alakulasa-a-19-szazadi-magyarorszagon>

BORBÍRÓ Fanni (2007): **Budapesti nőegyletek 1862-1904.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 185-207.p.) https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

BORBÍRÓ Fanni (2004): **„Csevegés, zene és egy csésze tea”. A Wohl-nővérek a pesti társaséletben.** *Budapesti Negyed* 12. évf. 4. sz. 350-376. <http://epa.oszk.hu/00000/00003/00033/borbiro.html>

BORBÍRÓ Fanni (2001): **„Föl a tett mezejére, polgártársnőim!” 1848–49 és a nők.** *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. és *Nőkért.hu*, 2016. máj. 26. <https://nokert.hu/cs-20160526-2243/1427/509/fol-tett-mezejere-polgartarsnoim-1848-49-es-nok>

BURUCS Kornélia (1993): **Nők az egyesületekben.** *História*, 15. évf. 2. sz. 15-18. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1993/?query=burucs%20korn%C3%A9lia&pg=86&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

F. DÓZSA Katalin (1991): **Pesti nő a századfordulón.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 3.

FÓNAGY Zoltán (2014): **Jóltevő Asszonyi Egyesület Pesten és Budán – A szociális gondoskodás kezdetei a reformkorban.** *Mindennapok története*, jan. 3. https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/01/03/joltevo_asszonyi_egyesulet_pesten_es_budan_a_szocialis_gondoskodas_kezdetei_a_reformkorban#more5715882

HOLDAMPF Hedvig (1999): **Nők a közéletben a reformkori Magyarországon.** *Sic itur ad astra*, 11. évf. 1. sz. 57-70.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

https://epa.oszk.hu/01000/01019/00028/pdf/EPA01019_sic_itur_ad_astra_1999_01_057-070.pdf

HORVÁTH Dóra (2018): **Férfiruhában a harctéren, nevelőként a hátszágban – Így küzdöttek 1848-49 hősnői.** *Múlt-kor*, ápr. 27. <https://mult-kor.hu/ferfiruhaban-a-harcterenevelokent-a-hatorszagban-igy-kuzdtek-1848-49-hosnoi-20180427?pldx=1>

IVÁDY Nóra (2020): **Női influenszerek a médiában – a XIX. században.** *Képmás*, jan. 3. <https://kepmas.hu/hu/noi-influenszerek-a-mediaban-a-xix-szazadban>

KÉRI Katalin (1995): **Így látták a magyar nőket külföldön a századfordulón.** *Honismeret*, 23. évf. 5. sz. 69-70.

http://epa.oszk.hu/03000/03018/00125/pdf/EPA03018_honismeret_1995_05_069-070.pdf

KÉRI Katalin (2019): **Nőegyletek a dualizmuskori Magyarországon.** *Civil Szemle*, 16. évf. 2. sz. 21-30. http://www.civilszemle.hu/wp-content/uploads/2020/03/59_Civil_Szemle_2019_2.pdf

KÉRI Katalin (1997): **Női időtöltések száz évvel ezelőtt.** *Valóság*, 40. évf. 3. sz. 36-43. https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_1997/?query=n%C5%91k&pg=301&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

KISS Csilla (2004): **Hollósy Kornélia szalonja.** *Budapesti Negyed*, 12. évf. 4. sz. 273-288. <http://epa.oszk.hu/00000/00003/00033/kiss.html>

KISS Z. Géza (1992): **Ormánsági nők a XIX. században.** *Honismeret*, 20. évf. 6. sz. 25-30.p.) http://epa.oszk.hu/03000/03018/00106/pdf/EPA03018_honismeret_1992_06_025-030.pdf

LÁSZLÓ Ferenc (2007): **A nők mint a reformkori társasélet főszereplői.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 161-170. https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s_%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

MÉSZÁROS Zsolt (2017): **Női hálózatok és a 19. századi divatlapok: A Magyar Bazár és olvasóközönsége.** *Magyar Könyvszemle*, 133. évf. 3. sz. 297-313. http://epa.oszk.hu/00000/00021/00419/pdf/EPA00021_magyar_konyvszemle_2017_03_297-313.pdf

PAJKOSSY Gábor (1993): **Egyesületek a reformkori Magyarországon.** *História*, 15. évf. 2. sz. 6-9. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1993/?pg=77&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

VARGA Éva (1996): **Hölgyközönség a pesti kávéházakban.** *Budapesti Negyed*, 4. évf. 2-3. sz. 69-93. <http://epa.oszk.hu/00000/00003/00011/kaveno1.htm>

Nőemancipáció, feminizmus

CZEFERNER Dóra (2015): **Feminista egyesületek, avagy a művelődés és az informális tanulás vidéki helyszínei.** *Újkor.hu*, febr. 26. <https://ujkor.hu/content/feminista-egyesuletek-avagy-a-muvelodes-es-az-informalis-tanulas-videki-helyszinei>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

CZEFERNER Dóra (2015): **Feminista szervezkedés vidéken az első világháború előtt.** *Újkor.hu*, febr. 1. <https://ujkor.hu/content/feminista-szervezkes-videken-az-első-vilaghaboru-elott>

CZEFERNER Dóra (2015): **Nemzetköziség a századforduló hazai feminista mozgalmában.** *Újkor.hu*, márc. 1. <https://ujkor.hu/content/nemzetkoziseg-a-szazadfordulo-hazai-feminista-mozgalmaban>

F. DÓZSA Katalin (1991): **Nőkérdés: feminin, vagy feminista?** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 4-6.

HORVÁTH Pál (2021): **Egy igazi feminista konzervatív szalonja – Ritoók Emma életútja és törekvései.** *Képmás*, júl. 29. <https://kepmas.hu/hu/egy-igazi-feminista-konzervativ-szalonja-ritook-emma-eletutja-es-torekvesei>

KABA Eszter (2008): „... **nagyjából és általánosan harcoltunk mindenért**”. Munkásnőegylet a századforduló Magyarországon. *Múltunk*, 53. évf. 2. sz. 8-18. https://adt.arcanum.com/hu/view/Multunk_2008/?query=n%C5%91k&pg=357&layout=s

KERESZTY Orsolya (1999): **Az 1848-as forradalom sajtója a nőkérdésről.** *Magyar Könyvszemle*, 115. évf. 1. sz. 106-113.p.) <http://epa.oszk.hu/00000/00021/00020/0008-158.html>

LÓRÁND Zsófia (2013): **Életre kel a magyar nőmozgalom.** *BBC History*, 3. évf. 7. sz. 64-69.

MÉSZÁROS Zsolt (2014): **„Szorgalmasan agitál a Róza”** – Az 1913-as nemzetközi nőkongresszus a bulvárbán, az élclapokban. *Nőkért.hu*, nov. 12. <https://nokert.hu/wed-20141112-0908/1234/440/szorgalmasan-agital-roza-az-1913-nemzetkozi-nokongresszus-bulvarban-az>

A nő és a munka, a nő és hivatása

BOGOS Zsuzsanna (2016): **Fogadjátok el a diplomámat!** – Az első női orvosok. *Képmás*, jan. 4. <https://kepmas.hu/hu/fogadjatok-el-a-diplomamat>

BOGOS Zsuzsanna (2016): **Nemcsak család és karrier – Hugonnai Vilma és Dienes Valéria.** *Képmás*, ápr. 4. <https://kepmas.hu/hu/nem-csak-csalad-es-karrier-hugonnai-vilma-es-dienes-valeria>

BORGOS Anna (2007): **Nők a pszichoanalízisben a 20. századelőn.** *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 66-67.

BRUCKNER Éva (2019): **Az első magyar orvosnők nyomában.** *Polgári Szemle*, 15. évf. 1-3. sz. 381-398. <https://polgariszemle.hu/aktualis-szam/166-magyar-tortenelem/1038-az-első-magyar-orvosnok-nyomaban>

CSOMA Zsigmond (2007): **Vásári-piaci kofák és a kofálkodás Magyarországon. Egy női foglalkozás művelődéstörténeti vázlat.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 39-68.

https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

FÁBRI Anna (1998): **Egy rejtőzködő regény és szerzője. Kánya Emília és emlékirata** [a tanulmány után forrásrészletek is olvashatóak a műből; Kánya Emília volt az első női lapszerkesztő az Osztrák-Magyar Monarchiában]. Holmi, 10. évf. 7. sz. 902-904., a forrásrészletek: 904-915.

http://epa.oszk.hu/01000/01050/00214/pdf/EPA01050_holmi_1998_07_0902-0904.pdf és http://epa.oszk.hu/01000/01050/00214/pdf/EPA01050_holmi_1998_07_0904-0915.pdf

FÁBRI Anna (2001): **Író nők vagy írónők? A női dilettantizmus és professzionalizmus kérdése a 19. századi magyar irodalomban.** *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 25-29.

FÓNAGY Zoltán (2017): **Édes Annák. Cselédek a polgári háztartásban.** *BBC History*, 7. évf. 1. sz. 74-77.

FÓNAGY Zoltán (2014): **„Fontos tényezője a kellemes otthonnak” – A cseléd a polgári háztartásban.** *Mindennapok története*, máj. 15.

https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/05/15/cseledek_748

FÓNAGY Zoltán (2014): **„Úrilánynak nem illik kenyeret keresni” – Dolgozó nők a boldog békeidőkben.** *Mindennapok története*, szept. 14.

https://mindennapoktortenete.blog.hu/2014/09/14/noi_munkavallalas_kezdetek

HORVÁTH Pál (2019): **Grófkisasszonyból orvosdoktor – Hugonnai Vilma, az első magyar orvosnő küzdelmes élete.** *Képmás*, 4. évf. 8. sz. 12-14.p.) és *Képmás*, 2020. febr. 14.

<https://kepmas.hu/hu/grofkisasszonybol-orvosdoktor-az-első-magyar-orvosno-kuzdelmes-elete>

KISS Csilla (2007): **„Királynő vagy te a művészet országában!” A színésznői szerepkör vizsgálata a 19. századi Magyarországon.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 89-108.

https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

Mit tett Kossuth Zsuzsanna, a „nemzet ápolónője”? *BBC History*, 2017. 7. évf. 3. sz. 92-93.

NAGY Beáta (1996): **Nők a kávék és a kávéházi alkalmazottak között.** *Budapesti Negyed* 4. évf. 2-3. sz. 94-109. <http://epa.oszk.hu/00000/00003/00011/nagy.htm>

SIMONNÉ PALLÓS Piroska (2007): **Magyar tanítónők Fiumében a provizórium korában (1870-1918).** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 109-119.

https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

Szívós Erika (2003): **Műkedvelők vagy hivatásos művészek. Képzőművésznők Magyarországon a századfordulón.** In: *Nők és férfiak... avagy a nemek története.* Hajnal István Kör, Nyíregyháza, 327-344. (<http://www.policy.hu/takacs/pdf-lib/HIK03.PDF>)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÁTRAI Zsuzsanna (2014): **Az asszonyok szerepe a hagyományos paraszti munkamegosztásban.** *Honismeret*, 42. évf. 5. sz. 30-32.
https://honismeret.hu/sites/default/files/media/document/2017/09/16/honismeret_2014-5.pdf

TÖRÖK Zsuzsa (2019): **A nemzet özvegye (Vachott Sándorné írói pályája).** *Irodalomismeret*, 27. évf. 1. sz. 93-114.
http://epa.oszk.hu/03200/03258/00025/pdf/EPA03258_irodalomismeret_2019_01_093-114.pdf

TÖRÖK Zsuzsa (2011): **Kánya Emília szerkesztői és írói pályája.** *Irodalomtörténet*, 92. évf. 4. sz. 475-489.
http://epa.oszk.hu/02500/02518/00334/pdf/EPA02518_irodalomtortenet_2011_04_475-489.pdf

TÖRÖK Zsuzsa (2020): **Pesti élet, avagy a város és a nők (Wohl Stefánia és a női tudósítói szerepkör).** *Irodalomismeret*, 28. évf. 1-2. sz. 44-64.
(http://epa.oszk.hu/03200/03258/00029/pdf/EPA03258_irodalomismeret_2020_01-02_044-064.pdf)

9. Divat

BAGYINSZKY Marianna (2010): **Nemzeti viseletek a reformkorban.** *Honismeret*, 38. évf. 6. sz. 77-80. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00221/pdf/EPA03018_honismeret_2010_06_071-087.pdf#page=7

CZINGEL Szilvia (2014): **A látható és láthatatlan divat: a modern fehérnemű magyarországi elterjedése.** *Korall*, 15. évf. 55. sz. 74-100.
http://epa.oszk.hu/00400/00414/00046/pdf/EPA00414_korall_55_074_100.pdf

CZINGEL Szilvia (2020): **Ypsilanti herceg fehérneműi. A szobalány hórukk kiáltásokkal húzta össze a fűző zsinórját** [kis fűzőtörténet]. *Budapest*, 43. évf. 5. sz. 12-13.
<https://www.budapestfolyoirat.hu/2020/05/ypsilanti-herceg-fehernemu>

F. DÓZSA Katalin (1991): **A női viselet reformja.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 10.

F. DÓZSA Katalin (1990): **Királynék díszmagyarban.** *Rubicon*, 1. évf. 6. sz. 16-19.

F. DÓZSA Katalin (1991): **Öltözködési előírások.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 8-9.

KISS Csilla (2014): **„A modern színművészetnek egyik, hatalmas hódító fegyvere a toilet”: a magyar színésznők öltözködésének hatása a divatra.** *Korall*, 15. évf. 55. sz. 46-73. http://epa.oszk.hu/00400/00414/00046/pdf/EPA00414_korall_55_046_073.pdf

LUKÁCS Anikó (2002): **Nemzeti divat a reformkori Pesten.** *Korall*, 3. évf. 10. sz. 40-56.
<http://epa.oszk.hu/00400/00414/00007/pdf/03lukacsaniko.pdf>

Szépségápolás

SZENTI Tibor (1991): **Paraszti higiénia a század elején.** *Rubicon*, 2. évf. 3. sz. 21-23.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Egyéb

FRISNYÁK Zsuzsa (1992): **A női kerékpározás hőskora.** *História*, 14. évf. 3. sz. 29-30.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1992/?pg=104&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

GYARMATI Enikő (2017): **Magyar nők az Alpok csúcsain a 19. században.** *Újkor.hu*, dec. 8.
<https://ujkor.hu/content/magyar-nok-az-alpok-csucsain-19-szazadban>

KÉRI Katalin (1997): **Hölgyek korcsolyával.** *Honismeret*, 25. évf. 6. sz. 65-66.
http://epa.oszk.hu/03000/03018/00139/pdf/EPA03018_honismeret_1997_06_065-066.pdf

KILLYÉNI András (2015): **Harc az egyenjogúságért – nők a kormánykerék mögött.** *Művelődés*, 68. évf. 8. sz. 20-21. <https://muvelodes.net/enciklopedia/harc-az-egyenjogusagert-nok-a-kormanykerek-mogott>

MERÉNYI Hajnalka (2007): „**Átültetett virágok**”. **Nők a magyar szabadságharc utáni emigrációban.** In: FÁBRI Anna – VÁRKONYI Gábor (szerk.): *A nők világa. Művelődés és társadalomtörténeti tanulmányok.* Argumentum Kiadó, Budapest, 171-184.
https://www.academia.edu/31756391/N%C5%91k_Vil%C3%A1ga_M%C5%B1vel%C5%91d%C3%A9s-%C3%A9s_t%C3%A1rsadalomt%C3%B6rt%C3%A9neti_tanulm%C3%A1nyok

TOMSICS Emőke (1993): **A pesti korzók természetrajza.** *História*, 15. évf. 8. sz. 27-29.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1993/?pg=310&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

IX. A 20. századi egyetemes történelem I. (1914-1945)

Híres nők

ABLONCZY Balázs (2017): **Mária királyné. Románia titkos fegyvere.** *Rubicon*, 28. évf. 7-8. sz. 32-33. http://epa.oszk.hu/03100/03122/00016/pdf/EPA03122_rubicon_2017_7-8_032-033.pdf

Anasztázia Romanov: a XX. század legnagyobb rejtélye. *Múlt-kor*, 2019. máj. 31.
<https://mult-kor.hu/anasztazia-romanov-a-xx-szazad-legnagyobb-rejtelye-20190531>

ARANY Éva (2007): **Kettős portré: Marlene Dietrich és Zarah Leander.** *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 34-39.

BALÁZS-PIRI Krisztina (2020): **A géniusz kétes diadala. Leni Riefenstahl szépséges-gyönyörűsége élete.** *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 108-115.

BALÁZS-PIRI Krisztina (2021): **Az egész világot lenyűgözte erotikus táncaival a „Bronz Vénusz”, Josephine Baker.** *Múlt-kor*, jún. 8. <https://mult-kor.hu/az-egesz-vilagot-elbulvolte-erotikus-tancaival-abronz-venuszt-josephine-baker-20210608>

BITTERA Éva – BORUS Judit (2015): **Marlene Dietrich. A végzet asszonya.** *Rubicon*, 16. évf. 8. sz. 52-53. <https://rubicon.hu/cikkek/marlene-dietrich> (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

BORUS Judit (2007): **Coco Chanel: „A divat mulandó, az elegancia örök”**. *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 60-62.

CZINGEL Szilvia (2013): **Heddy Lamarr: Kötöttségek nélkül. Egy páratlan szépségű színésznő, aki nemcsak Hollywoodot, de az amerikai hadiipart is lefegyverezte**. *Múlt-kor*, 4. évf. 2. sz. 98-103. Online cím: **Már egészen fiatalon négy nyelven beszélt a wifit feltaláló „butuska szépség”, Hedy Lamarr**. *Múlt-kor*, 2021. máj. 30. <https://mult-kor.hu/mar-egesen-fiatalon-negy-nyelven-beszelt-a-wifit-feltalalobutuska-szepseg-hedy-lamarr-20210530>

Első nőként akarta megkerülni a Földet, de a Csendes-óceán „elnyelte” Amelia Earhartot. *Múlt-kor*, 2021. júl. 24. <https://mult-kor.hu/első-nokent-akarta-megkerulni-a-foldet-de-a-csendes-ocean-elnyelte-amelia-earhartot-20210724>

GOTTLIEB, Julie – STIBBE, Matthew (2014): **Hitler nőideálja Angliában** [Gertrud Scholtz-Klink, a Német Nőszervezet vezetőjének angliai útja]. *BBC History*, 4. évf. 8. sz. 44-47.

LOSONCZ Árpád (2021): **A vitatott forradalmár** [Rosa Luxemburg]. *Mérce*, aug. 15. <https://merce.hu/2021/08/15/a-vitatott-forradalmar/>

MATUSCSÁK Tamás (2016): **Egy nő, aki megváltoztatta a világot** [Heddy Lamarr]. *BBC History* 6. évf. 1. sz. 78-81.

MCEVANS, Paul (2021): **Múltban nyomozó. Agatha Christie esete a régészettel**. *Múlt-kor*, 12. évf. 3. sz. 32-37.

NÉMETH István (2012): **Leni Riefenstahl olimpiája, 1936**. *Rubicon*, 23. évf. 7. sz. 70-79.

Tóth Judit (2015): **Az elegancia titokzatos királynője. Kinek kémkedett Coco Chanel?** *Múlt-kor*, 6. évf. 3. sz. 114-118.

Tóth Judit (2021): **Meseszerű utat járt be az árvaháztól a divatvilág csúcsáig Coco Chanel**. *Múlt-kor*, jan. 10. <https://mult-kor.hu/meseszeru-utat-jart-be-az-arvahaztol-a-divatvilag-csucsaiq-coco-chanel-20210110?pldx=2>

Anyaság, szülés

Család, házasság

ANDREIDES Gábor (2016): **„Ne hidd, hogy vak vagy bolond voltam”**. Donna Rachele, az olasz diktátorné. *Múlt-kor*, 7. évf. 1. sz. 46-51.

BLAKEWAY, Denis (2012): **Hogyan mentette meg V. György és Mária királyné a monarchiát?** *BBC History*, 2. évf. 4. sz. 44-49.

HERRITZ Márton (2016): **Elvárt hódolatok. Sztálin feleségei**. *Múlt-kor*, 7. évf. 1. sz. 52-57.

PETŐ Andrea (2007): **A „rossz asszonyok”**: Eva Braun, Clara Petacci, Lutz Gizella. *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 24-31.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

POPOVICS Violetta (2020): **First Lady contra First Mother. A Rooseveltház asszonyai.** *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 72-79.

SZABÓ Orsolya (2020): **Hárman a házasságban. A brit királyi család rettegett anyósai.** *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 82-89.

Szerelem, szexualitás

ANDREIDES Gábor (2014): **Ben és Clara. Olaszország leghírhedettebb viszonya** [Mussolini és Clara Petacci]. *Múlt-kor*, 5. évf. 2. sz. 96-103.

ARANY Éva – NÉMETH István (2005): **Hitler és a nők.** *Rubicon*, 16. évf. 10. sz. 58-71.

DUCRET, Diane (2012): **Lenin trojkája** [Lenin és a nők]. *BBC History*, 2. évf. 3. sz. 70-73.

DUCRET, Diane (2012): **Salazar, a romantikus diktátor** [Salazar és a nők]. *BBC History*, 2. évf. 6. sz. 82-85.

DUCRET, Diane (2012): **Sztálin elvtársnői** [Sztálin és a nők]. *BBC History*, 2. évf. 4. sz. 76-79.

GLANT Tibor (2010): **Woodrow Wilson és a nők.** *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 74-79.

MEKEPEACE, Clare (2012): **Szex és lövészárok.** *BBC History*, 2. évf. 1. sz. 74-75.

MCEVANS, Paul (2015): **A Führer és a nők – Hitler szerelmi kalandjai nem egyszer tragikus véget értek.** *Múlt-kor*, 6. évf. 4. sz. 34-39. <https://mult-kor.hu/a-fuhrer-es-a-nok-hitler-szerelmi-kalandjai-nem-egyszer-traqikus-veget-ertek-20200322>

TARNÓC András (2010): **Szerelmek a Fehér Ház árnyékában. Válogatás amerikai elnökök szerelmi és magánéletéből** [Franklin D. Rooseveltt és Lucy Mercer, Eisenhower és Kay Sommersby]. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 64-70.

VITÁRI Zsolt (2016): **Szeretőből egynapos feleség.** Eva Braun. *Múlt-kor*, 7. évf. 1. sz. 58-95.

Prostitúció

Nőnevelés

A nők társadalmi helyzete, szerepe

ATKINSON, Diane (2018): **A nők diadala** [a választójog elérése Nagy-Britanniában]. *BBC History*, 8. évf. 12. sz. 66-70.

Az asszony, aki a baltával harcolt az alkohol ellen. *Múlt-kor*, 2018. dec. 12. <https://mult-kor.hu/az-asszony-aki-a-baltaval-harcolt-az-alkohol-ellen-20181212>

BITTERA Éva (2015): **Modern női szerepek.** Híres nők a 20. századból. *Rubicon*, 26. évf. 8. sz. 38-51. <https://rubicon.hu/cikkek/modern-noi-szerepek> (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

BOYD, Simon (2019): **Egy ápolónő a februári forradalomban.** *BBC History*, 9. évf. 5. sz. 78-79.

GOTTLIEB, Julie W. (2017): **Úttörő nők a brit parlamentben.** *BBC History*, 7. évf. 2. sz. 72-75.

MAGYARICS Tamás (2010): **Egyet fizet, kettőt kap. Politikus First Ladyk a Fehér Házban** [Ellen Wilson, Eleanor Roosevelt, Rosalynn Carter, Nancy Reagan, Hillary Clinton]. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 84-92.

PUKÁNSZKY Béla (2013): **A nőkép és az életmód változása a két világháború között.** In: PUKÁNSZKY Béla: Bevezetés a nőnevelés történetébe.

http://www.igyph.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/103_a_nkp_s_az_letmd_vltozsa_a_kt_vilghbor_kztt.html

RAPALI Vivien (2018): **A levegő fixfizetési tündérei – stewardessek a harmincas években.** *Napi Történelmi Forrás*, márc. 7.

https://ntf.hu/index.php/2018/03/07/a_levego_fixfizeteses_tunderei_stewardessek_a_harmincas_evekben/

STUDER, Brigitte (2001): **Az új típusú nő. A nemek szerepe az 1945 előtti kommunizmusban.** *Rubicon*, 12. évf. 4-5. sz. 43-47.

Nők és a háborúk

A háborús propaganda emelte fel, hősi halála után azonban „megfeledkezett” a szovjet pilótanőről. *Múlt-kor*, 2021. júl. 19. <https://mult-kor.hu/a-haborus-propaganda-emelte-fel-majd-hosi-halala-utanfeledkezett-meg-a-szovjet-pilotanorol-20210719>

BUELL, Hal (2012): **A napalmlány. Kim Phuc megrázó története.** *Múlt-kor*, 2. évf. 3. sz. 24-29.

Bosszút esküdött férjéért, amazonként küzdött a Harmadik Birodalom ellen Violette Szabo. *Múlt-kor*, 2021. jan. 15. <https://mult-kor.hu/bosszut-eskudtt-ferjeert-amazonkent-kuzdtt-a-harmadik-birodalom-ellen-violette-szabo-20210115>

Copfos mesterlövészek, éjszakai boszorkányok – szovjet nők a frontvonalban. *Múlt-kor*, 2020. jún. 28. <https://mult-kor.hu/copfos-mesterlveszek-ejszakai-boszorkanyok-szovjet-nok-a-frontvonalban-20200628>

CSIZMADIA Edit (2015): **„A háború, a bozalmak borzalma, szolgálatába lépett a nőmozgalomnak.” A Feministák Szegedi Egyesületének tevékenysége a Nagy Háború első éveiben.** *Nagy Háború*, máj. 13. https://nagyhaboru.blog.hu/2015/05/13/_a_haboru_a_borzalmak_borzalma_szolgalataba_lepett_a_nomozgalomnak, a bővített változat: https://m.blog.hu/na/nagyhaboru/image/workshop/cszimadia_edit_a_nagy_haboru_es_a_szegedi_feministak_tanulmany_01.pdf

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

FORRAI Judit (2018): **Militarizált szex: katonák, prostitúció, nemi betegségek a Nagy Háborúban.** *Per Aspera Ad Astra*, 5. évf. 2. sz. 93-114.

http://epa.oszk.hu/02600/02696/00009/pdf/EPA02696_per_aspera_2018_2_093-114.pdf

Hahner Péter (2015): **Női szerepek a második világháborúban.** *Rubicon*, 26. évf. 8. sz. 62-80. <https://rubicon.hu/cikkek/noi-szerepek-a-masodik-vilaghaboruban> (előfizetés kell hozzá!)

HENSLEY, Adam (2021): **Többet ért a fronton minden golyónál Marlene Dietrich rekedtes hangja.** *Múlt-kor*, júl. 17. <https://mult-kor.hu/tobbet-ert-a-fronton-minden-golyonal-marlene-dietrich-rekedtes-hangja-20210717>

GLANT Tibor (2003): **Diplomatanők rivaldafényben. Vira Whitehouse és Bedy-Schwimmer Rózsa svájci küldetése az első világháború idején.** *Múltunk*, 48. évf. 3. sz. 159-180. https://adt.arcanum.com/hu/view/Multunk_2003/?pg=800&layout=s

GOOTLIEB, Julie W. (2012): **A nők hibája?** [a nők és a pacifizmus Nagy-Britanniában a II. világháború előtt]. *BBC History*, 2. évf. 11. sz. 34-37.

LÓDI Csilla (2017): **Svájci nők a második világháború idején.** *Újkor.hu*, okt. 1. <https://ujkor.hu/content/svajci-nok-masodik-vilaghaboru-idejen>

MÁRTONFFY András (2019): **A sivatag királynője – egy nő a katonai és hírszerzési ranglétra tetején** [Gertrude Bell]. *Képmás*, 4. évf. 1. sz. 70-72. <https://kepmas.hu/hu/a-sivatag-kiralynoje-egy-no-a-katonai-es-hirszerzesi-rangletra-tetejen>

MCEVANS, Paul (2017): **Boszorkák elitalakulata. Szovjet nők a frontvonalban.** *Múlt-kor*, 8. évf. 1. sz. 66-71.

MOLNÁR F. Tamás (2018): **Szemben minden konvencióval. Vera Gedrovitz életútja** [a világ első katonai sebész nője, I. világháború]. *BBC History*, 8. évf. 6. sz. 72-77.

MULLEY, Clare (2019): **Két német pilótanő. Melitta von Stauffenberg és Hanna Reitsch.** *BBC History*, 9. évf. 1. sz. 66-69.

Nőuralom a gyártósorokon: a II. világháborús küzdelmekből a nők is jelentősen kivették a részüket. *Múlt-kor*, 2020. szept. 10. <https://mult-kor.hu/nouralom-a-gyartosorokon-a-ii-vilaghaborus-kuzdelmekbol-a-nok-is-jelentosen-kivettek-a-reszuket-20200910>

Öt női veterán, aki megérdemelné, hogy támaszpont viselje nevüket. *Múlt-kor*, 2020. aug. 5. <https://mult-kor.hu/t-peldamutato-no-az-amerikai-hadsereg-trtenelmebol-20200805>

PUKÁNSZKY Béla (2013): **Női szerepek az első világháborúban.** In: PUKÁNSZKY Béla: *Bevezetés a nőnevelés történetébe.* http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/102_ni_szerepek_az_els_vilghborban.html

SKATES, Paul (2021): **Nagy szüksége volt a dolgozó nőkre az Egyesült Államoknak a II. világháború megnyeréséhez.** *Múlt-kor*, jún. 26. <https://mult-kor.hu/nagy-szuksege-volt-a-dolgozo-nokre-az-egyesult-allamoknak-a-ii-vilaghaboru-megnyeresehez-20210626>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

SKATES, Paul (2017): **Nőuralom a gyártósorokon. Hazafias jelképből a feminizmus arca.** *Múlt-kor*, 8. évf. 1. sz. 52-57.

STAFFORD, David (2013): **Ellenséges vonalak mögött** [női és férfi kémekek a brit SOE kötelékében a II. világháború alatt]. *BBC History*, 3. évf. 12. sz. 76-80.

SZABÓ Mária (2001): **A nők és a hadsereg.** *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 30-33.

SZÉCSÉNYI András (2021): **„Szőke fürtös, angyalarcú” gyilkos. Irma Grese kegyetlenségei.** *Múlt-kor*, 12. évf. 2. sz. 83-89.

ZWEININGER-BARGIELOWSKA, Ina (2010): **Háború a konyha frontján. Háborús kérdés Angliában: miből főzzünk most teát?** *Múlt-kor*, 1. évf. 1. sz. 40-43.

ZWEININGER-BARGIELOWSKA, Ina (2014): **Hadviselő háziasszonyok** [a nők és a háborús konyha]. *BBC History*, 4. évf. 3. sz. 46-49.

Divat

A bubbi frizura, a flapper lányok és a charleston. Az 1920-as évek divatja. *Contrapasso*, 2017. dec. 17. https://contrapasso2.blog.hu/2017/12/17/az_1920-as_evek_divatja

Szépségápolás

Egyéb

X. 20. századi magyar történelem I. (1914–1945)

Híres nők

ANTONI Judit (2011): **Szeretni kell, ennyi az egész. A legendás hittérítő, Molnár Mária élete és végzete egy kis óceáni szigeten.** *Múlt-kor*, 2. évf. 3. sz. 112-115.

BAGDÁN Zsuzsanna (2021): **„Ennyi minden voltam!” – Egy extravagáns nagyasszony története** [Zsindelyné Tüdős Klára]. *Képmás*, nov. 16. <https://kepmas.hu/hu/ennyi-minden-voltam-egy-extravagans-nagyasszony-torteneje>

BALOGH Margit (2000): **A „keresztény” feminizmus. Slachta Margit (1884-1974) életútja.** *História*, 22. évf. 5-6. sz. 56-59.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2000/?pg=203&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

BERN Andrea (2018): **„Édes, egyetlen Susókám!” A kormányzóné, Purgly Magdolna útja Sofronyától Estorilig.** *Múlt-kor*, 9. évf. 1. sz. 78-87.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

BEZSENYI Tamás (2015): **Pipás Pista, a "határsértő sorozatgyilkos" – nőnek született, de férfiként gyilkolt.** *Újkor.hu*, okt. 18. <https://ujkor.hu/content/pipas-pista-a-hatarserto-sorozatgyilkos-nonek-szuletett-de-ferfikent-gyilkolt>

FEITL István (2012): **Fedák Sári perel** [Fedák Sári híres pereit]. *BBC History*, 2. évf. 12. sz. 64-67.

FEKE György (2021): **Miszisz doktor – Molnár Mária, magyar misszionárius a kannibálok szigetén.** *Képmás*, júl. 11. <https://kepmas.hu/hu/miszisz-doktor-molnar-maria-magyar-misszionarius-kannibalok-szigeten>

FEKETE Artúr (2020): **Slachta Margit, hazánk első női országgyűlési képviselője.** *Honismeret*, 48. évf. 1. sz. 77-79. https://epa.oszk.hu/03000/03018/00258/pdf/EPA03018_honismeret_2020_01_077-079.pdf

HORVÁTH Pál (2019): **Mozgásművészet és filozófia – Dienes Valéria, a magyar orkesztika nagyasszonya.** *Képmás*, máj. 24. <https://kepmas.hu/hu/mozgasmuveszet-es-filozofia-dienes-valeria-a-magyar-orkesztika-nagyasszonya>

KÓCZIÁN Mária (2019): **A szürke ruhás keresztény feminista: Slachta Margit.** *Képmás*, jan. 5. <https://kepmas.hu/hu/a-szurke-ruhas-kereszteny-feminista-slachta-margit>

KOVÁCS Emőke (2016): **A Balaton és Európa szépe – magyar siker 1929-ben.** *Újkor.hu*, aug. 12. <https://ujkor.hu/content/a-balaton-es-europa-szepe-magyar-siker-1929-ben>

KOVÁCS Emőke (2020): **Simon Böske, a magyar Miss Európa.** *Múlt-kor*, 11. évf. 2. sz. 14-19. <https://mult-kor.hu/simon-bske-az-1929-es-miss-europa-gyozelme-utan-lovasrendork-fekeztek-az-ujjongo-embereket-20201028>

OLASZ Lajos (2013): **Az utolsó koronatanú. Horthy Istvánné, Edelsheim-Gyulai Ilona.** *Rubicon*, 24. évf. 5. sz. 5-19. <https://adoc.pub/az-utolso-kortanu-olasz-lajos-horthy-istvanne-edelsheim-gyul.html>

Rapali Vivien (2017): **Az adrenalinfüggő sportlady – Muráti Lili.** *Napi Történelmi Forrás*, ápr. 17. <https://ntf.hu/index.php/2017/04/17/az-adrenalinfuggo-sportlady-murati-lili/>

RÉTI György (2011): **Apponyi Geraldine. Magyar királyné Albánia trónján.** *Rubicon*, 22. évf. 2. sz. 78-81. <https://rubicon.hu/cikkek/apponyi-geraldine> (előfizetés kell hozzá)

SIMON Beáta (2017): **A zalai svéd grófné. Andrássy Imréné visszaemlékezése magyarországi életére.** *Múlt-kor*, 8. évf. 3. sz. 92-97.

SIPOS Péter (2000): **A kormányzó hitvese. Purgly Magdolna, 1881-1959.** *História*, 22. évf. 1. sz. 20-24. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2000/?pg=55&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

SKAPER Brigitta (2008): **Magyar filmsztárok a két világháború közti Magyarországon.** *Médiakutató*, 9. évf. 3. sz. 111-122. https://mediakutato.hu/cikk/2008_03_osz/08_regi_magyar_filmsztarok

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

SZÉCSÉNYI András (2012): **A kormányzó hitvese. Horthy Miklósné.** *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 58-63.

SZÉCSÉNYI András (2014): „**Gyerekek, ne sírjatok, ebédre itthon leszek!**” Az embermentő Jane Haining menekültklubjának története. *Múlt-kor*, 5. évf. 1. sz. 98-103.

SZERÉNYI Ildikó (2010): **Az első magyar pilótanő. Steinschneider Lilly küzdelmei földön és égen.** *Múlt-kor*, 1. évf. 4. sz. 46-51.

UNGVÁRY Krisztián (2012): „**18 évet vártam erre a napra.**” Szálasi Ferencné. *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 64-69.

VASAS Ilona (2014): **Boldog Salkaházi Sára emlékezete.** *Honismeret*, 42. évf. 6. sz. 10-12.
https://honismeret.hu/sites/default/files/media/document/2017/09/14/honismeret_2014-6.pdf

VASAS Ilona (2018): **Salkaházi Sára, a szociális testvér.** *Egyháztörténeti Szemle*, 19. évf. 2. sz. 33-48.
http://epa.oszk.hu/03300/03307/00058/pdf/EPA03307_egyhaztorteneti_szemle_2018_02_03_3-048.pdf

Anyaság, szülés

TÁTRAI Zsuzsanna (1997): **Falusi gyermekélet Magyarországon, 1867-1948.** *História*, 19. évf. 5-6. sz. 40-43. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=183&layout=s
(előfizetés kell hozzá!)

Család, házasság

BERN Andrea (2012): **A magány rabjai. Teleki Pálné.** *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 52-57.

HUHÁK Heléna – SZÉCSÉNYI András (2014): **Feladás helye: Bergen-Belsen, női barakk. Titkos családi üzenetek a lágerben.** *Múlt-kor*, 5. évf. 1. sz. 92-97.

KONOK Péter (2012): **A pártfeleség. Kun Béláné.** *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 47-51.

KOVÁCS Tamás (2012): **A férjét istenítő vörös grófnő. Károlyi Mihályné.** *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 38-45.

MURÁNYI Gábor (2017): **Házasság elcsalt pályázatra. Kirakatesküvő 1932-ből.** *Múlt-kor*, 8. évf. 2. sz. 86-91.

Szerelem, szexualitás

Illényi Balázs: **Terajtd kívül minden csak játék. Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni** (in: *Múlt-kor*, 2017/2, 58-63.p.)

Murányi Gábor: **Testi Hírlap. Élvirodalom az 1930-as években** (in: *Múlt-kor*, 2014/2, 84-89.p.)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Tóth Judit – Ács Tibor: **Egy zongoratanárnő szerelmes levelei a haláltáborból** (in: Múltkor, 2014/1, 109-111.p.)

Prostitúció

BALLA Tibor (2016): **Bordélyok a fronton. Így tartottak rendet az osztrák-magyar tábori kuplerájokban.** *Múltkor*, 7. évf. 3. sz. 92-97.

SZÉCSÉNYI Mihály (2010): **Egy pesti kéjnőtelep 1934-ből. Intézmény a jó erkölcs és a jó ízlés védelmében.** *Budapest*, 33. évf. 9. sz. 25-27.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Budapest_2010/?query=n%C5%91k&pg=378&layout=s

Nőnevelés

BODNÁR Ilona (2007): **Mi, testnevelési tanárnők. Egy szakma kollektív női identitásának kialakítása.** *Iskolakultúra*, 17. évf. 8-10. sz. 60-69.

https://epa.oszk.hu/00000/00011/00117/pdf/iskolakultura_EPA00011_2007_08_10_060-069.pdf

KIS Krisztián Bálint (2013): **A levente-leány-mozgalomról.** *Neveléstörténet*, 10. évf. 1-2. sz. 126-133.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Nevelestortenet_2013/?query=n%C5%91k&pg=127&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

NAGY Péter Tibor (2003): **A középfokú nőoktatás huszadik századi történetéhez.** *Iskolakultúra*, 13. évf. 3. sz. 3-14.

https://epa.oszk.hu/00000/00011/00069/pdf/iskolakultura_EPA00011_2003_03_003-014.pdf

PUKÁNSZKY Béla (2013): **A nők iskoláztatása és társadalmi karrierlehetőségei Magyarországon a század első felében.** In: PUKÁNSZKY Béla: *Bevezetés a nőnevelés történetébe.*

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/105_a_nk_iskolztatsa_s_trsadalmi_karrierlehetsgei_magyarorszgon_a_szzad_els_felben.html

STUMMER Krisztina (2020): **A női felső kereskedelmi iskolák létrejötte és alakulása 1948-ig.** *Újkor.hu*, jún. 23. <https://ujkor.hu/content/a-noi-felso-kereskedelmi-iskolak-letrejotte-es-alakulasa-1948-ig>

A nők társadalmi helyzete, szerepe

POLGÁRI Szilvia (2016): **Kormányzóné a filmhíradókban.** *Újkor.hu*, aug. 26.

<https://ujkor.hu/content/kormanyzone-a-filmhiradokban>

BÁRÁNY-SZILFAI Alida (2017): **Nők egy országos társadalmi akció élén – A Magyar a Magyarért Mozgalom (1938-1939).** *Újkor.hu*, júl. 21. <https://ujkor.hu/content/nok-egy-orszagos-tarsadalmi-akcio-elen-a-magyar-a-magyarert-mozgalom-1938-1939>

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

BARÁTH Katalin (2020): **A Magascé-közép: Régi idők női futbalszurkolói – sajtótükörben. Első rész.** *Napi Történelmi Forrás*, máj. 20.

<https://ntf.hu/index.php/2020/05/20/a-magasce-kozep-regi-idok-noi-futbalszurkoloi-sajtotukorben-elso-resz/>

BARÁTH Katalin (2020): **A Magascé-közép: Régi idők női futbalszurkolói – sajtótükörben. Második rész.** *Napi Történelmi Forrás*, jún. 10.

<https://ntf.hu/index.php/2020/06/10/a-magasce-kozep-regi-idok-noi-futbalszurkoloi-sajtotukorben-masodik-resz/>

BÓDY Zsombor (2011): **Az új nő a két világháború között. A középosztálybeli nő helyzetének változásai a Horthy-korszakban.** *Rubicon*, 22. évf. 12. sz. 38-43.

<https://rubicon.hu/cikkek/az-uj-no-a-ket-vilaghaboru-kozott> (előfizetés kell hozzá!)

F. DÓZSA Katalin (2016): **Az első világháború hatása a polgári erkölcsök, a női szerepek és az öltözködés érdemi változásaira.** *Múltunk*, 28. évf. 2. sz. 54-82.

http://www.multunk.hu/wp-content/uploads/2017/01/fdozsak_16_2.pdf

FRÁTER Zoltán (2007): **A Nyugat asszonyai. Nők és női szerepek az irodalmi életben.**

Rubicon, 18. évf. 8. sz. 72-77.

HÁMORI Péter (2003): **Női szerepek és szociálpolitika Magyarországon, 1920-1944.**

Korall, 5. évf. 13. sz., 30-48.p.) <http://epa.oszk.hu/00400/00414/00009/pdf/02hamoripeter.pdf>

HUHÁK Heléna (2021): **Arzénzóna. Méregkeverő asszonyok a Tiszazugban.** *Múlt-kor*, 12. évf. 2. sz. 74-81.

KEREKES Ibolya (2009): **„Bába nagyanyám” – Egy falusi szülésznő a XX. századból.**

Honismeret, 37. évf. 4. sz. 74-80.

http://epa.oszk.hu/03000/03018/00213/pdf/EPA03018_honismeret_2009_04_074-080.pdf

L. NAGY Zsuzsa (1998): **Értékrend és életstílus. A középosztály és a kispolgárság a két háború között.** *Rubicon*, 9. évf. 7. sz. 40-43.

PUKÁNSZKY Béla (2013): **Nőképek és női szerepek Magyarországon a két világháború között.** In: PUKÁNSZKY Béla: *Bevezetés a nőnevelés történetébe.*

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/104_nkpek_s_ni_szerepek_magyarorszgon_a_kt_vilghbor_kztt.html

SÁRAI SZABÓ Katalin (2010): **A nő ábrázolása a két világháború közötti református sajtóban.** *Transindex*, júl. 3.

<https://eletmod.transindex.ro/?cikk=11931>

TÁDLER Henrietta (2015): **„Mit kínlódsz vele?” – A tiszazugi gyilkos asszonyok a sajtó tükrében.** *Újkor.hu*, okt. 4.

<https://ujkor.hu/content/mit-kinlods-z-vele-a-tiszazugi-gyilkos-asszonyok-a-sajto-tukreben>

Társadalom, nevelés, mozgalom, 1919-1945. *História*, 1997. 19. évf. 5-6. sz. 44-47.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=187&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÁTRAI Zsuzsanna (2014): **Az asszonyok szerepe a hagyományos paraszti munkamegosztásban.** *Honismeret*, 42. évf. 5. sz. 30-32.

https://honismeret.hu/sites/default/files/media/document/2017/09/16/honismeret_2014-5.pdf

Nőkérdés, hazai feminizmus

ACSÁDY Judit (2015): **A hazai feminizmus fénykora – A mozgalom előzményei és kibontakozása a századelőn.** *Nőkért.hu*, szept. 28. <https://nokert.hu/mon-20150928-1303/1357/501/hazai-feminizmus-fenykora-mozgalom-elozmenyei-es-kibontakozasa-szazadelon>)

ANTONI Rita (2015): **A magyarországi feminista megmozdulások története.** *Nőkért.hu*, nov. 29. <https://nokert.hu/sun-20151129-1022/1371/6/magyarorszagi-feminista-megmozdulások-tortenete> Első megjelenés: BOLEMANT Lilla (2014., szerk.) **Nőképek kisebbségben: tanulmányok a kisebbségben (is) élő nőkről.** Phoenix PT, Pozsony, 18-29.

ELEKES Irén Borbála (2013): **„A magyar nő egyenjogúsítása minden téren” - hazai feminizmus a XX. század elején.** *Nőkért.hu*, aug. 6. <https://nokert.hu/tue-20130806-1754/1114/505/magyar-no-egyenjogusitasa-minden-teren-hazai-feminizmus-xx-szazad-elejen>)

SZÉCSÉNYI Mihály (2013): **Nőkongresszus Budapesten, anno.** *Budapest*, 36. évf. 7. sz. 2-5. https://adt.arcanum.com/hu/view/Budapest_2013/?query=n%C5%91k&pg=219&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Nők és a háborúk

BALLA Tibor (2021): **Az osztrák–magyar tábori bordélyok száma elmaradt a valós igényektől az I. világháborúban.** *Múlt-kor*, márc. 23. <https://mult-kor.hu/azosztrak-magyar-tabori-bordelyok-szama-elmaradt-a-valos-igenyektol-az-i-vilaghaboruban-20210323>; Online cím: Csak 15 perc szex jutott a magyar bakáknak az I. világháborús bordélyokban. *Múlt-kor*, 2020. ápr. 26. <https://mult-kor.hu/csak-15-perc-szex-jutott-a-magyar-bakaknak-az-i-vilaghaborus-bordelyokban-20200425>)

KULCSÁR Ádám (2017): **„Érzem, hogy igenis a helyemen vagyok”. Andrassy Ilona első világháborús fronttevékenysége.** *Múlt-kor*, 8. évf. 1. sz. 46-51.

LUKÁCS Ágnes (2011): **Auschwitz előtt és után: egy festő-tanár visszaemlékezése.** *História*, 33. évf. 1-2. sz. 47-50. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2011/?pg=46&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

PETŐ Andrea (2021): **A legkülönbébb okokból csatlakoztak Szálasi mozgalmához annak női tagjai.** *Múlt-kor*, máj. 4. <https://mult-kor.hu/a-legkulonfelebb-okokbol-csatlakoztak-szalasi-mozgalmahoz-annak-noi-tajjai-20210504>)

PETŐ Andrea (2014): **Elmondhatatlan emlékezet. A szovjet katonák által elkövetett nemi erőszak Magyarországon a II. világháború idején.** *Rubicon*, 25. évf. 2. sz. 44-49. <https://rubicon.hu/cikkek/elmondhatatlan-emlekezet> (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

PETŐ Andrea (2015): **Szexuális erőszak és megszálló seregek a II. világháborús Magyarországon.** *Rubicon*, 26. évf. 4. sz. 44-48.

Repülő nővérek. A két magyar ejtőernyős női ápoló. *Múlt-kor*, 2021. 12. évf. 2. sz. 108-109.

Részletek a „Nők a Gulagon” c. dokumentumfilmből (szöveges átirat). *História*, 1993. 15. évf. 3. sz. 9-12. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1993/?pg=116&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

SÉLLEI Nóra (2015): **A női test mint áldozat – Polcz Alaine: Asszony a fronton.** *Korall*, 17. évf. 59. sz. 108-132. http://epa.oszk.hu/00400/00414/00050/pdf/EPA00414_korall_59_108-132.pdf

SKRABSKI Fruzsina (2014): **Elhallgatott gyalázat. Fájdalmas emlékek a szovjet hadseregről.** *Rubicon*, 25. évf. 2. sz. 42-43.

SZÉCSÉNYI Mihály (2011): **Kalauznők tündöklése és bukása. Az első nők a budapesti tömegközlekedésben az első világháború idején.** *Budapest*, 34. évf. 8. sz. 31-33. https://adt.arcanum.com/hu/view/Budapest_2011/?query=n%C5%91k&pg=340&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

TÓTH Eszter Zsófia – SZALAI Laura (2015): **Akik nem tudtak felejteni: magyar nők a Gulágon.** *Múlt-kor*, 6. évf. 3. sz. 46-51. <https://mult-kor.hu/akik-nem-tudtak-felejteni-magyar-nok-a-gulagon-20201125>

VÁRDY HUSZÁR Ágnes (2002): **Magyar nők szovjet kényszermunkatáborokban, 1944-1949.** *Valóság*, 45. évf. 11. sz. 29-35. https://adt.arcanum.com/hu/view/Valosag_2002/?query=n%C5%91k&pg=1350&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Divat

BAGYINSZKY Marianna (2011): **Pesti „magyaros” divat a két világháború között.** *Honismeret*, 39. évf. 3. sz. 61-63. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00225/pdf/EPA03018_honismeret_2011_03_061-063.pdf

BORUS Judit (2011): **A modern magyar ruha megteremtője: Tüdős Klára.** *Rubicon*, 22. évf. 12. sz. 33-37. <https://rubicon.hu/cikkek/tudos-klara> (előfizetés kell hozzá!)

CZINGEL Szilvia (2014): **A látható és láthatatlan divat: a modern fehérnemű magyarországi elterjedése.** *Korall*, 16. évf. 55. sz. 74-100. http://epa.oszk.hu/00400/00414/00046/pdf/EPA00414_korall_55_074_100.pdf

F. DÓZSA Katalin (2011): **Divat a két világháború között Magyarországon.** *Rubicon*, 22. évf. 12. sz. 18-32. <https://rubicon.hu/cikkek/divat-a-ket-vilagaboru-kozott-magyarorszagon> (előfizetés kell hozzá!)

RAPALI Vivien (2018): **„A karcsú, szőke nők győztek...” – nőideál a harmincas években.** *Napi Történelmi Forrás*, máj. 5.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

https://ntf.hu/index.php/2018/05/05/a_karcsu_szoke_nok_gyoztek_noideal_a_harmincas_ev_ekben/

RAPALI Vivien (2018): „**Bokánk már nem titok többé**” – a nőideál és testkép változása a húszas években. *Napi Történelmi Forrás*, ápr. 11.

<https://ntf.hu/index.php/2018/04/11/bokank-mar-nem-titok-tobbe-a-noi-ideal-es-testkep-valtozasa-a-huszas-evekben/>)

10. Szépségápolás

CZINGEL Szilvia (2014): „**Pest feketére fest...**” A megbélyegzés mítoszai: a Budapesten szolgáló házcselédek megítélése a higiénia, a tisztálkodás és a szépség tekintetében. *Múltunk*, 36. évf. 1, 204-220.

http://epa.oszk.hu/00900/00995/00037/pdf/EPA00995_multunk_2014_01_204-220.pdf

JUHÁSZ Katalin (2007): **Úrilányok és Hamupipőkék. Tisztálkodási szokások a 20. századi Budapesten.** Budapest, 30. évf. 6. sz. 12-14.

http://apps.arcanum.hu/app/budapest/view/Budapest_2007/?pg=233&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Egyéb

XI. 20. századi egyetemes történelem II. (1945-től napjainkig)

Híres nők

ARANY László: **Az első nő a világűrben**

<http://aranylaci.freeweb.hu/tyereskova/tyereskova.htm>

BALÁZS-PIRI Krisztina (2019): **Elvontan elvonulva. Georgia O’Keeffe, az amerikai modernizmus első nagyasszonya.** *Múlt-kor*, 10. évf. 3. sz. 90-95. Online cím: **Nem csak a modern amerikai képzőművészetnek, de a női alkotóknak is teret nyitott Georgia O’Keeffe.** *Múlt-kor*, 2021. szept. 4. <https://mult-kor.hu/nem-csak-a-modern-amerikai-kepzuveszetnek-de-a-noi-alkotoknak-is-teret-nyitott-georgia-okeeffe-20210904>

BÁRÁNY Balázs (2020): **Miért mondott le harminc éve a Vaslady?** *Azonnali*, nov. 23.

https://azonnali.hu/cikk/20201123_miert-mondott-le-harminc-eve-a-vaslady

BÉRES Zsuzsa (2007): **A királyi család fogságában. A Diana-mítosz.** *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 14-13.

BITTERA Éva – BORUS Judit (2015): **Marilyn Monroe. A „szexistennő”.** *Rubicon*, 26. évf. 8. sz. 54-55. <https://rubicon.hu/cikkek/marilyn-monroe> (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

BOTTOMI, Stefano (2016): „**Aki egyetlen paraszttal sakkban tartotta az országot**”. Elena Ceaușescu. *Múlt-kor*, 6. évf. 1. sz. 78-83.

CZEFERNER Dóra (2019): „**Nem konszenzusos, hanem meggyőződéses politikus vagyok**” – 40 éve lett miniszterelnök Margaret Thatcher. *VMN*, máj. 3. <https://wmn.hu/kult/50683-nem-konszenzusos-hanem-meggyozodeses-politikus-vagyok--40-eve-lett-miniszterelnok-margaret-thatcher>

CSATÁRI Bence (2020): **Nyugati szupersztárbuli a Vadkeleten. Elizabeth Taylor 40. születésnapja Budapesten**. *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 12-17.

HÄHNER Péter (2007): **A leghíresebb First Lady: Jacqueline Kennedy**. *Rubicon*, 18. évf. 8. sz. 4-13.

HÄJDÚ Tímea (2021): **Lehet-e királyné a „másik nőből”? – A brit királyi család és Kamilla valószínűtlen története**. *Képmás*, okt. 16. <https://kepmas.hu/hu/lehet-e-kiralyne-masik-nobol-brit-kiralyi-csalad-es-kamilla-valoszinutlen-tortenete>

LAHANN, Birgit (2010): **Camelot úrnője. Drágám, add az életed: Jackie Kennedy élete a cifra palotában**. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 46-57.

MARTON, Kati (2010): **Aki kihozta az abortuszt a sufnyiból. Betty Ford**. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 80-81.

MARTON, Kati (2010): **Fogadok, hogy eljönnek! Mamie Eisenhower**. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 72-73.

PAPP Gábor (2017): **A század nagyasszonya** [Pamela Harriman; Churchill menyee, befolyásos demokrata politikus]. *BBC History*, 7. évf. 2. sz. 88-91.

SANDBROOK, Dominic (2019): **A renitens hercegnő** [Margit hercegnő, II. Erzsébet húga]. *BBC History*, 9. évf. 5. sz. 61-65.

SANDBROOK, Dominic (2016): **A Vaszlady kora**. *BBC History*, 6. évf. 9. sz. 86-89.

SOÓS Benjámín (2020): **57 éve repült Valentina Tyereskova**. *Svábhegyi Csillagvizsgáló*, jún. 16. <https://www.svabhegyicsillagvizsgalo.hu/blog-post/57-eve-repult-valentina-tyereskova/>

Anyaság, szülés

Házasság, család

KONDOR Vilmos (2017): **A kettős ügynök és a „vadmacska”**. Kim Philby első felesége, Litzi Friedmann története. *BBC History*, 7. évf. 1. sz. 82-89.

SEMSEY Viktória (2013): **A politika kovácsolta páros. Mire jó egy dühös asszony a háznál?** [Evita és Juan Peron] *Múlt-kor*, 3. évf. 4. sz. 40-45.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

SZABÓ Orsolya (2020): **Hárman a házasságban. A brit királyi család rettegett anyósai.** *Múlt-kor*, 11. évf. 4. sz. 82-89.

SZABÓ Orsolya Zsuzsanna (2013): **Monarchia a la Hollywood. Grace Kelly és Rainier különös házassága.** *Múlt-kor*, 4. évf. 4. sz. 46-51. Online cím: **Az „új” és a „rég” arisztokrácia egyesülését jelentette Grace Kelly és a monacói herceg esküvője.** *Múlt-kor*. 2021. júl. 8. <https://mult-kor.hu/az-uj-es-a-regi-arisztokracia-egyesuleset-jelentette-grace-kelly-es-a-monacoi-herceg-eskuvoje-20210708>

Szerelm, szexualitás

DUCRET, Diane (2012): **Ceaușescu és a tudós nő** [Nicolae és Elena]. *BBC History*, 2. évf. 7. sz. 86-89.

DUCRET, Diane (2012): **Mao Ce-tung és a diktátor-feleségek.** *BBC History*, 2. évf. 5. sz. 72-76.

GLANT Tibor (2012): **Tabutörő stációk. Szexuális forradalom – szexuális ellenforradalom.** *Múlt-kor*, 3. évf. 2. sz. 76-83.

SZABÓ Orsolya Zsuzsanna (2017): **Bűnbeesés nélkül. Marilyn Monroe és Arthur Miller.** *Múlt-kor*, 8. évf. 2. sz. 64-71.

TARNÓC András (2010): **Szerelmek a Fehér Ház árnyékában. Válogatás amerikai elnökök szerelmi és magánéletéből** [Franklin D. Roosevelttől és Lucy Mercer, Eisenhower és Kay Sommersby]. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 64-70.

Prostitúció

Nőnevelés

PUKÁNSZKY Béla (2013): **A nők helyzete és iskoláztatása Európában a második világháború után.** In: PUKÁNSZKY Béla: *Bevezetés a nőnevelés történetébe.* http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/106_a_nk_helyzete_s_iskolztatsa_europaban_a_msodik_vilghbor_utn.html

A nők társadalmi helyzete, szerepe

Az űrverseny elfeledett női hősei, a NASA „emberi számítógépei”. *Múlt-kor*, 2020. febr. 25. <https://mult-kor.hu/az-urverseny-elfeledett-noi-hosei-a-nasaemberi-szamitogepei-20200225>

CZÓKOS Gergő (2017): **A Közel-Kelet amazonjai. Nők az Iszlám Állam ellen.** *Múlt-kor*, 8. évf. 1. sz. 72-77.

MAGYARICS Tamás (2010): **Egyet fizet, kettőt kap. Politikus First Ladyk a Fehér Házban** [Ellen Wilson, Eleanor Roosevelt, Rosalynn Carter, Nancy Reagan, Hillary Clinton]. *Múlt-kor*, 1. évf. 2. sz. 84-92.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

Divat

BALÁZS-PIRI Krisztina (2021): **Lázadás miniben. A divat örökifjú nagyasszonya: Mary Quant.** *Múlt-kor*, 12. évf. 2. sz. 144-149.

Szépségápolás

Egyéb

XII. 20. századi magyar történelem II. (1945-től napjainkig)

Híres nők

EÖRSI László (2002): **Tóth Ilona igaz története.** *Rubicon*, 13. évf. 11-12. sz. 26-29.

FODOR Fanni (2012): „**Na, Nagyné, meghallgatod, amit írtam?**” Nagy Imréné. *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 78-83.

HORVÁTH Pál (2019): **A magyar Jeanne d’Arc: Kéthly Anna.** *Képmás*, 4. évf. 4. sz. 14-16.
<https://kepmas.hu/hu/a-magyar-jeanne-darc-kethly-anna>

MÉSZÁROS Márton (2017): **Egy magyar grófnő pokoljárása. Nádasy Borbála esete a XX. századdal.** *Múlt-kor*, 8. évf. 1. sz. 112-119.

M. KISS Sándor (2015): **A csalogány és a csalogányvadászok. Szadista gyilkos vagy a korszak bűnbakja?** [Tóth Ilona] *Múlt-kor*, 6. évf. 3. sz. 12-19.

NÉMETH VÁNYI Klári (2016): **Rotschild Klára legendái.** *Szombat*, máj. 15.
<https://www.szombat.org/kultura-muveszetek/rotschild-klara-legendai>

PETŐ Andrea (2006): **Rajk Júlia 1956-ban.** *História*, 28. évf. 8-9. sz. 13-14.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2006/?pg=307&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

PETŐ Andrea (2012): „**Ha már rendeztek kirakatpert, akkor rendezzenek kirakattemetést is.**” Rajk Lászlóné. *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 70-77.

VAJNA Tamás (2020): **Saját hiúsága vitte sírba Rotschild Klárát, a vörös divatdiktátort.** *Qubit*, jan. 16. <https://qubit.hu/2020/01/16/sajat-hiusaga-vitte-sirba-rotschild-klarát-a-voros-divatdiktátort>

Anyaság, szülés

Gyermek a szovjet rendszerben, 1945-1971. *História*, 1997. 19. évf. 5-6. sz. 52-56.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=195&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

TÓTH Eszter Zsófia (2018): **Az abortusz bizottság a szocialista időkben.** *Napi Történelmi Forrás*, ápr. 2. <https://ntf.hu/index.php/2018/04/02/az-abortusz-bizottsag-a-szocialista-idoszakban/>

TÓTH Eszter Zsófia (2020): **Gyermekmegőrzők és pótmamaszolgálat, avagy gyermekfelügyelet a szocialista időkben.** *Napi Történelmi Forrás*, jún. 12. (<https://ntf.hu/index.php/2020/06/12/gyermekmegorzoek-es-potmamaszolgalat-avagy-gyermekfelugyelet-a-szocialista-idoszakban/>)

TÓTH Eszter Zsófia (2020): **Kismamaruha és –fehérenmű a szocialista időkben.** *Napi Történelmi Forrás*, máj. 4. <https://ntf.hu/index.php/2020/05/04/kismamaruha-es-fehernemu-a-szocialista-idoszakban/>

VAJDA Zsuzsanna (2013): **„Legdrágább kincsünk a gyermek!” Anyaság és gyermeknevelés az ’50-es években Magyarországon a Nők Lapja című folyóiratban.** *Iskolakultúra*, 23. évf. 2. sz. 65-81. https://epa.oszk.hu/00000/00011/00173/pdf/EPA00011_iskolakultura_2013_2_065-081.pdf

Házasság, család

BALÁZS-PIRI Krisztina (2021): **Régimódi szerelem. A herceg és a táncosnő** [Esterházy Pál és Ottrubay Melinda]. *Múlt-kor*, 12. évf. 3. sz. 106-111.

BARTAL Csaba (2013): **Vállalták. Sáfár Anikó főszerepe Berecz János drámájában.** *Múlt-kor*, 4. évf. 4. sz. 64-69.

MAJTÉNYI György (2016): **„Akarom, tudd, mi a fene van velem” – Tamáska Mária, az „öreg” felesége.** *Múlt-kor*, 7. évf. 1. sz. 69-77. <https://mult-kor.hu/akarom-tudd-mi-a-fene-van-velem-tamaska-maria-az-reg-felesege-20200825>

TÓTH Eszter Zsófia (2012): **Csendtől csendig. A Nagy Imre-perben kivégzettek özvegyei.** *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 84-89.

Szerelem, szexualitás

CSATÁRI Bence (2013): **Egy szerelem tíz hónapja. Domján Edit és Szécsi Pál: modern kori Rómeó és Júlia.** *Múlt-kor*, 4. évf. 4. sz. 52-57. Online cím: *Múlt-kor*, 2021. okt. 1. <https://mult-kor.hu/mindossze-10-honapot-elt-a-modern-kori-romeo-es-julia-szecsi-pal-es-domjan-edit-szerelme-20210701>

CSATÁRI Bence (2017): **Örökbe fogadták a szerelmet. Záray Márta és Vámosi János.** *Múlt-kor*, 8. évf. 2. sz. 72-77.

MURÁNYI Gábor (2016): **Mozgalmas szerelem. Kádár János és az ő Piroskája.** *Múlt-kor*, 7. évf. 4. sz. 158-162.

SZELJÁK Szilvia (2013): **Csillagok együttállása. „Téptük egymást, de mi értettük egymást a legjobban.”** [Ruttkai Éva és Latinovits Zoltán] *Múlt-kor*, 4. évf. 4. sz. 58-63. Online cím: **„Mintha a hátunk érne össze, és úgy harcolunk” – Ruttkai Éva és Latinovits Zoltán**

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

szerelme. *Múlt-kor*, 2021. máj. 1. <https://mult-kor.hu/mintha-a-hatunk-erne-ossze-es-ugy-harcunk-ruttkai-eva-es-latinovits-zoltan-szerelme-20210501?pldx=1>

TÓTH Eszter Zsófia (2014): **Mint aki jól végezte dolgát... Az egészséges erotika a szocializmusban.** *Múlt-kor*, 5. évf. 2. sz. 70-77. <https://mult-kor.hu/mint-aki-jol-vegezte-a-dolgot-ilyen-volt-az-egeszseges-erotika-a-szocializmusban-20200718>

TÓTH Eszter Zsófia (2018): **Pornográfia a szocialista sajtóban.** *Napi Történelmi Forrás*, márc. 3. https://ntf.hu/index.php/2018/03/07/a_levego_fixfizeteses_tunderei_stewardessek_a_harmincas_evekben/

TÓTH Eszter Zsófia (2012): **Üzenőfüzet. Szex, szerelem és testiség az Ifjúsági Magazinban.** *Múlt-kor*, 3. évf. 2. sz. 92-97.

Prostitúció

KRÁNITZ Mariann (1998): **A prostitúció és a szervezett bűnözés. A magyarországi prostitúció tablója a 20. század végén.** *Rubicon*, 9. évf. 6. sz. 4-7.

TÓTH Eszter Zsófia – MURAI András (2012): **„Dologtalan, luxus életmódot hajhászó, léha elkövetők”. A prostitúció és a prostituáltak rendőri szemmel az 1980-as évek Budapestjén.** *Múlt-kor*, 3. évf. 3. sz. 94-99.

Nőnevelés

PUKÁNSZKY Béla (2013): **A nők helyzete, társadalmi szerepei és iskoláztatása Magyarországon a második világháború után.** In: PUKÁNSZKY Béla: *Bevezetés a nőnevelés történetébe.* http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/noneveles/107_a_nk_helyzete_trsadalmi_szerepei_s_iskolztatsa_magyarorszgon_a_msodik_vilghbor_utn.html

A nők társadalmi helyzete, szerepe

ÁRVAI Tünde (2017): **Parasztasszony a főispáni székben: Berki Mihályné Szakács Magdolna.** *Újkor.hu*, márc. 8. <https://ujkor.hu/content/parasztasszony-a-foispani-szekben-berki-mihalyne-szakacs-magdolna>

BARTHA Eszter (2018): **Nőkérdés és nőpolitika az államszocializmusban.** *Mérce*, okt. 25. <https://merce.hu/2018/10/25/nopolitika-es-nokerdes-az-allamszocializmusban/>

BÖGRE Zsuzsanna – SZABÓ Csaba (2010): **Apácasorsok 60 éve: Kitelepítések, internálások emlékezete.** *Rubicon*, 21. évf. 6. sz. 26-27.

BURUCS Kornélia (1998): **A „fordulat” és a „dolgozó nő”. Magyarország, 1948-1956.** *História*, 20. évf. 7. sz. 25-29. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1998/?pg=236&layout=s (előfizetés kell hozzá!)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

- BURUCS Kornélia (1995): **A „második műszak”**. *História*, 17. évf. 9-10. sz. 49-51.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1995/?pg=331&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- BURUCS Kornélia (1997): **A nőkről. Propaganda, viták (1945-1970)**. *História*, 19. évf. 1. sz. 26-28. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1997/?pg=25&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- BURUCS Kornélia (2008): **Mosás, vasalás a mindennapokban, 1945-1990**. *História*, 30. évf. 3. sz. 31-35. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2008/?pg=102&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- EÖRSI László (2019): **Forradalmár nők 1956-ban**. *BBC History*, 9. évf. 11. sz. 24-34.
- FARKAS Gyöngyi (2003): „Gyertek lányok traktorra!” **Női traktorosok a gépállomáson és a propagandában**. *Korall*, 5. évf. 13. sz. 65-86.
<http://epa.oszk.hu/00400/00414/00009/pdf/04farkasgyongyi.pdf>
- GYARMATI Gyöngyi (2003): **Nők, filmek, hatalom Magyarországon az 1950-es években**. *Múltunk*, 48. évf. 3. sz. 107-131.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Multunk_2003/?query=n%C5%91k&pg=748&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- HORVÁTH Miklós (2016): **Tizenévesek a barikádokon. Pesti srácok, pesti lányok**. *Múlt-kor*, 7. évf. 3. sz. 46-51.
- LÉVAI Katalin (2001): **1989. Nők a rendszerváltás éveiben**. *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 25-29.
- PALASIK Mária (2006): **Az új nőideál. A nők a proletárdiktatúrában**. *História*, 28. évf. 6-7. sz. 39-41. https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2006/?pg=241&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- PETŐ Andrea (2020): **Kovácsné a népbíróság előtt**. *Mérce*, dec. 23.
(<https://merce.hu/2020/12/23/kovacsne-a-nepbirosag-elott/>)
- TÓTH Eszter Zsófia (2011): **Akiknek tényleg a Balaton volt a Riviéra. A „Kádár-lányok” lángosos, táncos, stoppos nyarai**. *Múlt-kor*, 2. évf. 2. sz. 108-113.

Divat

- F. DÓZSA Katalin (1991): **Magyar divattörténet 1945-1949**. *História*, 13. évf. 4. sz. 22-24.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1991/?pg=129&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- F. DÓZSA Katalin (1991): **Magyar divattörténet 1949-1958**. *História*, 13. évf. 5-6. sz. 50-51.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_1991/?pg=193&layout=s (előfizetés kell hozzá!)
- KOVÁCSNÉ MAGYARI Hajnalka (2021): **A Kádár-korszak „trendi női”**. *BBC History*, 11. évf. 7. sz. 24-29.
- VALUCH Tibor (2002): **Divatosan és jól öltözöttek. A városi öltözködés és a divat néhány jellegzetessége Magyarországon az 1970-es és 1980-as években**. *Korall*, 4. évf. 10. sz. 72-95. (<http://epa.oszk.hu/00400/00414/00007/pdf/05valuchtibor.pdf>)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőörténetet?

Melléklet: Válogatott nőörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

VALUCH Tibor: **Micisapka, miniszoknya és Trapper farmer: kis szocialista divattörténet.** *Múlt-kor*, okt. 5. (<https://mult-kor.hu/micisapka-miniszoknya-es-trapper-farmer-kis-szocialista-divattortenet-20211005>)

Szépségápolás

KOVÁCSNÉ MAGYARI Hajnalka (2020): „**Hiszen még a felkelés első hetében, a tűzszünetben is jöttek hölgyek szőrtelenítésre**” – A nők szőrtelenítési szokásai a Kádár-kori szocializmusban. *Napi Történelmi Forrás*, okt. 12. <https://ntf.hu/index.php/2020/05/12/hiszen-meg-a-felkeles-első-hetében-a-tűzszünetben-is-jöttek-hölgyek-szortelenítésre-a-nők-szortelenítési-szokásai-a-kádár-kori-szocializmusban/>

KOVÁCSNÉ MAGYARI Hajnalka (2020): „**Reggel már 5.30-ra már ott voltunk a fodrásznál, hogy beérjünk a munkahelyre...**” – Milyen volt a Kádár korszak '60-as és '70-es éveiben a fodrászatok és kozmetikák divatos nővendége? *Napi Történelmi Forrás*, ápr. 29. <https://ntf.hu/index.php/2020/04/29/reggel-mar-5-30-ra-mar-ott-voltunk-a-fodrasznal-hogy-beerjunk-a-munkahelyre-milyen-volt-a-kadar-korszak-60-as-es-70-es-eveiben-a-fodraszatok-es-kozmetika/>

Egyéb

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

IRODALOM

- BIHARI Péter – KNAUSZ Imre (1997): A mélység elve és a történelemérettségi. *Új Pedagógiai Szemle*, 47. évf. 3. sz., 68-80.
<https://epa.oszk.hu/00000/00035/00003/1997-03-ta-Tobbek-Melyseg.html> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- BIHARI Péter (2008): Nőtörténet tankönyv – végre. *Taní-tani*, 13. évf. 3. sz. 77-78.
<http://www.tani-tani.info/083bihari> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- F. DÁRDAI Ágnes (2002): *A tankönyvkutatás alapjai*. Dialóg-Campus, Budapest-Pécs.
- KÉRI Katalin (2018): *Leánynevelés és női művelődés az újkori Magyarországon*. Kronosz Kiadó, Pécs.
- KNAUSZ Imre (2003): A mélység elvű történelemtanításról. *Új Pedagógiai Szemle*, 53. évf. 3. sz. 8-11.
<https://epa.oszk.hu/00000/00035/00069/2003-03-ko-Knausz-Melysegelvu.html>
(Letöltés: 2021. nov. 10.)
- KNAUSZ Imre (2019): Férfiak cselekedetei. Felszámolható-e a történelemtanítás nemi egyoldalúsága? *Taní-tani*, 2019. április 12.
http://www.tani-tani.info/ferfiak_cselekedetei (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- MÉSZÁROS Erika (2014): *A nőtörténet megjelenítése a középiskolai történelemtankönyvekben és az érettségi feladatsorokban*. Szakdolgozat. ELTE BTK (kézirat)
- MOLNÁR-KOVÁCS Zsófia (2011): A női munka képi megjelenítése az Apáczai Kiadó 8. osztályos tankönyveiben (1999–2009). In: Prof. Dr. KÉRI Katalin (szerk.): *Társadalmi nem és oktatás*. Konferenciakötet. PTE BTK „Oktatás és társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs.
<http://mek.oszk.hu/09600/09689/html/index.html> (Letöltés: 2021. nov. 15.)
- PETŐ Andrea (2001): A nőtörténetírás története. *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 42-44.
- PETŐ Andrea (2008): *A nők és férfiak története Magyarországon a hosszú 20. században*. Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Budapest.
- SZABÓ Hajnalka Piroska (2015): Általános iskolai történelem tankönyvek női témáinak összehasonlító elemzése I. *Történelemtanítás, (L.) Új folyam VI. évf.* 1-2. sz.
<http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2015/07/szabo-hajnalka-piroska-altalanos-iskolai-tortenelem-tankonyvek-noi-temainak-osszehasonlito-elemzese-06-01-06/>
(Letöltés: 2021. nov. 15.)
- SZABÓ Hajnalka Piroska (2016): Általános iskolai történelem tankönyvek női témáinak összehasonlító elemzése II. *Történelemtanítás, (LI.) Új folyam VII. évf.* 1-2. sz.
<http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2016/07/szabo-hajnalka-piroska-altalanos-iskolai-tortenelemtankonyvek-noi-temainak-osszehasonlito-elemzese-07-01-08/>
(Letöltés: 2021. nov. 15.)
- Történelemoktatók Szakmai Egyesülete: *Tíz gondolat a megújított NAT történelem és állampolgári ismeretek műveltségi területéről*. Mandiner, 2020. február 3.
https://mandiner.hu/cikk/20200203_tiz_gondolat_a_megujított_nat_tortenelem_es_allampolgar_i_ismeretek_muveltsegi_teruleterol (Letöltés: 2021. nov. 18.)
- TUDOR, Ruth (2000): *Nők a XX. században*. Tanári kézikönyv osztálytermi felhasználásra. (Az Európa Tanács kiadása)
<http://www.altusoft.com/history/ruthtudor/index.html> (Letöltés: 2021. nov. 10.)

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

- VENTILLA Andrea (2012): Terítéken a nőtörténelem, avagy mit árulnak el a nők történelméről a rendszerváltás utáni 4. osztályos gimnáziumi történelem-tankönyvek. *Társadalmi Nemek Tudománya*, 2. évf. 2. sz. 74-92.
http://tntefjournal.hu/vol2/iss2/06_ventilla.pdf (Letöltés: 2021. nov. 15.)

ABSTRACT

Kiss, Csilla

Why and how to teach women's history?

A selected women's history bibliography for history teaching in primary and secondary schools

This study contains a bibliography and a complementary conceptual introduction. In the bibliography, the author has collected articles on women's history published in academic and popular journals (e.g. *História*, *Rubicon*, *BBC History*, *Múlt-kor*) and websites (e.g. *Újkor.hu*, *Napi Történelmi Forrás*), which, in her opinion, are well suited for history teaching. She presents, in detail, the aspects of the selection and the chronological-thematic structure of the bibliography. In the conceptual introduction, the author lists the reasons for including women's history in teaching, such as highlighting the female perspective and system of values in the presentation of historical events. She also makes recommendations on how the materials in the bibliography can be used in everyday classroom practice.

JEGYZETEK

- ¹ A nőtörténetírás történetéről írt rövid magyar nyelvű összefoglalás: PETŐ Andrea (2001): A nőtörténetírás története. *Rubicon*, 12. évf. 6. sz. 42-44. A kérdést részletesen tárgyalja: KÉRI Katalin (2018): *Leánynevelés és női művelődés az újkori Magyarországon*. Kronosz Kiadó, Pécs, 31-62. Az áttekintéshez ezt a két tanulmányt használtam fel.
- ² PETŐ (2001) 43.
- ³ A hazai nőtörténetírás eredményeit részletesen ismerteti KÉRI (2018) 58-62.
- ⁴ Idézi: PETŐ (2001) 42.
- ⁵ MOLNÁR-KOVÁCS Zsófia (2011): A női munka képi megjelenítése az Apáczai Kiadó 8. osztályos tankönyveiben (1999-2009). In: Prof. Dr. KÉRI Katalin (szerk.): *Társadalmi nem és oktatás*. Konferenciakötet. PTE BTK „Oktatás és társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs:
<http://mek.oszk.hu/09600/09689/html/index.html> (Letöltés: 2021. nov. 15.);
VENTILLA Andrea (2012): Terítéken a nőtörténelem, avagy mit árulnak el a nők történelméről a rendszerváltás utáni 4. osztályos gimnáziumi történelem-tankönyvek. *Társadalmi Nemek Tudománya*, 2. évf. 2. sz. 74-92.
http://tntefjournal.hu/vol2/iss2/06_ventilla.pdf (Letöltés: 2021. nov. 15.);
MÉSZÁROS Erika (2014): *A nőtörténet megjelenítése a középiskolai történelemtankönyvekben és az érettségi feladatsorokban*. Szakdolgozat. ELTE BTK (kézirat).
- ⁶ SZABÓ Hajnalka Piroska (2015): Általános iskolai történelem tankönyvek női témáinak összehasonlító elemzése I. *Történelemtanítás*, (L.) *Új folyam VI. évf.* 1-2. sz.
<http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2015/07/szabo-hajnalka-piroska-altalanos-iskolai-tortenelem-tankonyvek-noi-temainak-osszehasonlito-elemzese-06-01-06/> (Letöltés: 2021. nov. 15.); SZABÓ Hajnalka Piroska (2016): Általános iskolai történelem tankönyvek női témáinak összehasonlító elemzése II. *Történelemtanítás*, (LI.) *Új folyam VII. évf.* 1-2. sz.

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

- <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2016/07/szabo-hajnalka-piroska-altalanos-iskolai-tortenelemtankonyvek-noi-temainak-osszehasonlito-elemzese-07-01-08/> (Letöltés: 2021. nov. 15.)
- ⁷ A tankönyvi szövegek típusának csoportosításáról bővebben lásd: F. DÁRDAI Ágnes (2002): *A tankönyvkutatás alapjai*. Dialóg-Campus, Budapest-Pécs.
- ⁸ MÉSZÁROS (2014)
- ⁹ A hatkötetes tankönyvsorozat a Műszaki Kiadó gondozásában jelent meg, a sorozat főszerkesztője Bihari Péter volt.
- ¹⁰ „Az áttekintett tankönyvsorozatok közül ez a sorozat járul hozzá leginkább ahhoz, hogy bővüljön a diákok ismerete a nők helyzetének, életmódjának változásáról a történelem folyamán. A negyedik és ötödik kötetben külön fejezeteket szántak a női életforma változásainak bemutatására mind a 19-20. század fordulójánál, mind a két világháború közti időszaknál.” MÉSZÁROS (2014) 40.
- ¹¹ TUDOR, Ruth (2000): *Nők a XX. században. Tanári kézikönyv osztálytermi felhasználásra*. (Az Európa Tanács kiadása) <http://www.altusoft.com/history/ruthtudor/index.html> (Letöltés: 2021. nov. 10.) és PETŐ Andrea (2008): *A nők és férfiak története Magyarországon a hosszú 20. században*. Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Budapest.
- ¹² BIHARI Péter (2008): Nőtörténet tankönyv – végre. *Tanít-tani*, 13. évf. 3. sz. 77-78. <http://www.tani-tani.info/083bihari> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ¹³ PI. BOROVÁZ Tünde – SZEKERES Nikoletta (2013): Nők a XVIII-XIX. századi Magyarországon. Modulterv a gimnáziumok 11. osztálya számára. *Történelemtanítás (XLVIII.) Új folyam IV. évf. 2. sz.* <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/07/borovac-tunde-szekeres-nikoletta-nok-a-xviii-xix-szazadi-magyarorszagon-04-02-08/> (Letöltés: 2021. nov. 10.); Cselédsors Magyarországon a Horthy-korban. In: *Tanítási modulok. Magyar tematikájú történelempedagógiai lehetőségek*, k. n., h. n., é. n., 53-60. http://www.altusoft.com/history/pdf/tan_mod.pdf (Letöltés: 2021. nov. 10.); Magyar mikro-nőtörténet és a Panni robotgő. In: *Tanítási modulok. Magyar tematikájú történelempedagógiai lehetőségek*, k.n., h.n., é.n., 61-62. http://www.altusoft.com/history/pdf/tan_mod.pdf (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ¹⁴ A 2020-as NAT-hoz tartozó kerettantervek: https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ¹⁵ A 2012-es kerettanterv gimnáziumi lexikájában I. Erzsébet, Mária Terézia, Viktória királynő, Kéthly Anna és Margaret Thatcher szerepeltek, a hat- és nyolcosztályos gimnáziumokra vonatkozó lexikában ez a felsorolás kiegészült II. Katalinnal, az általános iskolai lexikában pedig szerepelt még Éva, [Szűz] Mária és Szent Margit. https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2012_nat (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ¹⁶ https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatás/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2024/tortenelem_2024_e.pdf (utolsó letöltés: 2021. november 25.)
- ¹⁷ KNAUSZ Imre (2019): Férfiak cselekedetei. Felszámolható-e a történelemtanítás nemi egyoldalúsága? *Tanít-tani*, 2019. ápr. 12.) http://www.tani-tani.info/ferfiak_cselekedetei (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ¹⁸ <https://ujkor.hu/> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ¹⁹ <https://ntf.hu/> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ²⁰ <https://matarka.hu/> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ²¹ <https://adt.arcanum.com/hu/> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ²² <https://mult-kor.hu/> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ²³ <https://rubicon.hu/> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ²⁴ Remélem, hogy a későbbiekben egy olyan digitális felületen is meg tud jelenni ez a válogatás, amelyen lehet címkéket illeszteni a cikkekhez, így könnyítve meg a keresést.
- ²⁵ A 2012-es és a 2020-as NAT-hoz készült kerettanterv is ezt a felosztást követi: https://kerettanterv.oh.gov.hu/03_melleklet_9-12/index_4_gimn.html (Letöltés: 2021. nov. 10.) és https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ²⁶ https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatás/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2024/tortenelem_2024_e.pdf (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ²⁷ *Történelem tanterv 2020 előadás-sorozat – az általános iskolai tanterv* (Boronkai Szabolcs előadása) <https://www.youtube.com/watch?v=xcZjIRYNT0> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ²⁸ A témáról bővebben lásd: GYERTYÁNFY András (2014): Gondolatok történelemtanításunk helyzetéről. *Történelemtanítás, (XLIX.) Új folyam V. évf. 2-4. sz.* <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2014/12/gyertyanfy-andras-gondolatok-tortenelemtanitasunk-helyzeterol-05-02-03/> (Letöltés: 2021. nov. 15.); KNAUSZ Imre (2012): A kötött tananyag és az oktatás hatékonysága. *Tanít-tani Online*, 2012. február 25. http://www.tani-tani.info/a_kotott_tananyag (Letöltés: 2021. nov. 15.); KNAUSZ Imre (2017): Tananyag és valóság. *Tanít-tani*, 2017. május 13. http://www.tani-tani.info/tananyag_es_valosag (Letöltés: 2021. nov. 15.); VIT Olivér: Időcsapda – A történelemtanítás kihívásai a szakgimnáziumokban. *Újkor.hu*, 2018. december 2. <https://ujkor.hu/content/a-tortenelemtanitas-kihivasi-a-szakgimnaziumokban> (Letöltés: 2021. nov. 15.)
- ²⁹ A 2020-as NAT-hoz készült hatosztályos történelem kerettanterv bevezetője is kitér a kétciklusú történelemtanítás előnyeire: „A hat évfolyamos kerettanterv a korábbiakkal szemben lehetővé teszi, hogy a

Kiss Csilla: Miért és hogyan tanítsunk nőtörténetet?

Melléklet: Válogatott nőtörténeti bibliográfia az általános és középiskolai történelemtanításhoz

---

tanulók lezárják az általános iskolában elkezdett tanulási folyamatot, és már a 7. évfolyamon – az általános iskola 7-8. évfolyamai kronologikus témáinak a feldolgozásával – megismerkedhessenek a 20. század és az ezredforduló magyar és egyetemes történelmének legfontosabb tényeivel, jelenségeivel, fordulópontjaival és folyamataival. Ez [...] megfelel annak az általános elvárásnak, amely szerint egy 16-17 éves tanuló nem lehet tájékozatlan a modern kor legfontosabb eseményeivel és jelenségeivel kapcsolatban.”

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_7_12_evf (Letöltés: 2021. nov. 10.)

- ³⁰ *Történelem tanterv 2020 előadás-sorozat – a gimnáziumi kerettantervek* (Nánay Mihály előadása): <https://www.youtube.com/watch?v=O4eO9M3ubJ4&list=PLNVMuzeqSL-tW8vSZVJlSd1ht9rjwqW5t&index=2> 44:03-tól a hat- és nyolcosztályos gimnáziumokra vonatkozó rész (Letöltés: 2021. nov. 15.).
- ³¹ A nőtörténet tanítási lehetőségeiről lásd: KNAUSZ (2019)
- ³² Ez a legtöbb esetben a tanulók által készített prezentációk, projektek bemutatását jelenti, ritkábban tanári előadást.
- ³³ A tapasztalat azt mutatja, hogy ezeket az érdekeségeket, plusz tartalmakat szívesen elolvassák a diákok. Az esetek zömében ezek online könnyen hozzáférhető anyagok, és mivel az okostelefonok állandóan a gyerekek kezében vannak, rákattintanak ezekre is.
- ³⁴ A diákok/csoportok egyéni érdeklődéséhez válogatott tananyag, illetve házi feladat kapcsán lásd még: GÖNCZÖL Enikő: *A történelmi tudás hálózata*. Történelemtanárok Egylete, 2014. április 30. <https://tte.hu/goenczoel-enik-a-toertenelemi-tudas-halozata/> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ³⁵ Az esetek zömében ötöst lehet adni, ritkán fordul elő a „semmi” (látszik, hogy olvasta, de nem nagyon emlékszik a tartalomra).
- ³⁶ Ha az időkeret lehetővé teszi, és az osztály is érdeklődő, akkor a novellából készült filmet (rendező: Fehér Imre, 1957), vagy néhány filmrészletet is megnézünk.
- ³⁷ Ha az időkeret lehetővé teszi, akkor tanórai keretben megnézzük az Elhallgatott gyalázat című dokumentumfilmet is (rendező: Skrabski Fruzsina, 2013).
- ³⁸ KÁNYA Emília (1998): *Réges-régi időkről*. A szöveggondozás Fábri Anna és Kiss Bori munkája. Kortárs Kiadó, Budapest.
- ³⁹ KÁROLYI Mihályné (1985): *Együtt a forradalomban*. Európa Kiadó, Budapest.
- ⁴⁰ GRÓF EDELSHEIM-GYULAI Ilona (2000): *Becsület és kötelesség I. kötet*. Európa Kiadó, Budapest.
- ⁴¹ *Mindennek vége! Andrássy Ilona grófnő első világháborús naplója*. Szerk.: Kovács Lajos. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2015.
- ⁴² HORTHY Miklósné (2015): *Napló, 1944–45*. Szerk. és az előszót írta: BERN Andrea. Libri Kiadó, Budapest.
- ⁴³ *Pallavicini-Andrássy Borbála kitelepítési és 1956-os naplója*. Gondolat, Budapest, 1990.
- ⁴⁴ BIHARI Péter – KNAUSZ Imre (1997): A mélység elve és a történelemérettségi. *Új Pedagógiai Szemle*, 47. évf. 3. sz. 68-80. <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00003/1997-03-ta-Tobbek-Melyseg.html> (Letöltés: 2021. nov. 10.); KNAUSZ Imre (2003): A mélység elvű történelemtanításról. *Új Pedagógiai Szemle*, 53. évf. 3. sz. 8-11. <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00069/2003-03-ko-Knausz-Melysegelvu.html> (Letöltés: 2021. nov. 10.)
- ⁴⁵ Történelemoktatók Szakmai Egyesülete: *Tíz gondolat a megújított NAT történelem és állampolgári ismeretek műveltségi területéről*. In: *Mandiner*, 2020. február 3. https://mandiner.hu/cikk/20200203_tiz_gondolat_a_megujitott_nat_tortenelem_es_allampolgari_ismeretek_muveltségi_teruleterol (Letöltés: 2021. nov. 18.)
- ⁴⁶ A saját helyi tantervünkben igyekeztünk úgy megfogalmazni a mélységelvű témákat, hogy abba sok minden beleférjen, így mindegyik kolléga be tudja emelni az általa fontosnak tartott tartalmakat, illetve figyelembe tudjuk venni az adott tanulócsoport érdeklődését, összetételét stb. (A legtöbb helyre „művelődéstörténetet” írtunk be; ez egy elég tág megjelölés, sok minden beletartozik/tartozhat).